

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

191254 SAYI: 2010/09

1 Mayıs - 15 Mayıs 2010 5 TL (KDV DAHİL)

express 110

ENTERNASYONAL ŞALALA

ÇOCUKLARA NAŞ RANTA MARŞ

Okulumu dokunma

CHANTAL MOUFFE'UN PERSPEKTİFİYLE AKP
Yeni dostlar, yeni düşmanlar

KIBRIS'TA HAVA DURUMU
Türkiyelilerin bilmedikleri

RANT AÇILIMI FUTBOLDA DA TAM GAZ
Üç büyüklerden ofsayt goller

ESKİ PONTUS VE "ROMEYİKA'NIN TÜRKÜSÜ"
Kaybolan dilin peşinde

ISSN: 1307-461X
9 771307 461009

EZBERLERDEN KURTULMAK İÇİN...

YENİ

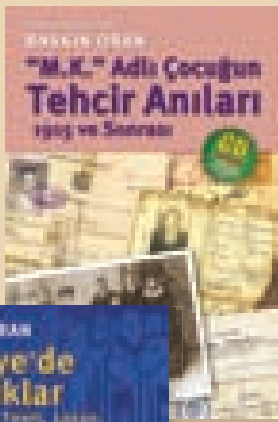
BASKIN ORAN

Türkiyeli Kürtler ÜZERİNE YAZILAR

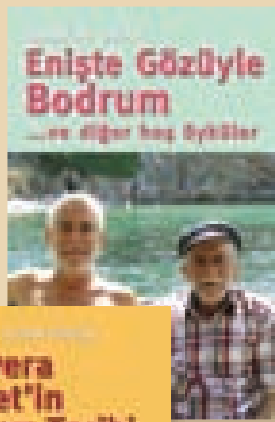
Yayına Hazırlayan: Ülkü Özen

Bütün Eserleri, 541 sayfa

Baskin Oran, Kürt sorunu üzerine 1990'ların ortasından günümüze kadar yazdığı yazılardan bir seçki yapıyor. Dönemin gazete kupürleriyle zenginleşen yazılarda Oran, sorunu çeşitli yönlerden ele alarak Türkiye'nin yakın dönem panoramasını da ortaya koyuyor.

196 sayfa

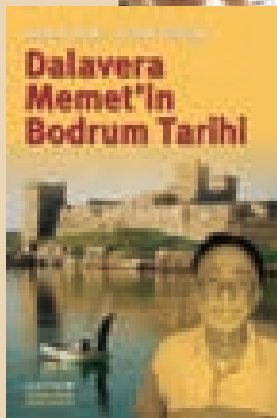
271 sayfa

271 sayfa

253 sayfa

191 sayfa

492 sayfa

Kötülüğün şeffaflığı

Kapak fotoğrafı : Saner Şen / NarPhotos

- Manzara4
- Okul arsaları yağmalanıyor8
- Üç büyüklerin kent yağması12
- Siirt olayları16
- BDP'nin anayasa politikası18
- AKP'nin tarz-ı siyaseti21
- Kıbrıs'ta hava durumu26
- Radyo Express30
- Kıraat & Dumanı Üstünde34
- Cemil Koçak'ın tarihçiliği38
- Ağır Çekim40
- "Romeyika'nın Türküsü"42
- Radyo Brecht44
- Müzik Dolabı46
- Mavi Daktilo49
- Kılavuz50

Ahmet Ergenç, Ahmet Gürata, Alican Tayla, Alpkan Birelma, Asena Günel, Arslan Eroğlu, Ayşe Çavdar, Cemil Cahit, Çiğdem Öztürk, Didem Danış, Doruk Yurdesin, Ender Ergün, Erdir Zat, Ertan Keskinsoy, Fevzi-can Abacıoğlu, Fırat Genç, Gökçe Kaan Demirkıran, Gökşun Yazıcı, Hakan Lokanoğlu, Haziran Düzkan, İrfan Aktan, Koray Löker, Merve Erol, Muhsin Akgün, Murat Arpacı, Murat Meric, Özyay Selmo, Pelin Özer, Pınar Uygun, Ragıp Duran, Saner Şen, Sarkis Paçacı, Selçuk Oktay, Serkan Seymen, Siren İdemen, Şahan Nuhoglu, Turgut Yüksel, Uğur Biryol, Ulus Atayurt, Yücel Gökçürk, Zeynep Nuhoglu **Baskı:** Ezgi Matbaacılık, Sanayi Caddesi Altay Sok. No:10 Yenibosna / İstanbul Tel: 0.212.452 23 02 **basım yeri ve tarihi** İstanbul, Mayıs 2010 **dağıtım** Doğan Dağıtım A.Ş. **yönetim yeri:** Kuloğlu Mah. Gazeteci Erol Dernek Sok. no: 11/4 Oda 3 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks:** 0.212.251 87 67 **e-mail** expressroll@gmail.com **abonelik** expressroll@gmail.com **yurtdışı abonelik** Alican Tayla (alicantayla@gmail.com) **yıl 9 sayı 110** **01 Mayıs -15 Mayıs 2010 imtiyaz hakkı** Bilge Ceren Şekerciler **sorumlu yazışları** müdürü Merve Erol **ilan irtibat** Özyay Selmo (0.533.514 90 49) **YEREL SÜRELİ YAYINDIR. 15 GÜNDE BİR YAYINLANIR. ISSN 1307 - 461X**

Gözümüzle görmesek inanmazdık. Gördük, yine de inanılır gibi değil. Bilge köyü katliamının sanıklarından biri mahkeme çıkışında aynen şöyle bağırdı: "Yaşasın kötülük!"

Hepimize hitaben söyledi, slogan attı basbayağı. Meydan okudu. Bu tarihi anı kaydedelim: 25 Nisan 2010, Çorum.

İnsanın nutku tutuluyor. Jean Baudrillard görse onun da nutku tutulurdu, kötülüğün bu denli şeffaflığını onun da havsalaşmazdı.

Herhalde hepimizin hafızasında hâlâ capcanlı: 4 Mayıs 2009'da, Mardin'in Mazıdağı ilçesine bağlı Bilge -özgün adı Zanqırt- köyünde, yedisi çocuk 44 kişi bir düğününde taranarak öldürülmüştü.

O katliam, pekâlâ PKK'nın üstüne yıkılabilirdi, nitekim az daha öyle oluyordu. Öyle olsaydı, "yaşasın kötülük" sloganını atan vatandaş elini kolunu sallaya sallaya aramızda dolaşacaktı. Aynı köyde, 1994'te, Haber Diyarbakır'daki ifadeyle, "Ergenekonvari bir cinayet" işlenmiş, altı kişi öldürülmüş ve PKK'ya mâledildilmişti. Ve akabinde Bilge köyü "koruculuk sistemi"ne dahil olmuştu.

Yıldönümünü idrak ettiğimiz katliamın failleri de, 16 yıl önceki cinayetin failleri gibi gündelik hayatlarına devam edecekti. Ancak, o cehennemden şans eseri sağ çıkan bir tanık -ağır yaralanmış, öldürülenler bırakılmıştı- oyunu bozdu.

Katliamın sebebi ne siyaset -ölenler de, öldürülenler de korucu-, ne kan davası, ne namus davası, düpedüz rant paylaşımı. Dolayısıyla, "ora"lara özgü bir hadise değil. Farkı, buralarda daha rafine yollar kullanılması. Ama bu da icabında silahların patlamadığı anlamına gelmiyor. Beyoğlu'nda, birkaç sene önce Kemancı Bar'da işlenen cinayeti hatırlayalım örneğin. Yine Beyoğlu'nda, Express ekibi olarak, bir gecenin geç vaktinde oturduğumuz açık hava mekânında, sokağın iki ucundan saydırılan kurşunlara hedef olmamıza ramak kalmıştı. Can havliyle kendimizi yere atmış, düellonun bitmesini beklemiştik. Ondandır kısa bir süre önce, gencecik bir kız benzeri bir çatışmada isabet eden "kaza kur-

şunu" nedeniyle felç olmuştu.

Bunlar "münferit olaylar", tıpkı Beyoğlu Emniyet Amirliği'nde Festus Okey'in başına gelenler gibi. Trabzon'da başlayıp -Tayyip Erdoğan "milletimizin hassasiyeti"ne bağlamıştı- dalga dalga yayılan linç girişimleri de öyle. Polislerin "kahrolsun insan hakları" sloganı atarak gösteri yürüyüşü yapmaları hakeza.

İlk elde aklımıza gelen diğer "münferit"leri bir sıralayalım "ortaya karışık" şekilde, bakalım nasıl bir tablo çıkıyor?

Bursa'da atölyenin kapıları üstlerine kilitlendiği için çıkan yangından kurtulamayarak can veren tekstil işçileri... Tuzla'daki seri cinayet misali "iş kazaları"... TMK mağduru çocuklar ("taş atan çocuklar" diye yerleşti, ama değil taş, slogan bile atmayanlar da tutuklanıyor)... Meclis başkanı Mehmet Ali Şahin'in Dağlıca baskınında PKK'ya esir düşen ve sonra serbest bırakılan askerler için, Adalet Bakanı sıfatıyla yaptığı "sağ kurtulduklarına sevinemedim" açıklaması... Fatih Altaylı'nın Radyo D'de Eren Keskin için "ilk gördüğüm yerde cinsel tacizde bulunmazsam namerdim" demesi... Serdar Turgut'un "Dağa kaldırıp seks kölem haline getireceğim Rojin'i..." diye yazması... "Tarihin Arka Odası"nda Ermeni tehciri tartışılırken Murat Bardakçı'nın soykırımı kastederek "gerekirse yine yaparız" demesi... 4/C zulmü... "Kentsel dönüşüm" taarruzu... Neredeyse her dereye birkaç HES yaparak yöre halklarının hayat alanlarını katletme girişimi... GDO'ların denetime tâbi tutulmaması... TSK'nın ortaya saçılan bilumum kirli çamaşırları... Onur Öymen'in Dersim katliamına alkış tutması... Cengiz Çandar'ın dört dörtlük tanımlamasıyla "medyanın Ogün Samast'ları"nın yazıp çizdikleri... Liste uzayıp gider. Bu kadarıyla bile ortaya çıkan tabloya bakınca, "yaşasın kötülük" vecizesinin Bilge köyü katliamcısına mahsus bir sapkınlık olduğu söylenebilir mi? O vecizenin ekranlara yansıdığı gün, Türkiye Siirt faciasını konuşuyordu...

"Yaşasın kötülük" kolektif bilinçaltının dile gelmesi olabilir mi? Google'a "Yaşasın kötülük" diye bir yazın, bakın neler çıkı-

yor. İkisini biz söyleyelim. Biri, 1990'ların absürd komedi dizisindeki Kel Behzat tiptemesinin (Dursun Ali Sarıoğlu) repliği. Diğeri, Yonca Evcimik'in söylediği şarkı. Sözler Sezen Aksu, beste Garo Mafyan. Buyrun tadımlık bir bölüme:

"Siz hiç barış olmasın diyen duydunuz mu? / Sevgiden söz etmeyi buldunuz mu? / Bu kelimeler ne güzel ne tatlı şeyler /.../ Yemezler, ona öyle demezler/ Daha bir şey değil, bunlar iyi günler! /.../ Ağzıma acı biber sürün benim! / Sürmezseniz daha söylerim /.../ Tersini söylersek belki de olur yüzü /.../ Siz kendi içinizi hiç temizlediniz mi? / Sizden kaç tane var, izlediniz mi? / Korunmatik savunmatik birer makineyiz / Siz makinenin ruhuyla yüzleştiniz mi? / Sıkıldık iyilikten! / Yaşasın kötülük!"

Birkaç dizinin altını nakarat misali çizelim: "Daha bir şey değil, bunlar iyi günler! Tersini söylersek belki de olur yüzü. Sıkıldık iyilikten! Yaşasın kötülük!"

Söze başlarken Jean Baudrillard'ın "Kötülüğün Şeffaflığı"nı anımsıttık. O kitaptaki şu cümleler bugünün Türkiye'si için yazılmış gibi: "Yüz, söz, cinsiyet, beden, irade ve kamuoyu her yerde insanlık dışı bir biçimde yeniden oluşturuluyor. Yeşil alanlara, doğaya, genlere, olaylara ve tarihe yapılan estetik cerrahiye saymıyoruz... Maskeli toplumlar maskelelerini çıkardılar. Artık ne maskemiz var, ne de yüzümüz. Hafızamız da yok... Politikanın gizli kusuru, neyin kötülük olarak adlandırabileceğini bilemeyecek bir hale gelmiş olmasıdır."

Baudrillard o cümleleri yirmi yıl önce yazmıştı. Vizyonerliğine diyecek yok, 2010 Türkiye'si çoktan maskesini çıkardı, artık ne maskesi var, ne yüzü, ne de hafızası. Ama politika bahsinde yanılıyor, daha doğrusu, zamana yenik düşüyor. "Gizli" bir "kusur"u yok egemen politikanın; bal gibi biliyor neyin kötülük olduğunu, alenen ve taammüden adlandırmıyor. Kendisini adlandırmış olacak çünkü. Asıl mesele, solun kötülüğü adlandırmakta ve o adlandırmının icap ettirdiği politikayı yapmaktaki zafiyeti.

Dikkat, dikkat: Express önümüzdeki sayıdan itibaren sadece kitapçılarda. Abone kampanyamızı da boşlamayalım.

Demokrasi işçi haklarından başlar

Uluslararası Af Örgütü, liberalleşen Türkiye'de hiçe sayılan işçi haklarının uluslararası standartlara göre düzenlenmesi amacıyla kamuoyunda baskı oluşturmak üzere bir kampanya düzenledi. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na gönderilmek üzere hazırlanan Af Örgütü kartpostallarında şu ifadeler yer alıyor: "Türkiye'de mevcut yasalarda örgütlenme, toplu sözleşme ve grev haklarını adil olmayan bir şekilde kısıtlamasından ötürü kaygı duymaktayım. Sendika

üyeleri ve diğer işçilerin uluslararası alanda tanınan haklarını kullandıkları için hedef haline getirildiklerine dair haberlerden de ayrıca endişe duymaktayım.

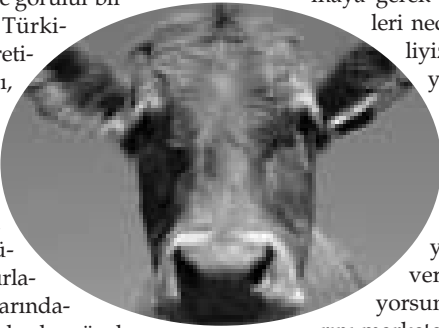
Türkiye, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) temel sözleşmelerinden olan 87. ve 98. sözleşmelerini onaylamıştır ve dolayısıyla işçilerin temel haklarından olan örgütlenme, dernek kurma ve toplu sözleşme haklarını güvence altına almakla yükümlüdür." Ayrıntılar amnesty.org.tr adresinde....

Türkü türkü mahkemem

Statüko yıkılıyor diyeceksiniz, özgürleşiyoruz diyeceksiniz, ama hiç gülmeyeceğiz. İsyan, itiraz, zaten etmeyeceğiz. Tayyip Erdoğan mizahçıları sevmiyor (karikatür dergilerine açtığı dava sayısı Özal'ı geçmiş olabilir). Şimdi de kafayı türkölere takmış. Ankaralı Kubilay Duman ve iki kardeşi işsiz kalınca, çareyi sazı ellerine almakta bulmuşlar, çektikleri videoyu Facebook'a koymuşlar. "Kriz teğet geçti hamdolsun" türküsü, kısa zamanda 300 bin kişi tarafından izlenmiş. Başbakanlık avukatlarının şikâyeti üzerine cumhuriyet savcılığı da hemen davayı açmış. "Ürküyoruz derdimizi demekten" diyor Duman kardeşler türküde. Şu devr-i demokraside nasıl ürkmesinler?

ET İTHALATI BAŞLADI Köylüler nasıl öldürülür?

Piyanın düzenleyici aklı, ne akıl bırakıyor ne fikir. Buğday ülkesiydik, pirinç, pamuk, fındık, mısır ülkesiydik. Şimdi hepsini ithal ediyoruz, neoliberal iktidarlar üreticiyi, üretimi bitirmek için ellerinden geleni yapıyor. Doğusuyla batısıyla bir hayvancılık ülkesi olan, ama hayvan varlığı Özal'ı yıllardan bu yana gözle görülür bir düşüşe geçen Türkiye'de önce süt üreticileri greve çıktı, şimdi de, et ithalatı kararıyla, protestolarına her gün bir yenisini ekleyen besicilere en büyük darbeyi hazırlıyorlar. Et fiyatlarında ki fahiş artışın ardından, özelleştirilmesiyle birlikte atıl duruma düşen Et ve Balık Kurumu'na ithalat yetkisi veren AKP hükümetinin ilk icraatı, Almanya'dan "helâl kesim" et getirmek, hayvan varlığı Türkiye'den çok daha az olan Estonya, Litvanya gibi ülkelerden canlı hayvan getirmeye karar vermek oldu. Kısa ve orta vadede bu iş herhalde ancak birtakım spekülâtör şirketlere yarayacak, nasıl denetlendiği meçhul, yaşını başını almış hayvanlar Türkiye meralarının boşalması pahasına marketlerde yeri-

ni alacak. Ve elbette, et fiyatlarının ucuzladığını gören besiciler hayvanlarını hemen kesime bakacak. Yani, üretime kısa vadede büyük sekte vurulduğunu, piyasayı ve hayvan sağlığını düzenleyen kurumların yokluğunda bir daha toparlanmanın ne kadar zor olduğunu görmek için müneccim olmaya gerek yok. "Köylülerini neden öldürüyoruz" diye soruyordu ya İsmet Özel, bunun cevabını artık herhalde bizzat Tayyip Erdoğan verebilir. Biliyorsunuz, adamlarını markete gönderip piyanın durumunu öğrenen ve derhal ithalat talimatı veren kendisi. Belki de en iyisi vejetaryenlik, ama doğru düzgün sebze-meyve de yetişmiyor ki memlekette.yiz" diye soruyordu ya İsmet Özel, bunun cevabını artık herhalde bizzat Tayyip Erdoğan verebilir. Biliyorsunuz, adamlarını markete gönderip piyanın durumunu öğrenen ve derhal ithalat talimatı veren kendisi. Belki de en iyisi vejetaryenlik, ama doğru düzgün sebze-meyve de yetişmiyor ki memlekette.

1 MAYIS'TA DEĞİŞEN KONSEPT Vermediniz, aldık

İ Artık şaka yollu mu nedir, "1 Mayıs'ı İKSV düzenlesin" diyorlar. Hem alana girişler, grupların duracağı mevkiiler daha iyi ayarlanmış, hem ses sistemi canavar gibi olmuş. Timur Selçuk ve Dostlar Korusu'nun içler acısı halini gördükten sonra, insanın hak vereceği geliyor valla. Ortak bir slogan üretmeden, bir eylem havası yaratmadan geçen 1 Mayıs'ta güzel şeyler de olmadı değil. Tekel işçilerini satışa getiren Türk-İş Genel Başkanı Mustafa Kumlu konuşturulmadı, hatta eni konu kovalandı mesela. Şu lumpen cumhuriyetimizde bazı taraftar grupları-

nın -ve şampiyonluğunu Taksim meydanında kutlayan bir işçi takımının- bir sürü "siyaset"ten nasıl daha etkili olabileceğini gördük. Üniversite kolektifleri yok denecek kadar azken, diplomanın ardından bir büyük meçhule adım atacaklarının bilincinde olan liselilerin örgütlenmelerinin çığ gibi arttığını anladık. Polis aradan çekildiği takdirde sorunsuz bir kitlesel eylemin yapılabileceğini de. İstanbul Emniyet Müdürü Hüseyin Çapkın, "konsept değişti" demiş. Tayyip Erdoğan ise, "almadınız, verdik" diyor. Kendinden menkul Osmanlı kibiri insana neler söylüyor...

Foto: Şahan Nuhoglu

BİLGİ'DE SENDİKA Her cumartesi

Vakıf üniversitelerine -öğretim görevlisinden temizlik görevlisine- ilk sendikanın girdiği Bilgi Üniversitesi, ağız tadıyla bir kutlama yaşatmadı. Taşeronlaşmaya karşı Sosyal-İş'te örgütlenen işçilerden dördü, işten atıldı. 8 Mayıs cumartesisinden başlayarak her saat 19:00'da Taksim tramvay durağından Galatasaray lisesine kadar protesto yürüyüşü var. Katılım.

VİCDANİ RED GÜNÜ Silahlara veda

Güzel slogan: "Biz orduya ancak fındığa gideriz!" Barış İçin Vcdani Red Platformu, 15 Mayıs Dünya Vcdani Red Günü'nde bu sloganı atacak, 13:00 - 17:00 saatleri arasında Beyoğlu Tarık Zafer Tunaya Merkezi'nde basın toplantısı ve geniş katılımlı bir panel düzenleyecek. Otuz yıldır kan akan bu ülkede bu harekete destek şart. Ayrıntılar www.barisicinvicdaniret.org'da...

Haziranda dayanışmaya

AAKP devrim niteliğinde yasalar çıkardı diyenlerin kulakları çınlasın:

Arkadaşımız İrfan Aktan için Terörle Mücadele Kanunu 7/2'den bir yıldan beş yıla hapis cezası, yazı işleri müdürümüz Merve Erol için de 20 bin TL para cezası isteniyor. Savcının talebi kabul edilirse, bu cezaların ertelenmesi mümkün olmayacak, İrfan Aktan hapse girecek, Merve Erol adına Express 20 bin TL ödeyecek.

İsnat edilen suç, 99. sayımızdaki "Bölgede ve Kandil'de Hava Durumu / Mücadele olmazsa Çözüm Olmaz" başlıklı yazıda "terör örgütü propagandası" yapmak.

99. sayımızın tarihi Kasım 2009. O günlerde, bütün Türkiye AKP'nin "Kürt açılımı"nı konuşuyordu. Hasan Cemal'in PKK'nın fiili lideri Murat Karayılan'la Kan-

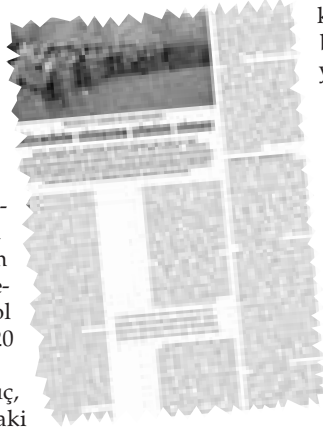
dil'de yaptığı, Milliyet'te dört gün tefrika edilen söyleşinin mürekkebi kurumamıştı, ekranlarda her gün PKK'nın nasıl bir politika izlediği tartışılıyordu. Öne çıkan yorum, PKK'nın köşeye sıkıştığı, silah bırakıp sivil siyaset yapmak istediği yolundaydı.

Express'te, İrfan Aktan imzalı yazıda ise "Kandil'deki hava"nın pek öyle olmadığı, PKK içinde silah bırakmak istemeyen bir kesim olduğu söyleniyordu. Bu da işkembeden atılmıyor, iki PKK'lıyla yapılan görüşmeye ve PKK'nın yayın organı Özgür

Halk'ta yazılanlara dayandırılıyor. Ayrıca, bölgenin dinamikleri, ABD'nin, Kuzey Irak yönetiminin hangi hesaplar peşinde olabileceği tahlil ediliyordu.

Suç bunun neresinde?

4 Haziran'da, 09:30'da Beşiktaş adliyesinde kararı bekleyeceğiz. Dayanışmaya bekliyoruz...

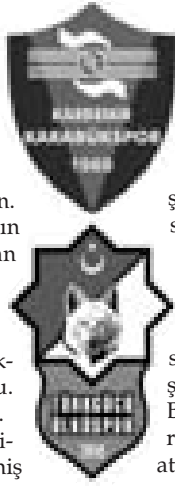

ÜLKÜSPOR'A DİKİZ, İKİ ŞAMPİYONA ALKIŞ

1. Liglere hayat geldi

Her biri bir Materazzi olabilir. Ya da, yerde yatan rakibinin kafasını tekmeleyen bir Totti. Maazallah, "oyuncularımızdan birine üç metre yaklaşan gününü görür" de diyebilirler. Tanrı rakiplerini korusun. Türkiye'de siyasî başarının yolunun biraz da futboldan geçtiğini anlamış olacaklar ki, Devlet Bahçeli'nin talimatı ve MHP parti programı uyarınca, Ankara'da Türk-gücü Ülküspor kuruldu. Amblemleri, elbette bozkurt.

Nihayet -Hak-İş kendilerini umreye de götürecekmiş

ama, olsun- rahatlıkla tutacağımız bir takım var Süper Lig'de: Kardemir Karabükspor. Sahibi işçi sınıfı, başkanı Çelik-İş başkanı. 1. Lig şampiyonluklarını 1 Mayıs'ta kutladılar, şampiyonluk turunu Tak-sim'de attılar. Daha ne olsun?

Almanya'dan da güzel haberler var: Kuruluşunun yüzüncü yılında devrimci takım St. Pauli -lig birinci- si olmasa bile gönüllerin şampiyonu olarak- yeniden Bundesliga'ya çıkmayı garantiledi. Kalbimiz onlar için atacak...

Çarşı PETA'ya destekçi

Beşiktaş orta sahasının iki dinamosu, "Alman Ernst" ve Michael Fink PETA Almanya için poz verdi. Transferinden önce de Fink'in PETA'ya destek verdiğini hatırlıyoruz. "Kısırlaştırma hayatı kurtarır" sloganıyla yayınlanan afişlerde ikili şu mesajı veriyor: "Bu kadar çok sayıda köpek sokaklarda ve barınaklarda yaşamak zorunda kalırken, hâlâ hayvanlar üretilip satılmakta. Taraftarlarımıza, hayvan almak istediklerinde barınaklardan ya da sokaktan hayvan sahiplenmelerini ve sayılarındaki kontrolsüz artış nedeniyle hayvanların maruz kaldığı ızdırabı önlemek için onları mutlaka kısırlaştırmalarını öneriyoruz."

HES'çinin geldiği hiza

Muğla – Yuvarlakçay'da HES yapımının yargı kararıyla durdurulmasının ardından inşaat sahibi Akfen Holding'in yönetim kurulu başkanı Hamdi Akın projeden vazgeçtiklerini açıkladı. Sebep, yörede yaşayan halkın itirazları ve çevreci tepkiler. "Bu kadar karşı olunan bir şeyi yapmamıza imkân yok" diyen Akın, "biz de en az onlar kadar çevreciyiz" diye eklemeyi de ihmal etmemiş. Gerçi 20 tane HES projesi varmış, 19 tane kalmış. Olsun, yavaş yavaş onlar da gider. En azından başbakan gibi "almadınız, verdik" demiyor, bir halk mücadelesinin hakkını adlı adınca teslim ediyor. Yine de insan kıllanıyor, bunun altında nasıl bir bit yeniği var acaba?

BİA on yaşında

Anaakım medyanın panzehiri oldular on yıl boyunca. Yerel medyayı kuvvetlendirmek, teknolojiyi demokratikleştirmek, hak gazeteciliğini temel prensip haline getirmek, yurttaş gazeteciliğini yaymak öncelikli hedefleriydi. Bağımsız İletişim Ağı, on yıl önce, yerel radyo ve gazetelerin, dernek ve vakıfların katılımıyla kuruldu. Sırf biana.org bile, habercilik başarıları ve mağdurun, ezilenin yanında yer almakta ısrar eden tavrı, fikrati-kiçiliğiyle bu on yılın büyük başarısı olarak anılmaya değer. On yıl boyunca ırkçı, cinsiyetçi, ayrımcı olmayan bir haber dili yaratmaya katkıda bulunan Bağımsız İletişim Ağı'na "iyi ki doğdun" diyoruz. Nice yıllara.

DENİZ GEZMİŞ'LERİN ANITI TAHRİF EDİLDİ Bursa'da üç fidan

Bursa'nın Barış Parkı'nda, Nilüfer Belediyesi tarafından heykeltıraş Eşber Karayalçın'a yaptırılan Üç Fidan anıtı dikildi geçen ay. Üç fidan, malûm: Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Arslan. 6 Mayıs'ta açılışı yapılacak anıt için MHP il başkanı sesini hemen yükseltti: "Teröristlerin heykelini dikiyorlar." BBP destek atmakta gecikmedi: "12 Eylül'de asılan ülkücülerin de heykelini diksinler." Ve anıt açılışından bir gün önce, saldırıya uğradı. Polis tehdidiyle uzaklaşan saldırganlar, belli ki geri dönecek. Üç Fidan Anıtı'nı alkışlıyoruz, korunmasını istiyoruz. Bursaspor şampiyon olacaksa, Diyarbakırspor'u kovmaktan beter eden Bursaspor değil, bu anıtları kuran ve koruyan Bursaspor şampiyon olsun.

İSTANBUL'DA SONA DOĞRU Muhafazakâr sensin, köprü de...

Bu muhafazakâr iktidarın kadroları, İstanbul belediyesiyle palazlandı. Ve iktidarlarını sürdürecektir ideolojik ve ekonomik şifreleri yine özellikle İstanbul'da, kentsel dönüşüm harekâtında buluyorlar. Bu muhafazakâr iktidarın neyi nasıl muhafaza etmek istediği, şehri neye benzetecekleri de, doğrusu, anlaşılıyor. Finans merkezi mi yapacaklar, tarihî yarımada turist mi çekecekler? Yoksa tüp-geçiş, üçüncü köprü derken, bir nakliye merkezi, devasa kamyonlar ve trenler için mal güzergâhı mı yapacaklar? Sonuçta, hiçbir şehir planında yer almamasına rağmen yeni yeni şeyler uyduruyorlar. Şehrin şu hali bile yükünü çoktan almışken, bir de üçüncü köprü ısrarında direniyorlar. Daha çok konut, daha çok araç derken, az sayıda orman ve su havzasını da bütün bir Marmara bölgesinin ekolojik yapısıyla beraber tehlikeye atıyorlar. Liberalliklerini anladık da, hôt-zötten gayri bir muhafazakârlıkları yok.

ÇIPLAKLAR KAMPI AÇILDIĞI GİBİ KAPANDI Açın Türkiye'nin önünü

Memleket gençliğinin en eski gayeklerinden biriydi: Ah bir çıplaklar kampı olsa!... Sonrası, upuzun bir plaja yayılan binlerce kişilik bir orji hayali kurulmuş gibi, derin bir sessizlik... 2010 Türkiye'sinde o eski etkiyi yaratır mı, bilinmez ama, o hayal tam gerçek olmuştu ki... Hayaller suya düştü, 20 santimlik bir inşaat fazlasının projeye aykırı olduğu gerekçesiyle işletme ruhsatı verilmeyince Muğla'nın Datça Belediyesi Encümeni oteli kapatma kararı aldı. Bir senedir faaliyet gösteren Adaburnu Gölmar Otelini için bu karar, 1 Mayıs'taki açılışından hemen önce çıkmış. Halihazırda sekiz ailenin kaldığı otel, Datça merkezine 15 kilometre uzaklıkta, 175 oda kapasiteli, tam teşekkül konforlu...

Sonuçta çıplaklar kampı dediğiniz, bir rontgen cenneti değil, bir özgürlük mekânı. Denize çıplak girebilmeyi, hava koşulları elverdiği için elbisesiz gezilebilmeyi, bir elbise

olarak namus, haya, ar gibi kavramlardan başka bir şey ifade etmeyen mayoyu anlamsız bulmayı tercih eden insanların kendi seçimleriyle bir araya geldiği bir yer. Ama Datça Belediyesi üyeleri böyle değil, "rontçu" gözlüğüyle yorumluyor belli ki.

Tabii bir itiraz da otelcilere: Türkiyeliler niye giremiyor muş bakalım bu plaja? Tamam, insanın hak veresi de geliyor ama, kafadan böyle bir sınır çizdikten sonra, bir hakkı ve özgürlüğü tartışmamız nasıl mümkün olsun?

LGBTT AÇILIMI NEREDE KALDI?

Yılmaz Özdil bile tava geldi

Yılmaz Özdil, 4 Mayıs tarihli Hürriyet gazetesindeki köşesinde, "Hitler açılımı" başlıklı yazısında kısılak rekoruna koştu, "Uzuuuuuu uzun yazmayayım" diyerek:

"Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk başbakanı Türkiye Cumhuriyeti'nin son başbakanı tarafından 'Hitler' ilan edildiğine göre, 'soykırım' iddiasının nesine itiraz edecek Türkiye Cumhuriyeti?"

Bu kadarcık yazısında, en nihayetinde haklı. İsmet Paşa –en azından bir dönemi itibarıyla– Hitler ilan edildiyse, İttihatçılar neden soykırım yapmış olmasın? Tayyip Erdoğan hepten mi haksız, o da tartışılır doğrusu. Eskiden solcuların savunduğu bir görüşü şimdi bize satıyor ya, yarın öbür gün karşısına genç bir Ecevit çıksa kendisi İnönü olgunluğunda ve demokratlığında davranır mı, meçhul. O "faşist" İnönü, Türkiye siyasal tarihinde liderliğini kongreyle bırakmış neredeyse tek lider hâlâ.

Bekir Coşkun'un üçüncü sayfa üslubunu ve Emin Çölaşan'ın polemikçiliğini harmanlayarak Hürriyet için hayatı bir işlev gören Yılmaz Özdil, zaten yazılarını kısa tutmasıyla sıvırılmıştı. Rahmi Turan'ları filan da düşünürsek, beceremiyor diyemeyiz. Hele Akif Beki, Eyüp Can gibi her cümlelerinin sonunda boncuk bulup uzun düşünce esleri vereceğimizi zanneden türedi muhafazakar kalemlerin yanında, hayli başarılı doğrusu...

Bir başarısı da, lumpenliğinde. Sadece kahve ağzı tonunu tutturmasında değil, söylemin bütün içeriğiyle ortalama erkek vatandaşın tepkilerini yansıtabilmesinde. Irkçılığında, cinsiyetçiliğinde, nefret suçları antolojisine girecek ayrımcı

cümlelerinde...

Fakat, İzmir'de öldürülen iki kadının isimlerinin yanına Balçova diye parantez açarken Azra adını kullanan Mustafa Has'ın adının karşısına doğduğu yeri yazmak yerine "travesti" diyen, böylece Travesti diye bir ilçe yahut Balçova diye bir cinsiyet yaratan Milliyet gibi gazetelerin olduğu bir yerde, bu ayrımcılığa dikkat çeken, Azra'yı kimsenin yazmamasından şikâyet eden yine oydu. Yazının yayınlandığı gün yapılacak olan, Azra'nın da üyesi olduğu Siyah Pembe Üçgen Derneği'nin kapatılma duruşmasına da dikkat çekti, derneğin kapatılmamasını istedi. Fakat yazının sonunda aslına rücu etmeyi de ihmal etmedi: "Mahkemeyi etkilemek suçsa, razıyım; gerekirse travestilerle aynı koğuştayım..."

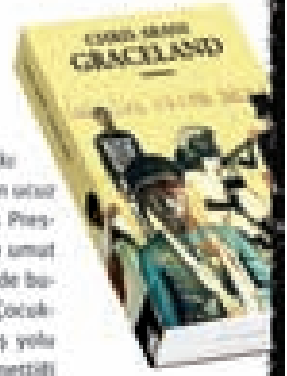
Sonuçta, Siyah Pembe Üçgen Derneği kapatılmadı. Ama, başka LGBTT dernekleri ve bizzat LGBTT bireyler üzerindeki baskılar da sürüyor. Mesela Beyoğlu'nda yaşayan travesti ve transseksüellere yönelik polis baskısı iki aydır yükselerek artıyor, durup dururken gözaltına alınıyorlar, evleri mühürleniyor, ev sakinleri sokağa atılıyor. Bu işlemler için yasal karara da ihtiyaç duyulmuyor.

Eşcinselliğin tedavi edilmesi gereken bir hastalık olduğunu düşündüğünü alenen söylemekte beis görmeyen Selma Aliye Kavaf gibi birinin hâlâ bakanlık koltuğunda oturabildiği bir ülkede bu uygulamalara şaşırılmamak lâzım belki de. Ama, vaktiyle çok daha kötüsüne şahit olduk diye bunlara da ses çıkarmayacak değiliz elbette. Yılmaz Özdil bile bu tava gelebilmişken, mücadelenin sonunda iki gıdım huzur görmek için de sebep yok herhalde.

Chris Abani GraceLand

Edebiyat | Roman, Çeviri: Ayşen Şişir, 312 s.

Yoksulluğun ve yolsuzluğun kol gezdiği, ordunun hem yerlilerde hem yeraltı dünyasını sıkı bir şekilde kontrol ettiği, insan hayatının sudan uzur olduğu tehlikeli bir şehir Lagos. Adem Elvis Presley'den alan ve bir gün onun gibi ölü olmayı umut eden Adem'in hayatları ne kadar ıztıraplı, içinde bulunduğu gerçek dünya bir o kadar karanlık. Çocukluktan yetişkinliğe geçerken kendine bir çıkış yolu arayan Elvis, birçok kalemle boğuşacak, keşrettiği tablo her ne kadar karvetli olsa da, GraceLand renkli karakterler ve içine hüzünlerle, ince bir mizah anlayışla, Nijerya'ya has geleneklerle ve müzikle yoğrulmuş sürükleyici bir roman.

Eric Hazan (Haz.) Demokrasi Ne Älemde?

Metis Defterleri, Çeviri: Savaş Kılıç, 128 s.

"Metis Defterleri" koleksiyonunun bu ilk kitabında "Sizin için 'demokrasi' kelimesini kullanmanın bir anlamı var mı? Yoksa, neden? Varsa, kelimenin hangi yorumuna göre?" sorusuna, gündemde siyaset ve siyasal olan konusunda en uluk açık düşünceleri geliştirmiş düşünürler arasında yer alan Agamben, Badiou, Ranciere, Nancy, Žižek, Bernsald, Brown ve Rosi'un verdikleri ayrıntılı cevapları içeren yazılar yer alıyor. Demokrasinin tarih ve gündemimizde içinde barındığı imkânlar ve tuzaklar hakkında açık seçik bir tablo.

Stanley Cavell Mutluluğun Peşinde

Hollywood'un Yeniden Evlilik Komedi

Metis Sanatlar ve İnsan | Sinema, Çeviri: Birma Bay, Berke Gül ve Deniz Koc, Pala, 362 sayfa

Kitap, Stanley Cavell'in Shakespeare tarzı romantik komedi geleneğinin mirasçısı olduğuna inandığı 1934-49 yapımı yedi Hollywood komedisine ilişkin kendi deneyimlerine dayanıyor, felsefesiyle sinemayı bir araya getiren cesur bir girişim.

Birhan Keskin Soğuk Kazi

Edebiyat | Şiir, 68 s.

Birhan Keskin'in yeni kitabı Soğuk Kazi 2000-2001 yılları arasında yazdığı şiirleri bir araya getiriyor. Şiirleri tümünü toplayabilmek bir şey söylemek mümkün oluyordu, "insanın soğuması ve katliamı" diyebildik.

YAKINDA...

Georgios Petros: Bahçedeki Gidonları Kızmağı Pırpı da Neyin Nesi?
Umur Tümay Arslan: Mazi Kabrinin Hortlakları
Reyhvan Tufan: Yaşamayı Yazabilmek
C. Çağla ve H. Güllüp (Haz.): Avrupa Birliği, Demokrasi ve Lekele

Çocuklara naş, rant marş

"Hocam buna da şükredelim" demiş velilerden biri, "en azından içindeki çocuklarımızla beraber satmıyorlar". Aslında bal gibi öyle yapıyorlar, okullarla birlikte çocukları da "satıyorlar". Onlara ne dolaşacakları sokak, ne sosyalleşecekleri mahalle, ne de çocukluklarını yaşayacak mekân ve imkân bırakıyorlar. Onları şehirden, şehri onlardan mahrum etmeye hazırlanıyorlar. Merkezî semtlerdeki kamu okullarını rant uğruna alışveriş merkezlerine, otellere, rezidanslara dönüştürmeyi, öğrencileri de kent çeperlerinde kuracakları "yerleşke" kılıklı kodeslere tıkmayı planlıyorlar. Neyse ki, Eğitim-Sen 3. Şube'nin önyak olduğu "Okuluma Dokunma İnişiyatifi" bu aklıevvel AKP kapkaççılığına takoz koyuyor, kamuoyunu "yağma yok" demeye davet ediyor. Okuluma Dokunma İnişiyatifi'nin sözcülerinden Nebat Bükrek'e kulak kesiliyoruz.

Hükümetin İstanbul'daki ilk ve orta dereceli okullarla ilgili planı tam olarak nedir?

Nebat Bükrek: Özellikle şehir merkezindeki, sahillerdeki, esas olarak arsası değerli devlet okullarının arazi ve binalarını satmayı, okulları da şehrin çeperlerine taşımayı düşünüyorlar. Ancak bu tartışma hükümet cephesinde devam ediyor. Satma konusunda netler, ancak satış sonrasında okulların öğrencileri için iki farklı projeleri var. İlki, okulların ranta dönüşümünden sonra belirecek okul ihtiyacını şehir dışında, gözlerden uzak derece alanlarda yapılacak binalarla çözmek. İkinci ise, okulları birleştirerek büyük kampüsler kurmak. Bu ikinci projeyi İl Millî Eğitim Müdürlüğü bize açıkça söyledi. Hatta bu plan doğrultusunda bizden yardım bile istediler. Öğrencileri şehrin tamamıyla dışındaki kampüslere servislerle taşıyacaklarını iddia ettiler.

Bu plan kapsamında kaç okul var?

Bizim saptayabildiğimiz 180 civarında. Hükümet bu konuda çok ciddi çalışıyor. Ankara'da Millî Eğitim Bakanlığı'nın da katıldığı birçok toplantının ardından okulların satışı için, içinde vali ve il millî eğitim müdürünün de olduğu bir komisyon kuruldu. Okulların sayısının tam belirlenmemesinde, gösterilen tepkinin de payı var. Biz bir yerde itiraz ettiğimizde hemen, "hayır, bu okul listede yok, kapsam dışı" deyiveriyorlar. Biz de "peki öyleyse hangi okul?" diye soruyoruz. Bir süre sonra, satılmayacağı söylenen okul-

Nebat Bükrek

la ilgili çalışmaların devam ettiği su yüzüne çıkıyor. Alenen yalan söylüyorlar. Bu strateji AKP'nin genel özelleştirme stratejisiyle çok uyumlu. İktidara geldikleri 2002'de bile ele aldıkları bir konuydu okulların satışı. Hatta rant değeri çok

Eğitime rant, okullara ticarethane diye bakan bir zihniyetle karşı karşıyayız. Okulların satışı bu zihniyetin devamı. Satış sonrasında, ilk olarak okul çevresinde yaşayan dar gelirli aileler mağduriyet yaşayacak.

yüksek olan Kabataş Erkek Lisesi'yle ilgili bir adım da attılar. Kabataş öğrencileri için İstinye'de, dere içinde, denizden uzakta devasa bir okul yaptılar. Ancak, Kabataş'ın güçlü bir vakfa sahip olması, onların örgütlenmesi ve meselenin zamanın Cumhurbaşkanı Sezer'e kadar ulaştırılmasıyla planları ertelemek zorunda kaldılar. Vakıf okullarının daha örgütlü ve satışa karşı daha dirençli olması da etkili oluyor. Kabataş'ı taşıyamadıkları için İstinye'deki bina yıllarca atıl durdu. Sonra İstinye Lisesi diye yeni bir okula dönüştürdüler; çocukların içinde kaybolacağı, fonksiyonsuz, laçka bir halde faaliyet gösteriyor.

Okulların satılabilmesi için kanun bazında değişiklikler yapıldı mı?

Birtakım kanun değişiklikleri yaptılar. AKP istediği meseleyi kitabına uyduruyor. "Bir yeri özelleştireceğim" diyorsa, önüne çıkacak hukukî engelleri eninde sonunda bertaraf ediyor. Beyoğlu Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi'nde hem hukukî adım attık, hem de Millî Eğitim Müdürlüğü ile görüştük. Akabinde bir geri adım attılar. Sonra, okul aile birliği başkanını çağırarak "söz veriyoruz, bu okulun çok daha güzelini yapacağız" dediler. Genel taktikleri bu zaten. Biz "nereye yapacaksınız?" diye sıkıştırdığımızda, Kâğıthane'nin arka kısımlarındaki Cin Deresi'ne işaret ettiler. Öğrencilerin, o kadar gözden uzakta olunca, gönülden de uzak olacağı belli. Çocuk yaşam alanının dışına çıkıyor, ailesi hayatını takip edemiyor, eğitimine müdahil olamıyor. **Şehir merkezinde devlet okulu kalması ne gibi sonuçlar doğurur?**

Eğitime rant, okullara ticarethane diye bakan bir zihniyetle karşı karşıyayız. Eğitim ve öğretimin her safhasında bunun yansımalarını görüyoruz. Okullarda sık sık toplantılar yaparak öğretmenlere çocuklar üzerinden okula gelir sağlamaları empoze edilmeye çalışılıyor. Okulların satışı, bu zihniyetin devamı. Satış sonrasında, ilk olarak okul çevresinde yaşayan dar gelirli aileler mağduriyet yaşayacak. Geri kalan çocuklar zaten özel okullara gidecek. Yol masraflarından dolayı birçok yoksul ailenin çocukları eğitim ve öğretimden mahrum kalacak. Özellikle,

birden fazla çocuklu aileler tercih yapmak zorunda kalacak. Bu tercih sonucunda kız çocuklarının büyük kısmı eğitimden çekilecek. AKP döneminde kadın istihdamı nasıl yüzde 4'e yakın azalmış ve halen azalmaktaysa, kız çocukların eğitim seviyesi de düşmeye devam edecek. Satılacak okullar listesinde kız liselerinin sayısının epey kabarık olması dikkat çekiyor. Kız liselerinin öğrencileri genelde yoksul ve muhafazakâr ailelerden geliyor; yani aslında etkilenecek olan, çevrede yaşayan ve ekonomik zorluklar çeken aileler ve en çok da onların kız çocukları. Bu açıdan baktığımızda, "haydi kızlar okula!" diyen kampanyalar anlamsız kalıyor. İstanbul'un göbeğinde eğitimden mahrum kalacak binlerce kız çocuğunu görmeden kampanya yapıyorsunuz. Bütün sendikaların, siyasi partilerin, sivil toplum kuruluşlarının ayağa kalkması gerekirken, pek bir duyarlılık görmüyoruz. Aslında bu, orta sınıfların da tepki göstereceği, sokakta sorsanız çoğunluğun itiraz edeceği bir durumken, planlar yürütülmeye devam ediliyor. AKP'nin özelleştirme politikalarına, Tekel'de olduğu gibi, önce yetersiz, sonra da geç tepki verdik. Okulları da satabilirlerse, insanlar her şeyi kabullenip içselleştirecek; sofrasındaki ekmeği bölüp aldıklarında sesini çıkarmayan bir topluma dönüşeceğiz. Bu yüzden, okullar bir kilit noktası. Burada dur deyip genel özelleştirme politikalarına doğru halkayı genişletebiliriz. Sadece okulların satılmasına değil, hastanelerin, kent arazilerinin ve tüm özelleştirmelerin karşındayız.

Hükümet okulların satılmasına insanları ikna etmekte zorlanmayacak mı?

Tekel işçileri için mahallelerde toplantılar yaptığımızda, insanlar "hocam, onlar da çalışmadan para kazanıyor" diyebiliyordu. AKP'nin güçlü bir ikna mekanizması mevcut. Satılacak okulların etrafında yaşayan velilere gidiyorlar. Bu ailelerin bir kısmıyla pirinç, kömür vs. yardımları dolayısıyla zaten bağları var. Elllerinde birtakım broşürlerle "size şehir dışında, üniversiteler gibi çok modern, güzel okullar yapacağız" diyorlar: "Çocuğunuz anaokulundan başlayıp liseyi bitirene kadar bu mükemmel kampüslerde okuyacak." Ardından velilerle görüşmeye biz gittiğimizde, çoğu zaman "ya hocam, yazık günah, çok değerli yerler buraları, zaten bize okul sözü de ver-diler" diyebiliyorlar. İl Millî Eğitim Mü-

dürü Muammer Yıldız bizzat bültenler çıkarıp evlere gittiklerini söylüyor zaten. Bu anlamda çok örgütlüler. Oysa veliler hep bize sorarlar "çocuğumuzu hangi okula gönderelim, hangi okul daha iyi?" diye. Biz de "eve en yakın okul en iyi okul" deriz. Annesi çocuğu okula giderken pencereden takip edebilmeli, çocuk servise binmemeli, evden okula yürümeli. Önce evi, sonra sokağı, mahallesiyle yaşam kültürünü öğrenmeli, çevresiyle merhaleler halinde bütünleşmeli. İnsanları ikna ederken aldatıyorlar da. Veliler-

"Yol masraflarından dolayı birçok yoksul ailenin çocukları eğitim ve öğretimden mahrum kalacak. Özellikle, birden fazla çocuklu aileler tercih yapmak zorunda kalacak. Bu tercih sonucunda kız çocuklarının büyük kısmı eğitimden çekilecek."

le konuştuğumuzda, tamamıyla parasız, altyapısı mükemmel, bilgisayarlarla donatılmış okullar vaat ettiklerini öğreniyoruz. Eğitim altyapısının halini, öğretmen açığını, tüm eksiklikleri velilere anlatmak da pek kolay değil. Düşünün, bir veli bana açıkça "hocam, buna da şükredelim, en azından içindeki çocuklarımızla beraber satmıyorlar" diyebilirdi.

Okuluma Dokunma İnisyatifi nasıl örgütleniyor?

Öncelikle, sesimizi duyurmak çok önemli, çünkü yaptığımız her eylemden sonra geri adım atmak zorunda kalıyorlar. İlk olarak, Beyoğlu Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi'ne yeni öğrenci alınmama-ya başladığında harekete geçtik. Okul civarında araştırma yapmaya başladık. Baktık ki, okul ve yanındaki öğretmenevinde birtakım inşaat çalışmaları yapılıyor. İnşaattaki işçiler okulun yerine büyük bir havuz yapılacağını, bu havuzun öğretmen evine bağlanarak ikisinin beraber satılacağını anlattı. Biz hemen velilerle, Millî Eğitim Müdürü ile irtibata geçtik ve okulun önünde eylemler düzenledik. Ardından, inşaatı durdurdular. Velileri yine "size okul yapacağız" diye oyalamaya devam ederken, lisenin ilk sı-

2009 OECD RAPORU

Türkiye eğitimde nal topluyor

AKP hükümeti varolan devlet okullarını satışa çıkarırken, OECD "2009 Yılında Kuşbakışı Eğitim" (Education at a Glance, 2009) adlı raporunda birçok ülkedeki eğitim durumunu çeşitli niceliksel parametreler üzerinden karşılaştırıyordu. Bunlardan birkaçına bir göz atalım.

Raporda, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla'dan (GSYH) eğitime yapılan kamusal harcamaların payları şöyle: OECD ortalaması yüzde 3.5, Slovenya'da oran yüzde 4, Macaristan'da yüzde 3.4, Almanya'da 2.8. Türkiye'de ise sadece yüzde 1.9.

İlköğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı

OECD ortalamasında 16, Portekiz'de 12, Yunanistan ve Macaristan'da 10, Çek Cumhuriyeti'nde 19, Türkiye'de ise 26.

Ortaokul düzeyinde ise OECD ortalaması 13, Portekiz ve Yunanistan'da 8, Macaristan'da 11, Türkiye'de 17. Türkiye yine listenin sonunda yer alıyor.

İlköğretimden yükseköğretimin sonuna kadar, öğrenci başına harcanan paraya dolar açısından baktığımızda da Türkiye nal topluyor. OECD ortalaması öğrenci başına 7840 dolar. Bu rakam Portekiz'de 6.624, Slovenya'da 7.869, Macaristan'da 4.588, Türkiye'de ise sadece 1614 dolar.

Raporun en vahim tespitlerinden birine göre ise, 2007-2009 yılları arasında ilkökul ve ortaokul düzeyinde çalışan öğretmenlerin maaşları sadece Türkiye'de azalırken, karşılaştırmada yer alan diğer tüm ülkelerde artıyor.

Fotoğraf: Saner Şen / NarPhotos

13. Uçan Süpürge
Uluslararası
Kadın Filmleri Festivali
İletişim Sponsoru

MYRA

www.myra.com.tr

nifına gitmesi gereken öğrenciler çoktan mağdur oldular bile, zira onlar civar okullara dağıtıldı. Öğrenci almazlarsa, iki yıl sonra bu okul kendiliğinden kapanacak. Biz öğretmenler, veliler ve öğrenciler tabii ki bu işin başat özneleriyiz; ancak, yeterli değiliz. Okul önündeki eylemlerimizde polis çok ciddi baskı uyguluyor. Bütün İstanbul halkının tepki göstermesi lâzım. Biz düzenli olarak toplantılar yapıyor, siyasî partiler, sendikalar ve meslek örgütleriyle haberleşiyoruz. Ama çok az kişinin katılımı önemli bir sorun. Çok ilginç; bu mücadele alanı bazıları tarafından küçümseniyor. Sol partiler daha büyük, genel şeyler yapacaklarını söylüyor, “ne olacak ki hocam, bunların satmadığı bir halt mı kaldı, biz daha büyük hedefler koyduk” diyorlar. Halbuki bizim daha büyük şeyler yapacağımız falan yok. Yanımızda yer alanlar da oldu; ancak, kendi sendikamızın tüm şubelerini rahatça mücadeleye katabiliyoruz desek, yalan söylemiş oluruz. Tamam, herkes parasız ve nitelikli eğitimden yana, ama bu da bu mücadelenin temel bir halkası değil mi? Bir de, sadece protestoya dayalı bir kültürümüz var. Basın açıklaması yapıldı ya, genel merkezler görevlerini ifa ettiklerini düşünüyor. Halbuki, “biz bunu engelleyeceğiz, gerekirse tüm velileri örgütleyeceğiz, sonra okulun önünde etten duvar öreceğiz” demek gerekiyor. Bu okulların kaybedilmesi durumunda, bir öğretmen olarak söylüyorum, çok tehlikeli bir gidişatla karşılaşabiliriz. Gençler arasında şiddet artacak, olumsuz davranışlar yaygınlaşacak. Pedagojik açıdan, küçük bir çocuğu düşünün. Alıştığı okuluna gidemiyor. Neden? Çünkü satılmış. Burada yedi-sekiz yaşında çocuklardan bahsediyoruz. Yetişkin, akli başında, nerede okuyacağına karar veren, karşı koyma kabiliyeti olan insanlar yok karşımızda. **İlkokul ve liselerin satışına karşı örgütleniyorsunuz. Ancak, bu işin bir de kamu üniversiteleri ayağı var. Onlar da giderek kent çeperlerine taşınmak isteniyor. Müşterek bir örgütlenme söz konusu olacak mı?** Yıldız Teknik Üniversitesi'ndeki öğrencilerle beraber eylem yapıyoruz, toplan-

Fotoğraf: Diha

tlara geliyorlar. Ancak, Türkiye gündeminin yoğunluğu bu sorunu biraz öteliyor. 1 Mayıs sonrasında, hükümetin hasıraltı etmeye çalıştığı bu durumu daha güncel tutmaya kararlıyız.

Bu satışlar gerçekleşirse nasıl bir tablo çıkacak?

Mesela Etiler'de hiç düz lise kalmayacak. Aslında, biz de işin boyutunu tam bilemiyoruz. Mesela, Emirgân'daki tarihî ilkokulla ilgili satış planlarını biliyoruz, ama her okulda böyle bir bilgiye ulaş-

Birden fazla çocuklu aileler tercih yapmak zorunda kalacak. AKP döneminde kadın istihdamı nasıl yüzde 4 azaldıysa kız çocukların eğitim seviyesi de düşecek. Satış listesinde kız liselerinin sayısının kabarık olması dikkat çekiyor.

mıyoruz. Aynı şekilde, Sarıyer'deki Vehbi Koç Lisesi, Kandilli Kız Lisesi satış listesinde. Boğaz boyunda bu düzeyde başka okullar yok. Emirgân İlköğretim Okulu'nu sattıklarında, öğrencileri kilometrelerce yukarıdaki Osman Şaşmacı İlköğretim Okulu'na gönderecekler. Ancak, orada da sınıf mevcudu zaten 50. Her şeyden önce, İstanbul'da varolan okullar eğitim ihtiyacını tam anlamıyla karşılamıyor. Merkezdeki satılığa çıkan okul-

lar, OECD'nin salık verdiği sınıf başına 24 öğrenciye en yakın düzeyde öğrenci barındırıyorlar. Merkez dışına gittikçe, sayı 70'lere kadar varıyor. Yani kampüs kuracağız dedikleri yerlerde zaten çok sayıda okula ihtiyacımız var. Aslında, merkezdeki ideale en yakın mevcutlu, nitelikli eğitim veren kamu okullarını kapatıp çeperlerdeki, zaten kalabalık okullara iyice yüklenecekler. Biz hükümete açıkça söylüyoruz: Bu görece nitelikli okulları elden çıkartarak eğitim ve öğretimdeki sorunları çözemezsiniz, bilakis eğitim seviyesini düşürür, sorunları katmerlersiniz. Sadece bu okulları korumakla kalmayın, varoşlardaki okullara da gereken altyapı yatırımını yapın.

Kurmayı düşündükleri kampüsler nasıl yerler olacak?

Anlatılanlardan anladığımız, TOKİ toplu konutları gibi, binaları tıpatıp aynı, isimleri farklı yan yana bir sürü okul... Öğrenciler servis araçlarıyla oraya taşınacak. Otuz yıllık bir öğretmen olarak, ailelerin, daha çok, çocuklar arasında tercih yaparak problemi çözmeye çalışacaklarını söyleyebilirim. Örneğin, üç çocuklu bir aile, çocuklardan birinin eğitimi için diğer ikisini işe vererek feda ediyor. Genelde küçük erkek çocuğu “bari kendini kurtarsın” diye okula gönderiliyor, kız-kardeş evde oturmak zorunda kalıyor. Burada, toplumun cahil bırakılmasıyla karşı karşıyayız. Zaten niteliğin düştüğü çevre okullarda, erkek çocukları kafa tokiştiriyor. Bu çocukları bir de büyük kampüslere tıkarırsanız, yakın gelecekte çoğu potansiyel aşırı milliyetçilerdir. Çevre okullardaki çocuklar arasında bıçak taşıma, haraç alma, yol kesme gide-rek artıyor. Aslında, okullar satılırken toplum da satın alınmıyor. Hâlâ zorunlu din dersi kaldırılın diyoruz, elbette kaldırılın; ama sorun bu değil ki, matematik, fizik dahil tüm derslere yaratılış teorisi sızmış durumda. Çeperde toplumun genel olarak muhafazakârlaşmasına hizmet veren bir eğitim yaygınlaşırken, merkezdeki nitelikli okulların satılması da, bu muhafazakârlaşmaya hizmet edecek.

Söyleşi: Ulus Atayurt

RANTIN BOYUTU HENÜZ HEÇHUL

Kolaylaştırıcı hukuk kumpasları

İstanbul Umum Emlakçılar Odası Başkanı Sabri Ateş okulların muhtemel satışıyla ilgili verdiği demeçte hükümeti uyarırcasına “Plan tadilatı yaparak okul alanı dışına çıkartmazlarsa, iş ve alışveriş merkezi yapılamaz. O zaman da bu paraları etmezler” diyordu. “O paralardan” kastın ne olduğu meçhul. DSP'nin özelleştirmeye karşı çıkmadan Başbakan'a yazılı olarak yönelttiği soru önergesinde, okulların değeri 10 milyar dolarken, okul satışlarından mesul komisyonun neden 2 milyarlık bir “fatura” çıkarıldığına nedenleri soruluyor.

AKP, 2003 ve 2008 yıllarında 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yaptığı iki değişiklikle okulların satışının yolunu ziyadesiyle açmış durumda. Bu iki değişiklik sayesinde Milli Eğitim Bakanlığı uygun gördüğü takdirde, kimi okulları Maliye Bakanlığı'na, Maliye Bakanlığı da, hem de Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun ilgili maddesine bağlı olmaksızın, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na devredebilecek. İşin ilginç, tam tersi bir istikamet geçerli değil; yani okulların satışından gelen gelir bütçeye aktarıldıkça devlet okulu yapılmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı'na kaynak verilebilmesi ancak Maliye Bakanlığı'nın bu yönde bir kararı ile mümkün olabilecek.

Satışlarla ilgili tuhaf bir haber de Etiler Lisesi'ne Başbakanlık Toplu Konut İdaresi'nin (TOKİ) talip olmasıydı. Bu satış gerçekleşirse, bir devlet kurumu tarafından Özelleştirme İdaresi'ne devredilmiş bir taşınmaz başka bir devlet kurumuna “özelleştirilecek”. Kuvvetle muhtemel, sonrasında Sabri Ateş'in arzu ettiği plan tadilatlarının yolu açılacağı gibi TOKİ, denetimden muaf yapısıyla arazilerin özel şirkete geçişinde kolaylaştırıcı bir rol oynayacak. Gelecek yakında. Seyirci kalmayalım.

Üç büyüklerden ofsayt goller

Üç büyükler kazanınca İstanbul kaybediyor. Malî altyapılar kent yağmasına göbekten bağlı olunca, İstanbul da, ahalisi de gol üstüne gol yiyor. Şükrü Saraçoğlu, Ali Sami Yen, Aslantepe, İnönü... Her biri ayrı bir cinaî vaka. Güzide oldukları kadar kasacı ve de eli baltalı üç büyüklerin kentsel icraatlarına biraz yakından bakalım...

Son günlerde TOKİ'nin Ali Sami Yen Stadı'nı satma teşebbüsleri ve yılan hikâyesine dönen Seyrantepe Stadı, bize futbolun asla sadece futbol olmadığını, epey de kent rantı olduğunu düşündürdü.

Sahnedeki futboldan daha çok, sahenin altyapısına ait gerçekler bunlar. Türkiye'nin "kendine has" ikliminde futbol gündeminin ayrılmaz bir parçası hâline geliyorlar. En son televizyon yayın haklarının ihalesinde de teyit edildiği üzere, yüz milyonlarca avroluk dev bir pazara dönmüş futbolun aslında ne kadar ilkel bir fizikî altyapı üzerinde gerçekleştiğini de düşündürüyorlar bir yandan. Bu nedenle, her ne kadar Bursaspor'un katkısıyla ligde şampiyonluk yarışının ısındığı bir dönemde bulunuyor olsak da, burada futbolun altına ve üstüne biraz ayrıntılı bakmakta yarar görüyoruz.

"2016 kriterleri" ve Saraçoğlu

Geçen yılın son aylarında gazetelerde küçük bir haber vardı. Son UEFA Kupası final maçının oynandığı Saraçoğlu Stadı'nın çevre düzenlemesi yetersiz olduğundan, naklen yayın araçlarına yer bulunamadığı belirtiliyordu. Bu bilgiye de durup dururken yer verilmiyordu elbette. Türkiye 2016 yılındaki Avrupa Futbol Şampiyonası'na ev sahibi olmak için istekliydi ve fakat son UEFA Kupası finalinin oynandığı stat için "çevre düzenlemesi uygun değil" deniliyordu.

UEFA kibarlık yapmış. Saraçoğlu Stadı'nın "çevre düzenlemesi" yapılabilecek bir "çevresi" bulunmuyor aslında. Etrafı en yoğun konut yapıları ve sürekli tıkanan yollarla çepeçevre sarılmış vaziyette. Bir de, son sel olaylarıyla adını dünyaya bir kez daha duyuran İs-

tanbul'un riskli derelerinden biri olan Kurbağalıdere de stadın hemen yanından akıp Marmara'ya ulaşıyor. Stat büyük, "aura"sı kuvvetli, lâkin çevresel şartları düzelebilecek gibi değil.

Bu durumu Futbol Federasyonu da tespit etmiş olacak ki, başbakanın da gidip bizzat kulis yaptığı 2016 organizasyonu için UEFA'ya verilen aday statlar listesinde Saraçoğlu yer almıyor. Fenerbahçe Başkanı Aziz Yıldırım'ın bütün gürültülü itirazlarına rağmen, Federasyon Başkanı gerçeği şöyle açıklıyor: "Kriterleri UEFA koydu. Saraçoğlu, 2016 kriterlerine uymuyor."

Aslında Şükrü Saraçoğlu Stadı sadece UEFA'nın 2016 kriterlerine uymuyor değil. Aynı zamanda Türkiye'deki mahkemelerin kabul ettiği "planlama teknikleri ve şehircilik ilkeleri"ne de

Saraçoğlu Stadı'nın "çevre düzenlemesi" yapılabilecek bir "çevresi" bulunmuyor. Stat büyük, "aura"sı kuvvetli, lâkin çevresel şartları düzelebilecek gibi değil. Saraçoğlu, haliyle, UEFA'nın 2016 kriterlerini de karşılamıyor.

uymuyor. Nedenini basitleştirerek şöyle açıklayabiliriz: 55 bin kapasiteli bir spor tesisi yapılırken hem çevresi üzerindeki olumsuz etkiler önlenerek ve hem de ulaşımının nasıl sağlanacağına kabul edilebilir cevaplar verilecekken, bunlar hiç dikkate alınmadan sadece stadın büyütülmesi hukukun ilkelerine aykırı. Bunu bilirkişi raporuna dayalı olarak mahkeme tespit ediyor. O zaman bize de şu soruyu sormak düşüyor: "2016 kriterleri" olmasa da olur diyelim ama, hiç değilse "hukukun ilkeleri" Şükrü Saraçoğlu'nda uygulanacak mı, uygulanmayacak mı?

Diğer statlar için "hukukun ilkele-

ri"ni hatırlatan bir mahkeme kararı bulunmuyor ama, bu "2016 kriterleri" açısından statlara göz atılması gerekliliğini ortadan kaldırmıyor. Tabii böyle bakınca hiçbir stadın geçer not alamadığını kabul etmek gerekiyor. Sözgelimi, Galatasaray'ın hâlihazırda kullandığı Ali Sami Yen Stadı'nın vaziyeti de epeyce kötü. Üstelik bu stadın her an yıkılabilir bir enkaz pozisyonu da var.

Ali Sami Yen'in inşa edildiği 1960'lı yıllarda bir milyon civarındaki nüfusuyla İstanbul'un çeperinde kalan Mecidiyeköy, bugün kent merkezinin en yoğun olduğu bölge hâline geldi. Her gün yüz binlerce insanın geldiği Mecidiyeköy'de stadın çevresi maç günlerinde büsbütün katlanılmaz oluyor. Stada gelen futbolseverlerin şanslıysa, maçların akşam saatlerinde başlaması... Kent merkezindeki mahşerî kalabalık evlerine çekilirken tribün sakinleri stattaki yerlerini almaya başlıyor da, daha büyük bir kaos yaşanmıyor neyse ki.

Beşiktaş'ın İnönü Stadı'nda durum biraz farklı. Her ne kadar o da "2016 kriterleri"nden sınıfta kalıyor olsa da, bir yandan da "korunması gerekli kültür varlığı" statüsü taşıyan tek futbol stadı... Osmanlı Devleti'nin son sarayı olan Dolmabahçe'yle karşılıklı bakışıyorlar. Yeşil alanların orta yerinde kurulmuş olması nedeniyle "burada olması doğru mu" diye sordurtan, ama bir yandan da herkesin kanıksadığı İnönü, aynı zamanda en taze imar hayallerine de konu olmuş durumda.

"Çarşı"nın yerine "Mall"...

Beşiktaş'ın "futbol mabedi" olarak bilinen bu stadın "yenileme" adıyla yıkılarak daha büyüğünün yapılması hayal ediliyor. Hazır stat yıkılmışken de biraz alışveriş merkezi eklenecek... Beşiktaş'ın ünlü taraftar grubu "Çarşı" da herhalde artık "Mall" adını alacak diye düşündüren bir durum...

Burada Beşiktaş'ın diğer kulüplerden ayrıldığı bir noktayı da not edelim. Diğer kulüpler alışveriş merkezi projelerini doğrudan "kaynak yaratma" gerekçesiyle açıklarken, Beşiktaş'ın bulunduğu gerekçeyi yaratıcılık açısından ayakta alkışlamamak mümkün değil. Buyurun alışveriş merkezli stat projesi-

Galatasaray Seyrantepe Telekom Arena Stadı

nin kulüp tarafından yapılan açıklamasına: "Taraftarları aileleri ile birlikte stada çekmek ve insanlara yaşam alanları yaratmak."

Bunun anlamı ne mi? İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin tamamladığı söylenen imar planındaki ifadesine bakalım: "Alışveriş merkezi, konaklama tesisleri, idari binalar, restoran, kafe, açık ve kapalı yüzme havuzu, sauna, fitness salonu, kültür amaçlı tesisler, katlı otopark."

Eğer bunlar stadın içinde yapılırsa, Beşiktaş'ı diğer kulüplerden ayıran bir özelliği böylece tarih olacak. Çarşıyla stat arasındaki organik bağ ve bunun yarattığı taraftarlık kültürü silinip gidecek. "Çarşı"nın yerine "Mall" gelmesi şaka olmaktan çıkacak.

Bizde alışveriş olayı camilerin altına ilk girdiğinde şaşkınlık yaratmıştı. Sonra statların altına girip etrafını sarmaya başlayınca nedense o kadar büyük şaşkınlığa yol açmadı. Sanki Milano'nun San Siro Stadı'nda, Barcelona'nın Camp Nou Stadı'nda ya da Münih'in Olimpiyat Stadı'nda benzer alışveriş merkezleri varmış gibi... Böyle bir stat-alışveriş eşleşmesi sanki vaka-i adiyeymiş gibi görüldü.

Durum böyle algılanmaya başlanınca, İstanbul'un merkezî noktalarında yerleşmiş bulunan futbol statlarının kaderleri de yeniden belirlenmeye başladı. Stadını ilk büyüten ve biraz da etrafa ticarî amaçlarla yayılan Fenerbahçe oldu. Bu yerinde büyüme hikâyesi, stadın yanındaki kendi tarihî, ismi yeni Kenan Evren Lisesi'nin alınmasıyla zirveye çıktı denilebilir. Fenerbahçe'nin burada sadece otopark yapmayacağı, aynı zamanda hayli büyük bir alışveriş merkezi de yapacağı biliniyor.

Şükrü Saraçoğlu Stadı'nın kentin çeperindeki boş alanlarda inşa edilmediğini, esasen etrafında tarihî dokuların bulunduğunu, dolayısıyla geçmişten bugüne meskün alan niteliğinde olduğunu not etmekte fayda var. Böyle bir yere yapılan stadın zaman içinde büyümesi ve en sonunda da konut alanlarıyla işlevsel bütünlüğü olan bir okulu yutmak suretiyle yayılıyor olmasından söz etmek gerekiyor. Bu yayılma hâli kendine has bir imar hareketini bundan sonra da beraberinde getirecek gibi görünüyor.

Statlardan çevreye doğru yayılma girişiminin bir benzeri de Galatasaray'ın Ali Sami Yen Stadı'nın yanındaki tarihî Likör Fabrikası'na el atmasıyla tekrar edildi. Beşiktaş'ın da yeni açık tribünün arkasındaki "Beleş Tepe" için benzer düşüncelere sahip olduğunu biliyoruz.

Statların bir süre sonra yetersiz kalıp çevreye doğru yayılmaları sportif nedenlerle olsaydı, sözgelimi genç takımların idman yapacağı çim saha yapma düşüncesiyle statlara yeni alanlar eklenseydi, herhalde fazla itiraz edilecek bir şey olmazdı. Ama bizim kulüplerin bu yayılmadaki amacı, "akar" sağlamak için alışveriş merkezi, rezidans, otel vs. yapmak...

Beşiktaş İnönü Stadı

Ali Sami Yen'den Telekom Arena'ya

Şimdilik Fenerbahçe ve Beşiktaş olduğu yerde büyümeye çalışırken, Galatasaray daha farklı bir yola girdi. Taraftarının "cehennem" ve "evimiz" dediği eski stadını yıkıp satması için devlet müteahhidi TOKİ'ye verdi, yeni stadı için kentin çeperindeki bir tepeye şimdiden "Aslantepe" adını koydu.

Galatasaray Mecidiyeköy'den pılısını pirtısını toplayıp hemen gitmeye hazır, ama yeni yerde işler düşünüldüğü kadar problemsiz ilerlemiyor. Önce TOKİ'nin bir türlü ihale aşamasına gelemeyişi, arkasından yaptığı ihaleleri seri hâlde iptal edişi, yüklenicinin türlü sebeplerle inşaatı zamanında yapamayışı ve son olarak da yeni stat maliyeti-

İnşa edildiğinde İstanbul'un çeperinde kalan Ali Sami Yen, bugün kent merkezinin en yoğun bölgesi. Daha büyük bir kaos yaşanmamasının sebebi, maç saatlerinde mahşerî kalabalığın evlerine çekiliyor olması.

ni üstlenmeye TOKİ'nin karar veriş, hafızalardaki yerini aldı.

"Aslantepe'deki gidişat Ali Sami Yen Stadı ve Mecidiyeköy'ün de geleceğini belirleyecek görünüyor. Çünkü bir yandan da "cehennem" en çok parayı veren TOKİ tarafından satılmak isteniyor.

İlk anda kulağı belki fazla tırmalamayan bu "en çok para" lafına biraz daha ayrıntılı dikkat kesilince anlaşılıyor ki, TOKİ Seyrantepe Stadı için kesenin ağzını biraz açmış ve şimdi bu masrafları Ali Sami Yen'den fazlasıyla nasıl çıkaracağını peşine düşmüş. TOKİ'nin tek masrafı Seyrantepe olmadığından, Ali Sami Yen ihalesinde yapılacak hasılatın daha büyük bir yaraya merhem olabilecek hâle getirilmesi gerektiği görülüyor.

Daha önce stadın yerine "turizm ve ticaret merkezi" yapılmasını amaçlayan imar planlarının mahkeme tarafından

iptal edilmesi sonrasında, TOKİ 10 bin metrekarelik bir park alanı tavizinde bulunmuş, bu "tavizli" imar planlarındaki koşullar üzerinden ihaleye çıkmıştı. Ne var ki, ihale sonucunda ortaya çıkan meblağ Seyrantepe'deki masrafları karşılamaya yetmedi. Üstelik TOKİ, bu meblağın Ali Sami Yen'in ederini fazlasıyla karşıladığını da kabul etti.

Bu noktada TOKİ'nin seçenekleri daralmaya başlıyor. Ya önceki mahkeme kararları ve kamuoyundaki tepkileri dikkate alarak "makûl" bir projenin ederine razı olacak, ya da burada yaratacağı yüksek kent rantını ihaleye giren firmalar açısından sağlam kazığa bağlamanın yeni yollarını bulmaya çalışacak. Bunun için de "hasılat paylaşımı" yöntemiyle yeniden ihaleye çıkma düşüncesinde olduğu anlaşılıyor.

Yazının gidişatından Express'in emlak eki vermeye başladığını düşünüyor olmalısınız. Ama gerçekten neler olduğunu anlamanın başka yolu yok. O nedenle ayrıntılara bakmaya devam edelim...

Her ne kadar Ali Sami Yen'in bir an evvel "turizm ve ticaret merkezi"ne dönüştürülmesi ve stadın Seyrantepe'de "Telekom Arena" adıyla faaliyetlerini sürdürmesi için yoğun çabalar harcıyor ve başbakandan "gerekli destek" sağlanıyor olsa da, hikâyenin düşünüldüğü kadar çabuk sonlanmayacağı ve Mecidiyeköy'deki Galatasaray bayraklarının epey bir zaman daha orada dalgalanacakları anlaşılıyor.

Üstelik taraftarların da bu "Telekom Arena"laşma sürecine esas itibarıyla itiraz etmedikleri, ama gene de yılların Ali Sami Yen'ine ağıtlar düzdükleri, "cehennem"deki anılarına sahip çıkacaklarının işaretlerini verdikleri de bir kenara not edilmeli. Hatta bir taraftar sitesinde, "stat taşındıktan sonra eski yerimize bir anıt dikilsin" önerisi bile yapılmış.

Fulya'da olanlar, Florya'da olacaklar
İstanbul'da bu tür eski spor alanlarının ne şekilde kullanıldığını anlamak için eldeki en eğitici örnek Beşiktaş'ın Fulya arazisinde yapılanlar. Fulya'nın eski zamanlarını hatırlayanlar, İhlamur Kasrı'ndan itibaren dere boyunca Beşiktaş'ın antrenman tesislerinin olduğunu bilirler. Sonra ne oldu? Kentin bu bölgeleri çok değerlendirip Beşiktaş'ın da "cash"e ihtiyacı olunca, bu antrenman sahalarını Ümraniye'de, kentin oldukça dışında bir bölgeye taşıdılar. Böylece Fulya'da "rezidans" yapılması mümkün hâle gelmiş oldu.

Aslında aynı şeyi Galatasaray da Florya tesisleri için düşünüyor. Florya da kentin fazlasıyla içinde kaldı. Etrafında olan yeni gelişmeler nedeniyle değeri çok arttı. Bu kadar değerlendirilen bir alanda futbolcuların antrenman yapmasının ekonomik bir karşılığı kalmamış olacak ki, Galatasaray da tesislerini kentin hayli dışındaki Büyükçekmece'ye taşımayı planlıyor. Aynen geçtiğimiz yıllarda Kurbağalıdere'nin ağzındaki tesislerini Samandıra'ya taşıyan Fenerbahçe gibi...

Bir farkla... Galatasaray'ın tesislerini taşımak istediği yer, Büyükçekmece Gölü'nün su toplama havzasında kalıyor. Üstelik imar planlarında da yeşil alana ayrılmış. Büyük sel felaketi yaşamış bir kent olarak İstanbul'da bu taşınmaya karşı çıkanlar olunca bir Galatasaray yöneticisi çok şaşırılmış ve demiş ki: "Bu itiraz niye? Biz oraya gökdelen dikmeyeceğiz ki."

Aslında yönetici haklı... Gökdelen, kuvvetle muhtemel ki oraya değil, şimdiki tesislerin olduğu Florya'ya dikilecek. Aynen Beşiktaş'ın Fulya'ya diktiği gibi...

Arazi rantına sportif açılım

Kulüpler bitmeyen bir ar-ge halindeler bu anlamda... Hangi araziye nerede nasıl değerlendireceklerinin hesabını kitabını yapmakla meşguller.

Bunun en ilginç örneklerinden birini de yine Galatasaray'da görüyoruz. İstanbul'un kuzeyindeki Karadeniz sahillerinde yer alan Riva'da bu kulübün hayli geniş bir arazisi bulunuyor. Sportif performansla oluşan kaynakla karşılanamayacak kadar büyük bir borç olduğu da söyleniyor. Dolayısıyla da, Riva'daki araziye "uygun şartlarda" satın borçlarını temizlemek istiyorlar.

Bu arazi doğal sit alanı statüsünde. Yani yasalar tarafından koruma altında. Üzerine nasıl bir yapı yapılabileceğine de bu yüzden Koruma Bölge Kurulu karar veriyor. Kulüp yöneticilerinin açıklamalarından anlaşıldığına göre, bu kararlar verilmiş. 880 konut yapılabilecekmiş.

Alışveriş olayı camilerin altına ilk girdiğinde şaşkınlık yaratmıştı. Sonra statların altına girip etrafını sarmaya başlayınca o kadar büyük şaşkınlığa yol açmadı. Camp Nou ya da Münih'in Olimpiyat Stadı'nda benzerleri varmış gibi...

Buraya kadar "ne var bunda, tipik bir arazi geliştirme hikâyesi" denilebilir. Ama değil... Kulüp başkanının şu sözleri durumu tümüyle değiştiriyor: "Üçüncü köprünün ihalesi yapılacak. Riva aramız için çok iyi olacak, değerini artıracak. Ekonomik krizden dolayı sıkıntı çekiyoruz. Ancak biz Riva'yı en optimum değere gelinceye kadar elimizde tutacağız. Tercihimiz, köprünün başlamasından sonra değerlendirmek. Yolun geçmesi de Riva arazisine ulaşımı 10 dakika indirecek."

Üçüncü köprüye karşı yoğun itirazlar var. Hem İstanbul'un ulaşım sorunlarının çözümüne katkısı olmayacak, hem de Boğaziçi ve kuzey ormanlarının erişimini artıracığı için yapılaşmayı azdıracak. Tam da Galatasaray başkanının dediği gibi...

Başkanın dediği gibi bir "optimum değer" yok aslında. Sadece doğayı tahrip edeceği su götürmeyen büyük bir kamu yatırımından rant kazanma beklentisi söz konusu. Böylece artacak arazi

değeri için "optimum değer" demek, bir bakıma rant beklentisinin ne kadar olağanlaştığının da göstergesi.

Geçtiğimiz günlerde Ulaştırma Bakanı üçüncü Boğaz köprüsünün güzergâhını açıkladı. Anadolu yakasındaki ayaklarının Poyrazköy'de inşa edilmesi düşünülen üçüncü köprü konusunda Galatasaray başkanı haklı çıktı. Gerçekten de "Riva arazisine ulaşım 10 dakikaya inecek" gibi görünüyor. Böylece Riva yoğun şekilde yapılaşmaya başlayacak, çevre "değerlenecek"... İstanbul kaybedecek, Galatasaray kazanacak...

Bunun olabilmesi için kulüp yönetimindeki "emlak fırsatlarını yönetme" becerisinin, sözgelimi iyi futbolcu transfer etme ya da futbol takımındaki yapısal sorunları çözme becerisinden daha fazla olması gerekiyor.

Spor tesisleri kamuflej mi?

Türkiye'de spor tesisleri acaba bazı büyük ticarî tesislerin kamufleji gibi mi düşünüyor sorusunu akla getiren bir örneği de Ataşehir'deki Fenerbahçe'ye tahsisli arazide geliştirilen projede görüyoruz. 10 bin kişilik bir basketbol sahası yapılmak üzere yola çıkılıyor, ancak sonra buna 10 binlerce metrekaare kapalı alanı olan bir alışveriş merkezi ve hayli iri bir otel ekleniyor.

Bunlar nedir diye sorarsanız, cevap hazır: Alışveriş merkezi maçlara gelecek seyirciler için, otel de sporcular için... Yani her bir seyirci için dört-beş metrekaare alışveriş merkezi düşünülürken, her sporcu için de sekiz-on tane süit oda planlanıyor herhalde diye düşündüren büyüklükler bunlar.

Türkiye'de spor kulüpleri kentteki rantı keşfettiler, sportif yatırım sermayelerini ranttan sağlamanın hesabına girdiler. Şimdilik borçları kapatmak için başlayan hamleler, sonra büyük "akar" projelerine dönüşecek gibi görünüyor. Herkes gibi kulüpler de İstanbul'daki arazilerin üzerinden gözlerini ayırmıyorlar.

Erhan Demirdizen

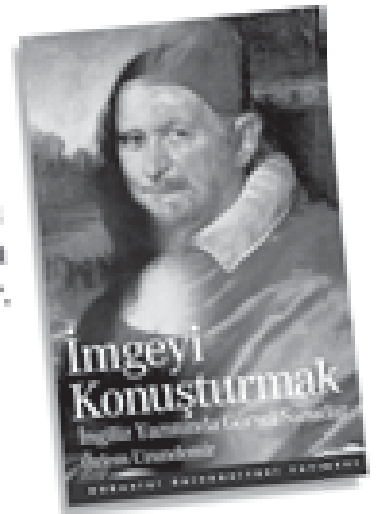
İspanyol Devrimi ile Paris'teki Halk Cephesi'nin sosyal ve siyasi tarihi hakkındaki bu karşılaştırmalı çalışma, zayıf bir burjuvaziye sahip İspanya'da devrimci ideolojiler güçlenirken, kapitalist bir ekonomiye sahip ve endüstrisi gelişmiş Fransa'da aynı ideolojilerin nasıl giderek gerilediğini göstermeye çalışıyor.

Michael Seidman, işçi sınıfını temsil ettiğini iddia eden örgütlerin iktidarı ellerinde tuttukları Halk Cephesi döneminde bile işçilerin çalışmaya nasıl zorlandığına dikkat çekmektedir. Bu inceleme işçi ve emek tarihinin şu ana dek hep göz ardı edilen bir gerçeğini ortaya koyuyor: işçiler çalışmaya karşı!

Bu kitap, imge-söz ilişkisi hakkındaki tüm tartışmaları, 19. ve 20. yüzyılda yazılmış İngiliz şiir ve romanından örnekleri inceleyerek ele almaktadır.

Bu kitap, laser hakkında bir popüler bilim kitabı olmaktan daha fazlası; yirminci yüzyılın en büyük keşiflerinden ve icatlarından birini yapan bir bilimcinin otobiyografisidir.

Öğrendiklerini yapıyorlar

İki hafta boyunca Siirt'ten gelen haberler bir şok dalgası yarattı. İki kız öğrenciyi şehirdeki onlarca erkeğin sistematik ve organize tecavüzünü bir sene evvel vuku bulan bir dehşet haberi takip etti: Yatılı okulda okuyan yedi erkek öğrenci, yaşlıları bir kız öğrenciyi tehdit etmiş, kendilerine çocuk getirmesini istemiş, sonuçta biri 2, diğeri 3 yaşında iki çocuğu tecavüz ederek öldürmüşlerdi. Başbakan ve bakanlar haberi yaydıkları için medyayı suçlarken, ortada bir ceza olmadığı, " tarafların anlaştığı" ortaya çıktı. Türkiye'deki büyük yozlaşmanın, sistemli kötülüğün devlet eliyle nasıl yeniden üretildiğini yahut görmezden gelindiğini gösteren Siirt vakalarını, 48 yıldır yayınlanan Siirt Mücadele gazetesinin sahibi, muhabiri ve muharriri Cumhuriyet Kılıççioğlu'na sorduk...

Türkiye, Siirt'te yaşanan taciz, tecavüz ve cinayet olaylarıyla sarsıldı. Bu olaylar kadar kaygı verici olan, devlet görevlilerinin de dahil olduğu örtbas etme çabasıydı...

Cumhuriyet Kılıççioğlu: Bir sene önce tarafların anlaşmasıyla kapatılmış bir olay bir tanesi. Herkes yazdı bunu zamanında, ajanslar bu haberi geçti. "Çocuk işi" diyorlardı, "havuza düşmüş, ölmüş". İlçede büyük bir infial oldu, kaymakamlığa doğru yürüyüş yapıldı. Ama Pervari, Türkiye'nin en kıyıda köşede kalan yerlerinden biri. Ağalar mı, dinî önderler mi, artık kimse, araya girenler olmuş, devleti temsil edenler de onların dediğini yapmış, ses çıkmasın, olay büyümesin diye. Türkiye'de maalesef böyle oluyor. Devleti yönetenler asayişle ilgili olayları hep "bir-iki çapulcu"ya yıkıyor, bir suikaste mesela "şizofrenin teki yapmış" diyorlar, hep bir bahane buluyorlar. "Bir daha olmaması için ne önlem alalım" diye kafa yormuyorlar. Pervari'deki olay da böyle, Siirt'teki de. Bütün bir şehri karalayan yazılar yazanlara tepki oluyor, oysa tepkinin bu işte ihmali olanlara yöneltilmesi lâzım. Bir şehri topyekûn karalayanları da elbette kınıyoruz. Devlet ne aileyi, ne çocuğu, ne okulu korumuş, ama sanki kabahat bütün şehrinmiş gibi yazılıyor...

Siirt'teki olayda yetişkinlerin çocuklara çok uzun süreli sistematik ve organize tecavüzü var. Bu tür haberlere son yıllarda Türkiye'de çok rastlıyoruz...

Öyle maalesef. Bu olay kapalı devre gerçekleşmiş, duyan ya ortak olmuş ya da sesini çıkarmamış. Siirt'teki mağdur kızın okuduğu okul dağbaşıda bir okul değil, Türkiye'nin en eski, en değerli okullarından biri. Tam karşısında karakol, polis lojmanları var, şehrin merkezî bir yerinde. Buraya gelirken hızlı hızlı yürüdüm, birisi ihbar etse "biri hızlı yürüyor" diye, gelip hemen yakalarlar. Bu olay bunca zaman nasıl görülmemiş? Böyle pis işlerde korkunç bir sır perdesi oluyor. Ve herkes bu işi yapanları lanetliyor. Eninde sonunda yasalarımız bu insanlara gerekli cezayı verecektir, buna inanmak istiyoruz. Bu iş valinin emriyle, polisin tahkikatıyla ortaya çıkmış değil. Bir rehber öğretmenin vicdanı sızlamış, bakmış ki bir sürü söylentiler var...

Siirt'teki olayda bazen söylendiği gibi yedi mağdur öğrenci yok, değil mi? Bir

kız öğrenci ve onun durumuna çekilmek istenen kardeşi var galiba...

Yedi öğrenci de aynı okulda okuyan tecavüzcüler. Vallahi, utanıyorum bunları konuşmaktan. Bu devlet, vatandaşı, yoksulu koruyacak bir sosyal hukuk devleti değil midir? Kızların ailesi yoksul, babaları hamal. Araştırdım bir yardım alıyor

Fotoğraf: Şahan Nuhoglu

Mağdur kızın okulu dağbaşıda değil. Tam karşısında karakol, polis lojmanları var, şehrin merkezî bir yerinde. Ama bu iş valinin emriyle, polisin tahkikatıyla ortaya çıkmış değil. Bir rehber öğretmenin vicdanı sızlamış...

mu diye. Buzdolabı, kömür dağıtıp reklam yapıyorlar, ama bunları kendilerine yakın çevrelere veriyorlar. Eskiden her yerde Yardımsevenler Derneği olurdu, valilerin eşleri, yardımcılar, okul müdürleri bu derneklerin başkanlığını yapardı, ev ev gezip yoksulları tespit ederlerdi. Şimdi Siirt'i yönetenlerin çoğunun eşi Siirt'e gelmiyor.

Bu durum en azından yoksula bakışın değiştiğini de gösteriyor...

Bir ilgisizlik var. Devletin sosyal yardımları adilâne dağıtılmıyor.

Tecavüze uğrayan yoksul kızları önemsemeyip iş gücü, aile sahibi yetişkin erkekleri kayırmaya yönelik bir örtbas etme çabası var mı Siirt'te?

Kesinlikle yok, herkes nefret ediyor onlardan. Kim buna müsaade eder? Bazı gazeteler "eşraf yapmış" diyor, eşraf böyle yapar mı? Eşrafın anlamına da hallet gelir. O kadar süre boyunca sadece bu işin failleri birbirini tanımış, başka kimse bilmemiş. Birine söylenince o da bu halkaya eklenmiş. Yapılan bu insanlara normal bir şey gibi gelmiş, "o yaptı, ben de yaparım" demişler. Bu adam eve gittiği zaman kızını, karısını görmüyor mu? Ama vicdana gelip "ben itiraf edeceğim, bu pislik bitsin" dememişler. Bu, onların kabahati. Başkalarının ne günahı var? İzmir'de bir seri katil bir gecede yakalandı, Siirt'te neden yakalamamışlar? Devleti temsil eden güçler var, onların değil mi bu kabahat? Gazeteciler de olmasa, memleketin hali ne olacak? Ama iyi, yapıcı gazeteci olsun. Siirt'te sadece bu olaylar da yok ki. Bakın, tefecilik almış başını gitmiş. İki-üç kişi bu yüzden intihar etti, yirmi-otuz aile Siirt'ten göç etti. O kadar yazdık "Siirt'in en büyük felâketi tefecilik" diye, ancak bir-iki kişi yakalandı galiba, onları da bıraktılar.

Siirt'in sosyal yapısında son yirmi-otuz yılda değişen ne sizce?

Yüzlerce köy boşaldı, Siirt'in nüfusu iki-üç katına çıktı. İlk geldiklerinde yirmi-otuz kişi bir odada kalıyorlardı. Büyük bir sosyal facia yaşandı. O zaman bile böyle büyük bir pislik yaşanmamıştı. Köye dönüşlerde de adil davranılmıyor, korucular kimsenin dönmelerinden yana değil. Köyüne dönmek isteyenlere "iyi vatandaş değil" gözüyle bakılıyor. Devletin herkesi eşit sevmesi lâzım, ama birine öz, diğerine üvey evlât gibi bakılıyor. Çanak kale diyorlar, Kutlu Doğum Haftası diyorlar, gözyaşları döküyorlar, asıl gözyaşları bu gibi olaylar için dökülmeli. Ama onu esirgiliyorlar, halkın derdiyle ilişkisi olmayan işlerle uğraşıyorlar. **Siirt'te yaşanan olaydaki kızlar Kürt kızları, değil mi?**

Evet, ama tecavüzcülerde öyle bir fark yok, Kürt de var, Arap da, Türk de. Vali çıkıp açıklama yaptı "aralarında polis ve asker yoktur" diye. Olsalar ne olur, olmasalar ne olur? Bu bir yangındır, yangında Ali'nin otu yanmaz da Veli'nin otu yanar diye bir şey var mı?

Tecavüzcüler arasında tanıdıklarınız var mı?

İçlerinden çok kişiyi tanıyorum. Muhafazakâr insanlar var, hacılar var. Herkes diyor ki "nasıl şeytana uydu", halbuki asıl şeytan o. Herkes şeytanını kendisiyle birlikte taşır. Bir ulemaya sormuşlar "şu şu olayı sen de yapar mısın" diye, demiş ki, "beni dünyanın en büyük hazinesinin olduğu odaya koy, elimi hiçbir şeye değdirmem, ama beni bir odada bir kadınla başbaşa bırakırlarsa, ne olacağını Allah bilir, 'bir şey yapmam' diyemem".

Toplumun her kesiminde var böyle insanlar, çok tahsilli, çok bilgili de olabilir, çok dindar da, çok müptezel de olabilir. Bunların ortak noktaları vicdansızlıktır, ahlâksızlıktır, şerefsizliktir. Bu olayda da bu müşterek vasfı paylaşmışlar.

Siirt'teki olayda sınıfsal farkın belirleyiciliğinden söz edebilir miyiz?

Çok fakir bir kız da olmayabilirdi, bilemeyiz ki. Burada elbette ayrımcı bir fark var, "kızım, derslerin nasıl" diyecek bir baba yok, okuma-yazma bilen, belki "bu halin nedir" diyecek bir ana yok. Ama Münevver'in (Karabulut) kafasını kesen fakir, cahil bir adam mıydı?

13-14 yaşındaki çocukların 2-3 yaşlarında çocuklara tecavüz edip öldürdükleri Pervari'deki olayda böyle bir farktan hiç bahsedilemez herhalde...

Cehaletin getirdiği bir şey. Öğrendikleri bir şeyi yapıyorlar, nereden öğrenmişler? İnternet kafelerden, okuldaki bilgisayarlardan. Ama gazeteleri açın, arka sayfalarında "günün güzeli" var. Dinsel ahlâkla ilgili bir şey değil bu dediklerim, her dinin bir ahlâkı vardır. Eğitimle gelecek bir ahlâk gerekiyor. Deneyimle ortaya koymuşlar ki, bir arada okuyanlar karşı cinsi kendilerine daha az yabancı hissediyorlar, tahrik edici unsur azalıyor. Devletin koruyucu vasfını ortaya koyması, çocukları kollaması lâzım.

Yüzlerce köy boşaldı, Siirt'in nüfusu iki-üç katına çıktı. İlk geldiklerinde yirmi-otuz kişi bir odada kalıyorlardı. Büyük bir sosyal facia yaşandı. Köye dönüşlerde de adil davranılmıyor, korucular kimsenin geri dönmesinden yana değil.

Yatılı bölge okulları nasıl okullar?

Bunlar zamanında çok iyi amaçlarla kurulmuştu. Hiçbir köylü çocuğu okumuyordu. Bu okullardaysa beşinci sınıfa kadar okutuyorlardı, çatal-bıçakla yemek yemeyi öğretiyorlardı, mezun olunca "hadî köyüne" diyorlardı. Okuldan sonra köye dönünlerin çoğu uyum sağlayamadı, bazıları kötü yola düştü. O zamanki yaşama göre bu okullarda konfor vardı. Bazıları o vakitler "bu yatılı bölge okulları köy enstitülerinin yerini alacak" dediler, ama sonra anlaşıldı ki öyle değil. Ana kucağı beklediği bir çağda çocuğu alıp yetiştirmek eğitim ilkelerine de aykırı bir anlayış. Derhal bu okulların sisteminin düzeltilerek değiştirilmesi lâzım. Bu okullara harcanan parayı duysanız dudağınız uçuklar. Her köye bir okul kurulması, çocukların annelerinin evinde yatıp kalkması lâzım.

Siirt'in temel ekonomik kaynakları neler, hayvancılık mı mesela?

Hayvancılıktı, yok edildi. Üniversiteyi bile gidip merada yapmışlar. Kimse yaylaya çıkamıyor, yasak. Eskiden Siirt'in hayvan varlığı Türkiye'yi besleyecek düzeydeydi. Ortadoğu ülkelerine her gün yüzlerce kamyon yola çıkardı. Ama üretimi artıracak şeyler yapılmadı. Dünyanın en iyi narı yine Şirvan ve Pervari'de yetişiyor. Bal desen öyle, fıstık desen öyle. Batman eskiden Siirt'in ilçesiydi, halen 27 ilin kömürü Batman'dan gidiyor. Petrol var Batman'da. Ama devletin şef-

katli, akıllı eli yok bu bölgelerde. Eskiden Türkiye'nin en modern kentiydi Batman, ama "takunyalı" kelimesi, TPAO'nun başına gelen bir genel müdüre verilen isim oldu. Böyle böyle değişti. Bir kısmı TPAO Batman Orkestrası'nda çalar, bir kısmı ilâhî okur, ama o armoni bozuldu, o mozaik kalmadı. "Ya böyle olacaksın ya yok olacaksın" dendi. Dinî söylemler aslında hep şefkate, merhamete, hoşgörüye dayalıdır, ama bu da yok edildi. Kimse kimseye hoşgörüyle bakmıyor. Bu, sadece Siirt'in değil, Türkiye'nin, hatta dünyanın meselesidir.

Siirt Mücadele 48. yılını dolduruyor. Nasıl çıkarmaya başladınız ilk?

Zaten bu meslekten gelen bir ailenin ferdim. Siirt'te her ailenin bir mesleği vardı. Amcam 30 yaşında Siirt milletvekili olmuş, ilk gazeteyi de o çıkarmış, ilk kitabevini kurmuş, ilk gazete bayiliğini yapmış, bütün kültür hareketlerinin başını çekmiş. Ben gözümü matbaada açtım, yedi yaşında müretteplik yaptım, çekirdekten yetiştim. 48 senedir aynı yerde benim tarafımdan çıkarılıyor Mücadele gazetesi. Küçük yerlerde ayakta kalmak kadar zor bir şey yok. Doğru veya yanlış nedenlerle ilanımız da kesildi, ambargolar da oldu. 12 Eylül'de gazeteyi onbaşılara götürüp imzalatıyorduk, "basılabilir" diye. 27 Mayıs'ta da öyleydi. Yengem hastalanınca amcam onun yanına gitmişti, gazetesinin başına ben geçmişim. Yumurta fiyatlarını yazmıştım, çağırdılar, "halkı

galeyana sevk etmek" diye suçladılar. Neyse, paçayı kurtardık. El pedalımla el dizgim vardı, onu da kendim yapıyordum, ama birkaç seneden beri Adana'da ofset basıyoruz, pazartesi dağıtıyoruz. Tirağı 600, ama internet sitemiz var, her ay 3 milyon kişi tıklıyor.

TRT'nin Kürtçe ve Arapça kanalları nasıl karşılandı Siirt'te?

Televizyondaki Arapça bizim Arapçamız değil. Bizim Arapçamız melezleşmiş, adeta Siirtçe olmuş. "İkinci Bahar" dizisini Arapça gösteriyorlar, kendimi test edeyim diye biraz izledim, baktım ki o güzellik, o akıcılık yok. Suriye'dekiler anlıyordur herhalde. Eskiden okullarda Kürtçe o kadar yaygın değildi, Arapça konuşmak yasaktı. Bana verilen 5 kuruşluk harçlıkları hep Arapça konuşmaya ceza diye ödüyordum.

Araplar hep şehir merkezinde midir?

Eskiden öyleydi, artık daha Kürt ağırlıklı şehir merkezi. Bizde kimse Arap demez, Kürtlere de "köylü" denirdi eskiden. Devlet illâ Arap, illâ Türk, illâ Kürt diyor. Bizler halbuki bir mozaikiz, benim annem Arap, babam Kürt, ben Türk kültürüyle yetiştim.

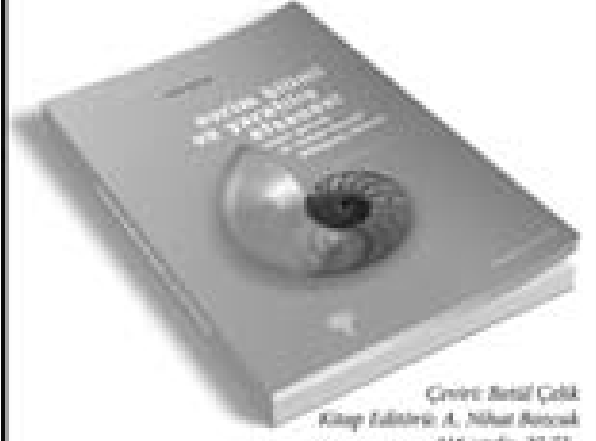
Araplarla Kürtler arasında hiç tarihsel bir sorun oldu mu?

Hayır. Eski bir slogan vardı, "Kürtle Arap kardeşdir" Türkçesi. Araya nifak sokulabilir, ama halklar kardeşdir. Devlet halka eşit gözle bakarsa halk eğleşir, barışır.

EVİRİM BİLİMİ VE YARATILIŞ EFSANESİ

Neyin Gerçek ve Neden Önemli Olduğunu Bilmek

ARDEA SKYBREAK

Evrim teorisi hakkında merak edilen her şey!

Hem bilimsel bakış açısına sahip hem de bilimle hiç tanışık olmayan okurlara hitap eden bu kitap, evrim bilimi ile ilgili gerçekleri detaylı olarak ele alıyor:

Evrim nedir? • Evrim sürüyor, kanıtları her yerde!
• Evrim yepyeni türleri nasıl meydana getirir?
• Evrim kanıtlarıyla bir gerçektir, kanıtlar somut ve çok yönlüdür!
• Biz insanlar nereden geldik?
• İnsanlar insan olmayan türlerden nasıl evrimleşti?
• Evrim ile yaratılışçılık: Hangisi bilim hangisi efsane?
• Evrim karşıtı yaratılışçılık: tanrı adına bilime saldırı • Akıllı tasarım teorisi bilim değil bir dindir, ve tümüyle yanlıştır!

"Kullandığınız ders kitabının evrimi anlatmakta yetersiz kalışın düşünüyorsanız, öğrencileriniz bu kitabı verin ve konularlarının nasıl geliştiğini izleyin."

Prof. Dr. Kevin Padian

(California Üniversitesi, Berkeley)

"Bu kitapta tüm evrimsel konular büyük bir açıklıkla anlatılıyor. Evrim biliminin anlaşılmasını sağlayan ilgili diğer temel konular, genel okuyucuların zorluk çekmeden okuyabileceği bir düzeyde maharetle ve kolayca anlaşılabilir şekilde yazılmıştır."

Prof. Dr. Ali Nihat Bozcuk

Yordam Kitap

T: 0312 528 19 10 F: 0312 528 19 09

www.yordamkitap.com E: info@yordamkitap.com

Söyleşi: Merve Erol

Amayasa'dan yamayasa'ya

"Dalga mı geçiyorsun, adam mı seçiyorsun" derler, AKP hem dalgasını geçiyor ("benim anayasama hayır demek, 12 Eylül anayasasına evet demektir") hem adamlarını (Gül'ün mürekkebi kurumayan atamalarına dikiz) seçiyor ve pişkin pişkin "yersen" demeye getiriyor. CHP ve MHP malûm, başka sularda zaten. BDP'ninse bu zokayı yutması, eşyanın tabiatına aykırı. Niye aykırı olduğunu Batman milletvekili ve BDP grup başkan vekili Bengi Yıldız'dan dinliyoruz...

AKP'nin anayasa değişikliği önerisini '82 anayasasıyla kıyaslayıp övenler, BDP'nin muhalefeti CHP ve MHP'nin tavrına benzetiyor. BDP'nin anayasa paketini desteklememe gerekçeleri neler?

Bengi Yıldız: Bize göre '82 anayasasına pırlantalı semer de vursanız, mantığı itibariyle otoriter, askerî vesayeti yücelten, yurttaştan ziyade devleti koruyup kollayan bir anayasa olduğu için özünü değiştirmiş olmazsınız. '82 anayasası, yurttaş devleti hizmetkârı gören zihniyetin ürünü. Bugüne kadar 16 düzenlemeyle 90 civarında maddesi değiştirildi. AKP'nin 30 maddede yapmayı planladığı düzenlemeyle anayasanın yarısı değiştirilmiş olacak. Ama şimdiye kadarki değişikliklerin hiçbiri anayasanın otoriter zihniyetini törpülemedi, devletin yurttaşla ilişkisini özgürleşme lehine sonuçlandırmadı.

Peki neden bu kadar düzenleme yapıldı?

Avrupa Birliği "şu maddeyi düzenlemeniz lâzım" diyor, bir yama yapıyor. Ama zihniyet değişmiyor, çünkü başlangıç ilkeleri anayasanın tümüne damgasını vuruyor. Devleti kutsayan, ırk olarak Türklüğü yücelten bu yaklaşım kaldırılmalı ki, anayasa demokratik bir ülke öngörüsünde bulunsun. Dikkat ederseniz, AB uyum süreci dolayısıyla yapılan düzenlemelerin hiçbiri pratiğe yansımamış.

Hangi düzenleme mesela?

Örneğin, anayasanın 90. maddesi uluslararası sözleşmelerin iç hukukun üzerinde olduğunu belirtiyor. Sorarım size, bugüne kadar yerel mahkemelerden tutun da Yargıtay'a ve Anayasa Mahkemesi'ne kadar hangi mahkeme bu maddeyi dikkate alarak hüküm verdi? Bu madde dikkate alınsaydı, Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi dolayısıyla TMK mağduru çocuklar sorunu ortaya çıkmazdı mesela.

AB uyum sürecinin demokratikleşmeye katkıda bulunduğuna dair görüşleriniz değişti mi?

Biz AB uyum sürecine değil, bu uyumun şekli olmasına karşıyız. Bir kere, eğitim sisteminin ve içeriğinin baştan sona yeniden düzenlenmesi gerekiyor. İlkokuldan liseye Türklük bütün aidiyetlerin, Türk tarihi bütün tarihlerin üstünde tutuluyor. Yeni kuşakların farklı etnisitelerle tahammül etmesi daha baştan engellenmiş oluyor; Ermeni hâlâ düşman, Alevli hâlâ öteki, Kürt hâlâ tarih kitaplarında zararlı cemiyetlerden birinin kurucusu olarak lanse ediliyor. Bir Türk

çocuğu Kürtlerle ilk önce zararlı cemiyetler üzerinden tanışıyor!

BDP'nin anayasa değişikliğini destekleme koşulları neler?

İki temel kriterimiz var: Özgürlük ve eşitlik. 1924 anayasası kimseye sorulmadan hazırlandı. 1960 ve '82 anayasaları da darbe anayasalarıdır. Geliyoruz AKP'nin seçim arifesinde sivil ve demokratik anayasa vaadine. Toplumun hiçbir kesiminden görüş almadan, toplumun taleplerini yansıtmadan hazırlanmış bir paket servis ediliyor önümüze. İtiraz edince de "askerlerin yaptığı ana-

Otuz yıllık savaş, elli bine yakın ölü, on binlerce yaralı, milyonlarca insan mahpusluk olmuş. Bunların hiçbiri olmamış gibi düzenleme yapmaya giderseniz, o düzenleme değil, kandırmacıdır.

yasayı mı savunuyorsunuz" gibi saçma bir tepkiyle karşılaşıyoruz.

Bütün etnik, dinî vb. aidiyetlerin haklarını güvence altına alan bir anayasa sizce ne düzeyde bir toplumsal destek görür?

Habur fiyatlarında olduğu gibi, hükümetin "ben yaptım, oldu" tavrıyla hiçbir konuda yol alınmaz. Toplumun ve farklı grupların sorunlarını tanımayan bir hükümet özgürlük de sağlayamaz, kamuoyu da oluşturamaz. AKP şu anki düzenlemeyle sadece CHP ve MHP'nin elini güçlendiriyor. "Yaptım, oldu" diye-

rek gerici muhalefeti desteklemiş oluyorsunuz aslında. BDP'yi CHP ve MHP'nin değirmenine su taşımakla eleştiren liberaller insaf sınırını aşan bir noktadadır. Liberaller AKP'nin rüzgârına kendilerini fazla kaptırdılar. Bir gün Allah için gelip bize sormuyorlar "yahu siz niye karşısınız, ne önerdiniz" diye. BDP'yi AKP'nin söylemlerine dayanarak eleştirmek insafsızlıktır. Soruyorum, AKP'nin bizimle yan yana görünmekten bile korkmasını neyle açıklıyorlar? Doksan yıldır anayasalar Kürtler olmadan çıkarıldı, AKP de Kürtlerin iradesini gözardı ederek aynı geleneği sürdürdü. Bununla da yetinmeyip Kürt siyasetinin onlara alkış tutmasını bekliyorlar. Dünyanın MHP grup başkan vekili bile çıkıp AKP'ye "neden seçim barajını tutuyorsunuz" diye sordu. MHP'nin bile barajı sorguladığı -samimi veya değil- bir ortamda Kürtlerin bu talebini hâlâ öteliyorsanız niye ardınıza düşelim? AKP bize şu vaatte bulunmalı: Seçimden sonraki ilk icraatım yeni, sivil ve demokratik bir anayasa yapmaktır. Devrimci işçi sendikalarına, Alevilere, Kürtlere bu vaadi versin, o zaman destek verelim.

Neden seçimden sonra?

"Seçimden önce yapamam" diyor çünkü. AKP de kendi meşruiyetini sorgular hale geldi. AKP 12 Eylül rejiminin yarattığı yürütmeyi güçlendiren, CHP ve diğer partiler tarafından uzun süre kullanılan sistemi şimdi kendisi kullanmak istiyor. 12 Eylül zihniyeti, HSYK ve Anayasa Mahkemesi'nin yapısını şekillendirdi. AKP şimdi o yapıları kendi çıkarına göre örmek istiyor. AKP'nin derdi, HSYK ve Anayasa Mahkemesi'ni demokratikleştirmek değil. Somut örnek vereyim: Cumhurbaşkanının Anayasa Mahkemesi'ne atadığı ilk üye, DTP'yi kapatma raporunu yazan Alparslan Altan!

Yeni düzenlemeyle parti kapatma yetkisinin TBMM'deki partilerin onayına verilmesi öngörüldü...

O bir güvence değil ki. Şu anda belde yönetimlerinden genel merkeze ve milletvekillerine kadar hakkımızda açılan takriben 10 bin dava var. Hepsini TCK ve TMK'ya muhalefetten ve hepsinin dayanağı da sadece sözlü beyanatlarımız. Sırf benim hakkımda otuzdan fazla dava açılmış, 150 yıl civarında ceza isteniyor. TCK ve TMK'ya göre bu beyanatlarımız suç niteliğinde. Böyle bir partinin davası TBMM'ye geldiğinde hangi babayığit kapatma kararını onaylamayacak? Bugün bizimle görünmekten çekinen AKP, yarın partimizin kapatılmasına karşı kaçacak mı? TCK ve TMK'ya göre biz her gün suç işliyoruz. Cumhuriyet başsavcısına "niye hakkımızda kapatma davası açıyorsunuz?" diyemezsin, çünkü savcının dayanağı TCK ve TMK. Partilerin rahatça siyaset yapmasını sağlamak istiyorsan, önce TCK ve TMK'yı özgürlükler lehine düzenleyeceksin. AKP'nin 2005'te yaptığı düzenlemelerden önce biz çok daha özgürdük. Şimdi, ağızımızı açtığımız an, suç işliyoruz. Dava açmayı ideolojik yönü ağır basan hâkim ve savcılar bırakmamalısınız. Önce, özgürlükleri

kısıtlayacak yasaları yapıyorsunuz, sonra da tüm suçu yargıya atıyorsunuz. Yargıda iki ideoloji hâkim: Devletin geleneksel resmî ideolojisinden yana olanlar ve AKP'den yana olanlar. Bunların ikisi de bizim kafamıza vuruyor. Biri Diyarbakır'da KCK operasyonu yürütüyor, öbürü DTP'yi kapatıyor.

HSYK ve Anayasa Mahkemesi'ndeki düzenlemelere ne tür itirazlarınız var?

Anayasa hukukçuları otuz yıldır, AB on yıldır, HSYK'nın yapısını eleştiriyor. Bir kere HSYK'nın başında Adalet bakanı ve müsteşarı olmamalı. HSYK'nın kendi içinden başkanını seçmesi lâzım. Yargı yürütmenin etkisinden çıkarılmalı. Avrupa'da parlamentolar üyelerin tümünü veya yarısını seçiyor. Meclis'in seçeceği HSYK veya Anayasa Mahkemesi üyesi CHP, MHP ve BDP'nin asgarî müşterekleri üzerinden seçilebilmeli. Oysa, AKP'nin düzenlemesi, bu üç partinin de tercihlerini, Meclis'teki çoğunluk itibarıyla hükümsüz kılıyor. Çünkü ilk oylamada üçte iki çoğunluk sağlanamazsa, salt çoğunluğa götürülüyor. Yani her halükârda hükümet, ikinci turda, gösterdiği adayları seçmiş olacak.

Önerilen değişikliklerden olumlu bulduğunuz halde paketin içinde yer aldığı için desteklemedikleriniz var mı?

Düzenlemelerin çoğu toplumun sorunlarına değinmeyen, ama AB'nin talep ettiği düzenlemeler. Mesela, kişisel verilerin korunması AB müktesebatında olduğu için yasalastırılıyor. Kişisel verilerin korunması olumlu bir düzenleme, çünkü bireyler hakkında toplanan tüm bilgiler, istihbarat amacıyla her kurum tarafından ulaşılabilir durumda. Şimdi o bilgilerin tek merkezde toplanması sağlanacak ve herkes ulaşamayacak. Aslında, bireyin kişisel bilgilerinin edinilmesine karşı çıkmak lâzım. Fakat, ABD ve Avrupa 11 Eylül saldırılarından sonra bu faaliyetleri yürüttüğü için bizinkiler de o yolu izliyor. Elbette Orwell'yen bir dünyaya itirazımız bâkidir. Ancak şu aşamada, bireylerin kişisel bilgilerinin korunmasının sağlanması bile olumlu geliyor. Oysa, kapitalizmin yarattığı "büyük bi-

rader"ın hayatımızdan tamamen çıkması için mücadele vermek gerekiyor. Yapılan düzenlemeler '82 anayasasına kıyasla olumlu görülebilir, ama başta söylediğim gibi, hem anayasadaki baskı ve tekçi anlayışın hem de özgürlükleri devlet lehine kısıtlayan yasaların düzenlenmesi şart. Aksi halde, yeni bir anayasa değil, "yamayasa" yapılmış olur. Meclis'teki konuşmamda da söyledim: '61 anayasasını eleştiririz, ama sonuçta o bir anayasaydı. '82'den sonra, anayasa "amayasa" oldu, çünkü verdiği her özgürlüğü "ama" diyerek sonraki maddede kısıtlıyor. AKP'ninkiyle beraber "yamayasa"ya terfi ettik. Anayasayla düzenlediğiniz bir hakkı kullanılabilir kılmıyorsanız, örneğin memura toplu sözleşme hakkı verip grev hakkı vermiyorsanız, yaptığınız düzenleme yalandır.

Siyasî yasakların beş yıldan üç yıla indirilmesini nasıl buluyorsunuz?

Ahmet Türk'ün haksız yere yasaklandığını bildiğiniz halde, neden bu yasağı tamamen kaldırmıyorsunuz? Üstelik birbiriyle çelişen hususlar var. Düzenlemeye göre, siyasî yasaklı oluyorsunuz, ama milletvekilliğiniz düşmüyor. Bu ne demek şimdi? Meclis'te olacaksınız, ama herhangi bir partiye girmeyeceksiniz. Bunun bir mantığı var mı?

YAŞ kararlarına yargı yolunun açılma-

Yargıda iki ideoloji hâkim: Devletin geleneksel resmî ideolojisinden yana olanlar ve AKP'den yana olanlar. İkisi de bizim kafamıza vuruyor. Biri KCK operasyonu yürütüyor, öbürü DTP'yi kapatıyor.

sı da öngörülüyor...

AKP'nin taslağında olumlu ve olumsuz düzenlemeler iç içe olduğu için sonuçta özgürlük alanını genişletmiyor. AKP şu kurnazlığı yapıyor: Seyyar satıcıdan bir kilo elma istiyorsun. Çürük elmalar yan tarafta duruyor. Alalacele poşete üç sağlam, iki çürük elma atıyor. AKP'nin düzenlemesi de böyle.

"İki çürük elma yüzünden neden üç sağlam elmayı reddediyorsunuz" diye eleştirilemez mi BDP?

Anayasanın parçalı değil, toptan değişimi talebiyle 200'e yakın imzayla kurulan Sivil Demokratik Anayasa Platformu'nun çağırısıyla İstanbul'da düzenlenen mitingde polis kitleye müdahale etti

Bir çürük elma tüm kasayı çürütür; çürütüyor da. Eğer iyi niyetliyseniz ve anayasa toplumsal mutabakat metniyse, o zaman toplumun tüm talepkâr kesimlerine gitmek zorundasınız. ABD veya AB Türkiye'den yeni bir anayasa yapmasını istiyor olabilir. Bu da onların, bu toplumun yeni bir anayasa ile bir arada durabileceğini bildiklerini gösteriyor. Ayrıca, ortada Kürtlerin, Alevîlerin ve devrimcilerin muhalefeti var. Devlet bu muhalefete rağmen statükoyu sürdüremez. Biz de diyoruz ki, madem bu muhalefet yüzünden değişiklik yapmaya gidiyorsunuz, o zaman o muhalefete kaynaklık eden sorunları bitirin. Otuz yıllık savaş, elli bine yakın ölü, on binlerce yaralı, milyonlarca insan mahpusluk olmuş. Bu, nereden baksanız, yeni bir anayasa yapmak için yeterli sebeptir. Ama bunların hiçbirisi olmamış gibi düzenleme yapmaya giderseniz, o düzenleme değil, kandırmacadır. Kimse AKP'nin lütufla muhalefetin taleplerini yerine getirdiğini söylemesin. Bu yıl Taksim Meydanı'nın 1 Mayıs kutlamasına açılması, geçen senelerde tüm o gazlara, polis saldırılarına rağmen yürüttüğümüz mücadelenin sonucudur. Yeni bir anayasa ihtiyacı da toplumsal mücadelelerin sonucu ortaya çıkmıştır.

Anayasa değişikliği referanduma götürülürse, seçmenin nasıl tavır alacak?

Bazı yazarlar, gazeteciler diyorlar ki, "Kürtler BDP'ye rağmen AKP'yi destekleyecek". Bu, o yazarların hayalidir, ama hakikat böyle değildir. Taraf gazetesi her gün binlerce seçmenimizin bizi arayıp "AKP'yi destekleyin" dediğini yazıyor. Valla ben BDP grup başkan vekili olduğum halde, şerefimi temin ederim ki, bugüne kadar tek bir Kürt beni arayıp bu yönde bir talep dile getirmiş değil.

Fakat, Ahmet Türk düzenlemeyi desteklememeyi tabana anlatmakta güçlük çekeceklerini söylüyor...

Bu paketin iyi bir şey olduğunu söylemek bizim değil, AKP'nin görevidir. AKP bu paket için Kürtlere şunları söyleyebilecek mi: Bu paket iyidir, çocuklarınız hapisten çıkacak, 1300 BDP'li ser-

best kalacak, ekonomik eşitlik sağlanacak, milletvekilleriniz, il, ilçe ve belde başkanlarınız Öcalan'a "sayın" dediği için tutuklanmayacak, ağzını açtığın an hakkında dava açılmayacak... AKP gidip Kürtlere "HSYK'nın yapısı değişecek" diyecek, "o da nedir" diyecek Kürtler. "Eskiden ANAP'ın, DYP'nin belirlediği bir yapıydı, artık ben belirleyeceğim" diyecek. Bu, Kürtler açısından ne anlam ifade edecek? Bırakın benim milletvekili kimliğimi, herhangi bir Kürt olarak bu düzenlemenin hayatıma nasıl etki yapacağını soruyorum. Mesela hakkımda açılan otuz dava düşecek mi? Denizlili bir işçi, Trabzonlu bir işsiz, Diyarbakırlı bir öğretmen olarak düşünüyorum, hayatımda ne değişecek? Ne kadar özgürleşeceğim ben? Bana bunun yanıtını versinler ki, ben de Batmanlı seçmenime "referandumda evet oyu kullanın" diyebileyim. Anayasanın 14. maddesi, yani devletin ülkesiyle bölünmez bütünlüğüne vurgu yapan hükmüyle, istedikleri zaman beni Meclis'ten alıp mahkemeye götürebilirler. AKP bununla ilgili bir düzenleme yapıyor mu, hayır. Bırakın Kürtleri, bu düzenleme Türklere ne getirecek? Alevilere, Rumlara, Ermenilere, emekçilere ne getirecek?

Bu düzenleme kime, ne getiriyor?

AKP için rahatlık getiriyor. Bir kere, AKP'nin kapatılmasını garantiye alıyorlar. İkincisi, yargı onların emrine giriyor. Rüşvet alan Adana belediye başkanını cezaevine atmayan, ama sırf görüşlerini dile getirdi diye, daha hakkında iddianame hazırlanmamış BDP'li be-

diye başkanlarını içeri atan yargıyı güçlendiriyor. Üstelik bu, CMK'nın 250. maddesine de aykırı. Makamı, mevkii belli olan, kovsan bile kaçmayacak adamı nasıl tutuklarsın! Artık gözaltı ve tutuklama istisnâ bir tedbir olmaktan çıkıp cezalandırmaya dönüştü. Bu paket referandumda kabul edilse de, bizim demokratik anayasa talebimiz devam edecek. Bakın, darbecileri koruyan 15. madde kaldırılıyor, ama geriye yönelik işletilmiyor, yani darbeciler zaman aşımından dolayı yargılanmaktan kurtuluyor. Ancak 26. madde geriye dönük de işletilebiliyor, yani şu anda AKP hakkında bir kapatma davası açılrsa, düzenlemeye göre bu dava hükümsüz bırakılabilecek. Dedik ki, yasalar geriye dönük işlemi-

12 Eylül zihniyeti, HSYK ve Anayasa Mahkemesi'nin yapısını şekillendirdi. AKP şimdi o yapıları kendi çıkarına göre örmek istiyor. Cumhurbaşkanının Anayasa Mahkemesi'ne atadığı ilk üye, DTP'yi kapatma raporunu yazan Alparslan Altan!

yorsa, neden parti kapatmada işleyebiliyor? Yanıt yok tabii. 12 Eylül'ü insanlığa karşı suç olarak kabul edip zamanaşımı engelini kaldırmalarını istedik, ama AKP buna yanaşmadı.

DTP'nin kapatılmasından sonra, milletvekilliğinden topluca istifa edeceğizi açıklamıştınız, ama Öcalan'ın açıklamasından sonra bu karardan geri döndünüz. Anayasa konusunda da bir geri adım atmanız muhtemel midir?

Milletvekilliğinden istifa kararını biz kendi aramızda almıştık. Bu karardan

parti meclisimizin, sivil toplum örgütlerinin, Demokratik Toplum Hareketi'nin, PKK'nın haberi yoktu. Aydınlar karşı çıktı; en son Öcalan da benzer bir ifade de bulundu. Herkesin karşı çıktığı bir kararda inat etmek anlamsızdı.

Öcalan anayasa konusunda benzer bir açıklama yaparsa...

Öcalan bu konuda doğrudan müdahil olmaz. Ben bu paketi desteklersem, yarın Batman'a gidip halkıma ne diyeceğim? Halk demez mi bana, "sen belediye başkan adayını bize tanıttın, yüzde 60 oyla seçtik. Peki nerede? Cezaevinde". Seçmenim sormaz mı, "bu paketin özgürlük getireceğini söylüyorsun, peki neden benim belediye başkanım hapisteyim?" On yıllarca hapis cezasına çarptırılan Berivan'ın annesi bana demez mi, "kızım DTP'nin kapatılmasını protesto için sokağa çıktı, şimdi hapisteyim. Kızım serbest kalacak mı?" Bakın, AKP paket konusunda taleplerimizi aktarmamız için iki gün süre verdi. Bu zaman kısıtlamasına rağmen, hemen her konuda önerilerde bulunduk.

Parti kapatma davalarını TBMM'deki komisyona bırakan 8. maddeyi BDP'nin bazı milletvekilleri destekledi...

Partisi kapatılan bir hareket olarak sembolik destek vermeyi uygun gördük. Bu merkezî bir karardı, MYK üyesi milletvekillerimiz olumlu oy kullandı.

Referandumda nasıl tavır alacaksınız?

Seçmenimizi sandık başına gitmemeye çağıracağız. CHP ve MHP'nin yanında da yer almayacağız, AKP'nin yanında da. Cemil Çiçek bize taslağı getirdiğinde, bunun AKP taslağı olduğunu, önerilere göre değişeceğini söyledi. Ama hiçbir öneriyi dikkate almadılar. Hatta askerî yargıyla ilgili düzenlemenin kapsamı genişken daraltıldı. TBMM başkanı Mehmet Ali Şahin de görüşmeler boyunca kesinlikle taraflı davrandı; Şahin'in arkadaşımız Sabahat Tuncel'e yönelik tepkisi, AKP zihniyetini ortaya koyuyor. Tuncel bu ülkede savaş olduğunu söyleyince, bağımsız olması gereken Meclis başkanı karşı çıkıp "savaş yok, terör var" dedi. Tuncel başkana tarafsız davranması gerektiğini söyleyince de "ben tarafsız davranmam, ben devletten yana tarafım" dedi. Bir konu daha: Devlet Bahçeli bile tüm çocuklara af talebinde bulundu. Üstelik "toplumun vicdanını yaralayamayacak biçimde" diyerek Oğün Samast gibi katilleri dışarıda tuttu. MHP bile böyle bir noktaya gelmişse, AKP'nin derhal TMK mağduru çocuklar için adım atması gerekiyor. Ama AKP her şeye pazarlamacı gözüyle bakıyor. AKP'nin anayasadaki tavrının 12 Eylül darbecilerinden farkı yok. O zaman soruyorlar, "paşam halk anayasaya hayır oyu verirse, ne yapacaksınız". Paşa diyor ki, "o zaman hal-kın bizim yönetimimizden memnun olduğunu düşüneceğiz". AKP de diyor ki, "bu anayasa düzenlemesine hayır diyorsanız, eski düzeni talep ediyorsunuzdur". Kırk katır mı, kırk satır mı hikâyesi. Biz ne kırk katırdan vazgeçeriz ne de kırk satıra razı oluruz. Mesele gayet açık ve net.

Söyleşi: İrfan Aktan

Faiili meçhul cinayetlerin aydınlatılmasını isteyen MEYADER Cizre Şubesi, yeni anayasaya dair taleplerini basın toplantısıyla duyuruyor

BDP'nin anayasa değişiklik önerileri

1. (Anayasanın başlangıç kısmı) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının, eşit vatandaşlık, farklılıkların zenginlik olduğu, barışı, özgürlüğü, eşitliği temel alan şekilde tanımlanması
2. Kadınlara yönelik kota ve pozitif ayrımcılık
3. Bağımsız Kişisel Verileri Koruma Üst Kurulu
4. Din derslerinin isteğe bağlı hale getirilmesi
5. Türk toplumunun Türkiye toplumu olarak değiştirilmesi
6. Anadilde eğitim hakkı
7. Emeklilere sendika kurma hakkı
8. Toplu iş sözleşmeleriyle birlikte grev hakkı
9. Türk yerine Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlığı tanımı
10. Parti tüzük ve programının uyacağı esaslardan "bölünmez bütünlüğe aykırılık" ifadesi çıkarken, şiddet ve ırkçılığı desteklememesi koşulu

11. Parti kapatma yerine hazine yardımı kesintisi
12. Vicdanî ret hakkı tanınması
13. Adi suçların yasama dokunulmazlığı kapsamı dışında tutulması
14. Askerî yargının görev alanının disiplin mahkemeleriyle sınırlandırılması; sivilin savaş halinde de askerî mahkemelerde yargılanmasının önüne geçilmesi
15. Anayasa Mahkemesi'nin üye seçimiyle ilgili değişiklik
16. Anayasa Mahkemesi üyelerinin görev süresinin 9 yıl olarak değiştirilmesi
17. Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolunun açılması
18. Adalet Bakanı'nın HSYK'dan çıkarılması, başkanı kuralun kendi içinden seçmesi

Yeni dostlar, yeni düşmanlar

Güzel deyiştir, “dostunu söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim”. Düşman için de aynı şey geçerli. Bu deyiş, başka deyişleri de akla getiriyor. “Düşmanımın düşmanı dostumdur”, reel politığın amentüsü ve etik denen şeyin reddi. “Dostumun düşmanı düşmanımdır” ise dostluk denen şeyin etik vargısı. Chantal Mouffe, elleri dert görmesin, Türkçeye yeni kazandırılan “Siyaset Üzerine” adlı kitabında, siyasete dostluk-düşmanlık kavramlarıyla bakmayı öneriyor. O kavramlarla baktığımızda, nasıl bir iktidar görüyoruz? AKP kimlerle dost, kimlere düşman? Geçmişte, “adil düzen” bayraktarlığı yaparken kimlerle dost, kimlere düşman olduğu o sloganda dile geliyordu. Sonrası malûm, “ayaklar baş olursa...” dendi, “baş”larla dost olundu, “ayaklar”la düşman. TSK’yla kavgası karı-koca kavgası. Asıl kavganın kimlerle olduğu gündelik hayata, “sivil toplum” a ayık kafayla bakıldığında ayan beyan. AKP’nin fitratını bir de Chantal Mouffe’un perspektifiyle gözden geçirelim...

Refah Partisi, 1983’te, 12 Eylül öncesinde kalan Millî Selamet Partisi’nin devamı olarak kuruldu. 1980’de başlayan “siyasî tatil” in rehabetini atması 1987’yi buldu. Siyasî yasağı kalkar kalkmaz partinin başına geçen Necmettin Erbakan’ın boy göstermesiyle önce kendi mecrasında büyümeye başladı; aynı yıl yüzde 7.16’lık bir kitlenin desteğini aldı.

Zamanın Yeni Gündem dergisinin 93. sayısında, seçimlere ilişkin değerlendirmeler yapılırken araya sıkışmış bir Diyarbakır anekdotu henüz Kürtleri temsil eden bir siyasî partinin olmadığı günlerdeki oy paylaşımına ilişkin ilginç bir gözlemde bulunuyordu: RP’nin Diyarbakır temsilcilerinden biri seçmenlerle konuşurken “bize oy vermeyeceksen, SHP’ye ver” diyordu. Dahası SHP’liler de aynı şekilde mukabele ediyordu: “Bize oy vermeyeceksen, RP’ye git.” Yeni Gündem durumu “En solcu Refah” başlığıyla özetlemişti.

“Ordu parti”

1994 yerel seçimlerinde Refah Partisi yüzde 19.14’lük bir kitlenin desteğini alırken, SHP yüzde 13’lerde kalmıştı. RP’nin aldığı büyükşehir belediyeleri arasında Diyarbakır da vardı. Aslında, yaklaşık bir yıl sonraki genel seçimin işaret fişegi gibiydi 1994 yerel seçimleri. 1996’da sancılı bir sürecin ardından partinin Ankara İl Başkanı seçilen Ahmet Tellioglu’nun genel merkez tarafından görevden alınması üzerine, dönemin RP yöneticilerinden Rıza Ulucak önemli bir açıklama yapmıştı: “RP ordu partidir. Genel başkanın dediği olur.” Tellioglu’nun RP genel merkezine, dolayısıyla Erbakan’a yaptığı eleştiriler, ardından yapılan bu ve benzeri açıklamalar, RP’nin geleceği üzerine kehanetlerle birlikte Türkiye’de parti içi demokrasinin neden olamadığına ilişkin bildik tespitlerle geçiştirildi. RP’nin, parti içi hiyerarşi anlamında diğer partilerden farkı yoktu. “Ordu parti” yakıştırmasını eleştirmek, partinin gediklilerinden ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’a kalmıştı. Erdoğan, “ordu parti yakıştırması hoş değil” diye-

rek dile getirmişti rahatsızlığını.

RP’yi ordulaştıran, DYP destekli iktidar koltuğuna daha oturur oturmaz sesini yükseltmeye başlayan askerî muhalefetti. Zira, iktidara yükselme ve tutunma stratejisini oluştururken, muhalefetteyken ürettiği “çoğulcu” siyasetten uzaklaşmış, hasmına benzemeye koyulmuştu. Muhalefetteyken, merkezi işgal eden ANAP ve DYP gibi partilere karşı “ezilenler”den –“Kunta Kinteler”den– yana olmak kolaydı, ancak onlardan birinin raptiye misali verdiği destekle iktidara taşındığında, bir kez daha dağılıp ezil-

Eski dostlar yeni dostların talebiyle düşman ilan edildi. Düşmanın düşmanı nasıl dost oluyorsa, dostun düşmanı da düşman oluvermişti. Her boydan patronla dost olan bir partinin düşman cephesinde işçileri görmesi doğal bir şey.

Altı bin çevik kuvvet polisinin işgali altında bulunan 10 bin kişilik Başbüyük Mahallesi’nden yayılan kent savaşı görüntüleri... “O görüntüler önemliydi, çünkü 2002-2007 arasında AKP’nin edindiği yeni dostların ve iktidar tecrübesinin izleriyle örüldü. “Gecekondu Dönüşüm Bölgesi” olarak ilan edilen Başbüyük, yanına kurulan toplu konutlara taşınacak ve bugünkü gecekonduların yerini kim bilir kimler için inşa edilecek siteler alacaktı. RP’nin siyasete taşıdığı bir kesim, AKP’nin iktidara taşınması esnasında üzerine düşeni yapmış, fakat yeni dost - düşman manzumesinde kendisine ancak içinde yaşayabilmek için hayat tarzını budamak zorunda kalacağı o toplu konutlardaki kadar yer bulabilmişti.”

memek için ordulaşmak durumunda kalmıştı. Ne var ki bu dönüşüm RP’yi iktidarda tutmaya yetmedi. 28 Şubat süreci RP’yi kendi bileşenlerine böldü. O bileşenlerden birinin, RP’nin yaşadıklarından öğrendikleriyle kendini iktidara taşımaya ise 2002’yi buldu...

2007’de, cumhurbaşkanlığı seçimiyle birlikte “28 Şubat benzeri bir kaza daha mı olacak?” derken, AKP’nin dersini iyi öğrendiğini anladık hep birlikte. Korkmayıp seçime giderek, askerî muhalefete karşı bir zafer kazanmış oldu. Bu siyasî ekol nihayet en gaddar hasmını bir adım geride bırakabilmişti. O günden bu yana da Ergenekon ve benzeri mahkemeler, soruşturmalar vs. ile iki önemli işi aynı anda görüyor: Bir yandan, eski hasmın tırnaklarını törpülüyor; bir yandan da olası yeni hasımlara kudretinin encamını hissettiriyor.

“Hasım” kelimesini tekrar etmemin sebebi, son birkaç senede yaşananları siyaset bilimci Chantal Mouffe’un siyasete yeniden döndürmeye çalıştığı “düşman”, “hasım” gibi kelimelerle okuduğumuzda karşımıza nasıl bir tablo çıkarabileceğini anlama çabası. Chantal Mouffe, 2005’te kaleme aldığı, Türkçeye ise geçtiğimiz ay çevrilen “Siyasal Üzerine” adlı kitabında, siyasetin niteliğine ve içeriğine ilişkin tartışmalarda Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle birlikte başlayan terminoloji zaafına dikkat çekiyor. Özellikle ekonomi alanında konsensüsü, asgarî müşterekleri temel alan, “radikal eleştirileri”ni ise insan hakları, kimlik siyasetleri gibi sınırları daha çok ahlâkî kabullerle belirlenen, ancak gene de sıklıkla ihlâl edilen alanlara saklayan liberal düşünme ve siyaseti anlama pratikle-

rinin açmazlarını tanımıyor.

Chantal Mouffe'un hedef tahtasında evvela, kendisinin de sıklıkla tekrar ettiği üzere, Ulrich Beck, Jürgen Habermas ve Anthony Giddens gibi liberal düşünürler bulunuyor. Özellikle Beck ve Giddens'in Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte siyasette sağ ve sol ayrımının da bittiğine yönelik "sevinç" dolu tezlerinin, o kadar da alışılsı bir durum olmadığını söylüyor. Söz konusu düşünürlerin tek kutuplu dünyanın, mutabakatlar, işbirlikleri, asgarî müşterekler çerçevesinde kurulmuş rasyonel ağlar aracılığıyla yönetileceği ve böylesi bir dünyanın eskisine oranla çok daha barışçıl olacağı yolundaki iddialarının çoktan ortadan kalktığına dikkat çekiyor. Mouffe'un sağ ve solun ortadan kalkması ya da böylesi bir kayboluşun dünyaya barış getireceği fikrine karşı çıkmasının sebebi ise hayli radikal bir kaygıdan kaynaklanıyor. Mouffe'a göre, sağ-sol ayrımının ortadan kalkması aslında siyasetin sona ermesi, dolayısıyla demokrasinin ihtimal ve imkân dışı kalması anlamına geliyor.

İki arzu

İlginç olan, Mouffe'un siyasetin ne olduğuna dair tanımlarını yaparken yola çıktığı kaynak. Mouffe, Nazilerle olan ilişkileri nedeniyle 20. yüzyılın en sakıncalı düşünürlerinden biri olarak anılan siyaset bilimcilerden birine, Carl Schmitt'e kulak veriyor. Ama ondan da önce Machiavelli'nin siyasetin özüne ilişkin şu sözünü alıntılıyor: "Her kentte iki farklı arzu bulunur... Halk kendinden güçlü olanlardan emir almaktan ve onların baskılarına maruz kalmaktan nefret eder. Güçlü olanlar ise halka emretmekten ve baskı uygulamaktan hoşlanırlar."

Ya bir zamanlar emir alanlar, emir vermeye başladıklarında ne olur? Mouffe

Tekel işçilerine atılan dayığın, sıkılan gazın kod adı "millî irade". O iradenin başlıca vasfı, "işçi milleti"ne düşmanlığı.

fe böyle bir soru sormuyor, ama siyasetin ne olduğuna ve nerede varolduğuna ilişkin tespitlerini Carl Schmitt'ten devraldığı düşmanlık ve hasımlık kavramlarıyla tarif ediyor. Schmitt, "Siyasal Kavramı" adlı kitabında (çev: Ece Göztepe, Metis, 2006) siyasal kavramının devlet kavramını öncelediğini, bir başka deyişle siyasalın varolabilmesi ya da tartışılması için devleti tartışmaya ihtiyaç olmadığını söylüyor. Hatta siyasal ve devlet kavramlarının bir arada kullanılması siyaset düşünürlerinin kolaycılığına bağlıyor ve açıkçası bu kolaycılığın siyasal kavramının ne denli kapsayıcı ve temel bir nitelik taşıdığını gizlemeye yara-

dığını ve siyaset düşünürlerinin devletçiliğinden kaynaklandığını ima ediyor.

Düşman seçme kudreti

Bu meydan okumanın ardından ise siyasal kavramını anlayabilmek için hangi özgül karşıtlıklara bakılması gerektiği konusunda bir önermede bulunuyor: "Siyasal eylem ve saikleri açıklamakta kullanılabilecek özgül siyasal ayrım, dost - düşman ayrımı." Schmitt'e göre dost - düşman ayrımı o kadar temel bir nitelik taşıyor ki, bu ayrıma yönlendirilecek ahlâkî, ekonomik, hukuksal, dinî tüm değerlendirme çabaları siyasal olan etrafında yeniden ve yeniden belirleniyor.

CHANTAL MOUFFE "DÜŞMANLIK" TAN NE ANLIYOR?

Mutabakat değil, çatışma

Mouffe'un kurduğu, ilk bakışta "çirkin" gibi görünen demokrasi ve düşmanlık ilişkisi "Siyaset Üzerine"de ayrıntılı olarak tarif ediliyor. Bu tarif, siyaset olmadan demokrasi olamayacağına, siyaset yapabilmek için de yarışan, kapişan taraflar olması gerekliliğine dayanıyor. Markus Miessen'le yaptığı bir söyleşide Mouffe şöyle özetliyor kitapta dile getirdiği tartışmayı:

"Siyasal Üzerine'nin iki amacı var. İlki, siyaset teorisini ilgilendiriyor. Siyaset teorisinde iki temel model var. Biri Jürgen Habermas'ın çağdaş temsilcisi olduğu müzakereci model. Bu model bugünün siyasal alanında ihtiyaç duyduğumuz araçları barındırmıyor. Bu nedenle, siyaset teorisine yeni bir model geliştirerek katkıda bulunmak istedim: Bu da agonistik (tartışmacı) demokrasi diye adlandırabileceğimiz bir içeriğe sahip. Bu kitabın ikinci amacı ise, benim için daha da önemli olan bir siyaset, kendi siyasetim. İçinde yaşa-

dığımız zamanda, demokratik kurumların neden giderek artan bir bozulma ve işlevsizlikle karşı karşıya olduklarını anlamaya çalışıyorum. Örneğin, sağ partilerin popülist politikalarının bunca başarı kazanmalarının ardındaki nedenleri merak ediyorum, ama aynı zamanda El-Kaide benzeri terör örgütlerinin nasıl olup da mümkün olabildiklerini de merak ediyorum. Elbette siyaset teorisinin her şeyi açıklayabilecek araçlara sahip olduğunu düşünmüyorum, ama en azından, bizlere bu meseleleri anlayabileceğimiz bir perspektif sunabileceğini sanıyorum. Pek çoğumuz demokrasinin bir mutabakat üretme zemini olduğuna inanırdık. Öte yandan, artık mutabakat denilen şeyin bir tasarım ürünü olabileceğini de biliyoruz. Kitabın temel tezlerinden biri ise, Ulrich Beck ve Anthony Giddens'in söylediklerinin aksine, sağ ve sol arasındaki farklılığın tamamen silinmemiş olduğu. Bu, elbette liberal bir görüş. Carl Schmitt'in de dediği gibi, liberal-

ler siyasetten söz ettiklerinde, ekonominin terimleriyle konuşuyorlar ve bu yüzden siyasal olanın belirleyiciliğini gözden geçiriyorlar. Bu nedenle siyasal olanı belirleyen temel dinamikleri anlamak zorundayız. Bu noktada, her toplumda siyasal olanın, toplumda zaten varolan çatışmalarla ilintili olduğunu düşünüyorum. Çatışma her halükârda kaçınılmazdır. Bu da herhangi bir dışlama içermeyen bir mutabakatın -hegemonik ilişkilerden bağımsız bir şekilde- asla varolamayacağını gösterir." (Markus Miessen - Tirdad Zolghadr, "Articulated Power Relations", Sternberg Press, 2007).

Mouffe'un dost - düşman ayrımına dayalı siyasal tanımı en azından safları belirlerken ve siyaseti bugün geldiği dolambaçlı dilden kurtarmaya çalışırken söylemsel bir temel oluşturabilir. En azından siyaseti ahlâkçılığın tahakkümünden kurtarma zorunluluğunu hatırlamamızı sağlar. Çünkü bunu yapabilirsek neden sözelimi basbayağı kaçak olan Maltepe Üniversitesi Kampüsü'nün değil de, Başbüyük'ün gecekonduarının "kamu malını işgal etmekte", dolayısıyla

"hepimize ait olan bir şeyi çaldıklarını" düşünmek durumunda kaldığımızı, Tekel işçilerinin 4C'ye direnmelerini "çalışmadan para almaya devam etmek istiyorlar" diye yaftaladığımızı daha iyi anlarız. Nerede, kiminle, hangi işbirliklerini yaparak farkında olmadan da düşman ilan edebileceğimiz, mevcut tek alternatif kendisi olan siyaset sahnesine müdahale alanı yaratabiliriz. Ancak Mouffe'un bakışı hiç sorunsuz demek de pek doğru değil. Çünkü söz konusu dost - düşman ayrımını yaptıktan sonra olabileceklerle nasıl baş edebileceğimiz konusunda pek bir şey söylemiyor. Schmitt bu konuda çok daha cesur: Siyasal tanımlayan düşmanlığın son kertesinin şiddet olduğunu hatırlatıyor. Dahası, Mouffe'un özellikle Hardt ve Negri'nin "İmparatorluk"una odaklanan, ancak aslında 1980'ler sonrası sola bir tür özleştirme niteliği taşıyan paragrafları "bir yolu olsa da 1989 öncesine dönsük ve her şeye yeniden başlasak" der gibi... Elbette Mouffe'un sözü henüz tükenmiş değil ve bu sorun üzerine düşünmeye devam edeceğini sezmek için müneccim olmak gerekmiyor.

Bir başka deyişle, siyasal olan, söz gelimi ahlâkî, dinî, hukukî ya da ekonomik olanı yeniden tanımlama gücüne sahip. Dolayısıyla, dost - düşman ayrımının herhangi bir şekilde rasyonalize edilmesi gerekmiyor her zaman; bir kez bu ayrım yapıldıktan sonra, en çok da düşmanlığın kendisi diğer alanlara ilişkin söz ve eylemlerle meşrulaştırılabilir. Sözün kısası, Schmitt dost-düşman ayrımının her zaman rasyonel olmayabileceğini, ama kolaylıkla rasyonalize edilebileceğini söylüyor. Siyasetin ise temelde dostlar edinmek ve düşman seçmek anlamına geldiğini ekliyor. "Siyasal birlik ya dost - düşman ayrımını belirleyen ve bu anlamda egemen olan birliktir ya da siyasal birlik mevcut değildir" diyerek iyice sağlama alıyor bu iki kavramın belirleyici rolünü. Bir başka deyişle, siyaset yapmaya başlayabilmek için evvela düşman seçme kudretinde olmak gerektiğini, düşmanı olmayan bir siyasetin varolamayacağını iddia ediyor. Schmitt yalnızca "Siyasal Kavramı"nda değil, özellikle "The Crisis of Parliamentary Democracy" (Parlamentar Demokrasi'nin Krizi) ve "Political Theology"sinde de (Siyasî Teoloji) özellikle liberalleri, yalnızca asgarî müştereklerle inşa edilebilecek sonsuz bir kardeşlik ve barış söyleminin ne gerçek ne de gerçekçi olabileceği noktasından eleştiriyor.

Mouffe, 1989 sonrasındaki siyasî eğilimleri ve geleceğe ilişkin kestirimleri, yalnızca liberallerinkini değil, mesela Negri ve Hardt'ı da Schmitt'in kaldığı yerden devam ederek eleştiriyor. Siyasetten dost - düşman ayrımının bertaraf edilmesi halinde, geriye ancak etik, ahlâkî ayrımlar kaldığını, bu ayrımlarla ise siyaset yapılamadığını söylüyor. Verdiği örnekler çok can yakıcı. Örneğin, El Kaid'e'nin "terörist" ilan edilmesiyle birlikte dünyaya ilişkin belirgin bir talebin ahlâkî değerler aracılığıyla siyasal alan dışına atıldığını ve böylece bir temelden gerçekleştirilen ötekileştirme pratiğinin aslında siyasetin kendisini ortadan kaldırmak anlamına geldiğini söylüyor. İnsan hakları ve kimliklere ilişkin siyaset önerilerinin de sürekli olarak evrenselliği vurgulanan Batılı ahlâkın ürünü olarak kurumsallaştırıldıklarını hatırlatarak, siyaseti bu kavramlarla örmenin tüm dünyayı Batılı ahlâka mahkûm etmek, dolayısıyla, Batı-dışını aslında siyasetin belirlenmesi gerektiği paylaşım alanından sürmek olduğunu vurguluyor.

Mouffe, görüşlerini siyasetin iktidarı ele geçirmek için gerçekleştirilen bir yarış olduğu fikrine dayandırıyor bu noktada. Bu da agonistik - hasmane bir cepheleşmeyi gerektiriyor. Oysa, liberal kuramcılar bunun yerine diyaloga dayalı işbirliği siyasetlerinin eski cepheleşmenin yerini alacağını ve bu şekilde daha çoğulcu bir demokrasinin mümkün olabileceğini söylüyorlar. Mouffe işte tam da bu noktaya itiraz ediyor. Ona göre liberallerin "farkına varamadıkları şey, agonistik cepheleşmenin, demokrasiyi tehlikeye atmak şöyle dursun, demokrasinin varoluş koşulunun ta kendisi oldu-

ğudur". Çünkü aksi halde, devlet teknik bir mekanizmaya indirgeniyor ve siyasal özünü, aslında onu var eden meşruiyet kaynağını kaybetmiş oluyor. Meşruiyet kaynağından yoksun bir hegemonik mekanizmaya ne diyebileceğimizi henüz hiçbirimiz bilmiyoruz, şimdilik ona devlet demeye devam ediyoruz sadece.

Mouffe'un 21. yüzyıl soluna da gene siyasalın niteliğini kavrayamamak noktasında bazı eleştirileri var. Sözgelimi Negri ve Hardt'ın "başka bir dünya mümkün" dememizi sağlayan "İmparatorluk" adlı kitaplarında 1989 sonrası

AKP'nin "toplumsal ve siyasal mutabakatı sağlamak için" yaptığı her işbirliği, beraberinde yeni düşmanlıklar getirdi. Yeni düşmanların niteliği ise, sayısal üstünlüklerine karşın, siyasal olarak temsil edilemiyor olmaları.

dünyayı tarif ederken "tek kutupluluk" perspektifinden kurtulamayıslarına değiniyor. Dost - düşman analizi yapmayan bir "İmparatorluk" okumasının liberal kozmopolitizmin radikal bir versiyonunu üretmekten öteye geçmesine engel olduğunu söyleyen Mouffe'a göre, bu kitabın "mesihçi" niteliği, "bizi güçlendirmek yerine, siyasal bir biçimde düşünme ve eyleme yetersizliğimizi pekiştirmeye" yarıyor. Çünkü Negri ve Hardt gelecekte beklentilerini siyasal analiz değil, analizmiş gibi duran beklentiler üzerine kuruyorlar. Mouffe'un "İmparatorluk"a yönelik eleştirisi bir noktada neredeyse isyan tonu taşıyor: "(Asıl sorun) 'İmparatorluk'un mevcut neoliberal hegemonyaya bir alternatif oluşturmaya katkı koymak yerine, bunun tam

tersi bir etkiye sahip olma ihtimalidir. (Zira) Karşımıza çıkan, post-demokrasilerimizdeki ortak duyuyu -mutabakatı- tanımlayan post-politik perspektifin bir başka versiyonudur." Çünkü Mouffe'a göre, Negri ve Hardt da küresel bir mutabakat aramaktan öteye gidemiyorlar. Mutabakatın karşı tarafına yönelik eleştirileri ise, tıpkı liberallerin teröristlere yaptığı gibi, ahlâkî olmaktan öte bir nitelik taşıyor.

"Kiminle, ne yapıyorlar?"

Mouffe'un ne söylemeye çalıştığını ve önerdiği siyasal okuma biçiminin ne işe yarayacağını kavramaya çalışırken iktisat tarihçisi Hurricihan İslamoğlu'nun sık sık tekrarladığı bir cümle geliyor aklımıza: "Kimsenin niyetini bilemeyiz. O yüzden eylemlerine bakmak durumundayız. Kiminle, ne yapıyorlar?"

Mouffe'un, Schmitt'in siyasal olanı kavramsallaştırma girişimini eleştirel bir perspektiften devam ettirdiği metin aslında siyaset sahnesini nasıl okuyacağımız konusunda da bir önerme içeriyor. Başka türlü söylersek, Mouffe siyasal analize dost - düşman ayrımını geri getirme girişiminde bulunuyor. Bir siyasal odağın, sözgelimi bir siyasî partinin tarihini, kendini var etme ve iktidar yarışına katılma sürecinde kimlerle dost, kimlerle düşman olduğu soruları eşliğinde yeniden okuduğumuzda, artık profesyonel reklam metni yazarları tarafından kurgulanan söylemin bir adım ötesine giderek bu tarihin onu nereye taşıdığını görme şansını da elde edebiliriz bu temel karşıtlıkla.

RP'yle başlayıp AKP'nin 2007 seçim

"SİYASAL KAVRAMI"

Avrupa'da bir Carl Schmitt hayaleti dolaşıyor

Carl Schmitt, yazdıklarından çok, Nazi Partisi'ne üyeliği nokta-i nazarından eleştirilen bir hukukçu ve siyaset bilimci. "Siyasal Kavramı", 1920'lerde yazılmaya başlanıp son şeklini 1960'larda alan, en yoğun, en çok tartışılan kitabı; diğer bütün kitaplarının çıkış noktası olma özelliği taşıyor. Aradan Hitler'in yükselişinin, II. Dünya Savaşı ve-nilgisinin ve Soğuk Savaş'ın ilk yıllarının geçtiği düşünülürse, metnin kendi tarihsel evrimi bile hayli hassas bir nitelik taşıyor. Son on yıldır ise Carl Schmitt yeniden keşfedilmiş gibi görünüyor. "Siyasal Kavramı"nın Türkçe çevirisine önsöz yazan Aykut Çelebi, çeşitli Schmitt okumalarını Armin Bohler'e gönderme yaparak şöyle özetliyor: "Birinci grup, muhafazakâr Schmitt'çiler; ikinci grup, Schmitt'in soldaki yorumcuları, üçüncü ve en geniş grup ise 'establishment' (düzen) Schmitt'çileri. Muhafazakâr Schmitt'çiler, genellikle Katolik kökenli olup Schmitt'teki devletçi ve kurumsalcı yanı öne çıkarırlar. Volker Numann, Joseph Agnoli, Mario Tronti (bu listeye Giorgio Agamben de eklenmelidir) gibi sol düşünürler ise, Schmitt'te savaş ve siyasetin özerkliği ile demokratik bir anayasa yapımı sürecini önemli bulurlar. Düzen Schmitt'çiliği, gerek sosyal demokrat, gerekse muhafazakâr partilerde, kısacası merkezde hayat bulur."

Mouffe'un "Siyasal Üzerine"sinin de düşündürdüğü üze-

re, özellikle sol yorumcuların Schmitt'te aradıkları, daha çok, devletin ve hükümetin eylemlerinin meşruiyetine ilişkin tartışmalar. Sözgelimi, Agamben "istisna" kavramını Schmitt'ten yola çıkarak yorumluyor. Schmitt'e göre, devlet hukuk ve idarî yetkileri aracılığıyla "istisna yaratma" yetkisine sahip olan tek beşerî kurum. Ne var ki, bunun dozunu gereğinden fazla kaçırdığında, hukukun genelliği ilkesini, dolayısıyla kendi idarî eylemlerinin meşruiyetini tehlikeye atmış olur. Schmitt'in sol okumaları daha çok devlete aslî görevlerini hatırlatmak ve Mouffe'un da yaptığı gibi, siyasal olanı, liberalizmin mutabakatçı söyleminin sınırlarından çıkartmak gibi bir hedefe kilitlenmiş görünüyor. Bu eğilim de Mouffe'un 1989'dan yeniden başlamak istercesine yaptığı liberalizm eleştirisini açıklıyor. Solun siyasetin yeni şekli ve aktörleri karşısında, 1980'lerde ortadan kalkmaya başlayan refah devletini "düşman" olarak tanımladığı günleri mumla aradığı sonucuna varabiliriz buradan. Çünkü liberallerin kapsayıcı ahlâkî değerlendirme yöntemleri karşısında, gerçekten ne istediğini söyleyebilecek bir dil geliştirebilmiş değil henüz. Schmitt'in

hayaleti tam da bu noktada, bir yandan "devlet"i siyasal alana aslî görevlerini hatırlaması umuduyla çağırırken, diğer yandan zaten varolan dost - düşman ayrımının teorik temellerini sarıhlaştırmının yollarından yalnızca biri olarak işlev görüyor.

macerasıyla sona eren girizgâhın amacı da sözü buraya getirmektir. Şu anda iktidarda olan ve mesela bugün seçim olsa, bir miktar kan kaybıyla da olsa zaferle çıkacağını bildiğimiz bu parti kimin partisi? Atasının dokuz yılda “en solcu” olmaktan “ordu parti” olmaya terfi ettiğini gördük. Peki, AKP’nin niteliği nasıl değişti? AKP kime benzedi? İktidar yarışına başladığında kimlerle dosttu, şimdi kimlerle düşman? Kimlerle neden işbirliği yapıyor? Kimlerle yaptığı işbirliğinden vazgeçti? Kimleri siyasetine dahil etti, kimleri dışarıda bıraktı? Zira Mouffe’un hatırlattığı Schmitt’in tezine göre, siyaset bir dahil etme ve dışlama eylemiyle başlıyor, dışlananlar ve dahil edilenler zaman içerisinde değişebiliyor, ama bu eylem olmadan siyaset yapılamıyor.

AKP daha kurulurken, Tayyip Erdoğan’ın 2003’te söylediği üzere “Millî Görüş gömleğini çıkararak” kendini tanımlamaya girişti. 2001’de kurulan partinin kendisine model olarak belirlediği öncül, RP ya da öncülleri değil, 1983’te iktidar partisi olarak kurgulanan ANAP’tı. ANAP “dört eğilim”i (merkez sağ, merkez sol, İslâmcılar ve milliyetçiler) bünyesinde toplayarak Türkiye’de sağ ve sol ayrımının siyaset sahnesinin belirleyici kategorileri olmaktan çıkartıldığı operasyonun adıydı aslında. AKP ise bu bileşimi kısmen RP’den, kısmense RP dışında kalmayı tercih etmiş Gülen Cemaati gibi, 1980’lerde başlayan toplumsal ve ekonomik yükselişleri sayesinde rasyonalize olmuş cemaatlerden devraldığı baharatla tatlandırdı. Bu noktada,

özellikle cemaatleri siyasetine dahil ederken en belirgin kriterlerinden biri, merkezin medeniyet kriterleriyle örtüşecek nitelikte olmalarıydı. Geriye kalanları gönül rahatlığıyla nasılsa bir şekilde yeniden partileşeceğini bildiği Erbakan dostlarına bıraktı. Kimdi onlar? Cüppeliler, sarıklılar, radikaller... Böylece, AKP aslında kendisini modern İslâm’ın karikatürlerinden kurtarmış oldu.

AKP’nin pratisyenleri özenle merkez sağın temsilcileri arasından seçildi. Özellikle 2002’de bu durum daha da barizdi. Cemil Çiçek’li, Abdülkadir Akso’lu, hatta sonradan elde patlasa da Erkan Mumcu’lu vitrin, RP geçmişinden sıyrılıp kendisini iştiaqla normalize etmeye çalışan ilk AKP’nin devlet aygıtına

Tekel işçileri, son 1 Nisan direnişlerinde de görüldüğü gibi, tamamıyla siyasetin dışında bırakıldılar. Darbecilerin yargılanması için yapılan işbirliğinin bedeli, Tekel işçilerinin özlük haklarından hepimiz adına vazgeçmesi oldu aslında.

verdiği mesajın resmiydi. 2001 kriziyle yoksullaşmış ve 28 Şubat’ın travmasını atlatacak bir fırsat için gün saymış seçmen, bu yeni kombinasyonu sevdi. Söz konusu sevgiye siyasette AKP’den başka alternatif görmeyen liberaller de eklendi. 2002’de AKP artık iktidardaydı. Ama Tayyip Erdoğan’ın başbakan olması demek, Emine Erdoğan’ın “first lady” olması demekti. Başörtüsü, irtica, imam hatipler, laiklik gibi söylem parçacıkları bir daha eski yollarla kazanılamayacak şekilde kaçırılan bir iktidar fırsatının daha ardından okunan ağıt gibiydi. Anaya-

sa Mahkemesi, AKP’yi bu tür söylem parçacıklarıyla oluşturulan bir iddiadan dolayı kapatmayıp para cezası vermekle yetinerek bu ağıdın miadının dolduğunu ispatlamış oldu. Açıkçası, bu temcit pilavı mide bozmaya bile yaramıyordu zaten. Öte yandaysa liberalizmle barış imzalamış “eski solcular” açısından AKP “halkın seçimi”ydi ve dahası, 28 Şubat’ın travmasını atlattırken, 12 Mart ve 12 Eylül’ünkileri de aradan çıkartabilecek bir seçenektir.

Bu son eksen, özellikle 2007 sonrasında ciddi bir kafa karışıklığı yaratmaya başladı. Ergenekon soruşturmasının başlamasıyla birlikte siyaset “darbeciler” ve “darbe karşıtları” ikilemine hapsedi. İnsanlar darbeci yaftası yemekten korkuyordu. Ölçüt ise tam da Chantal Mouffe’un söylediği gibi siyasal değil, ahlâkî idi. Öyle ki, AKP’ye yönelik her eleştiri darbecilere verilen bir destek gibi algılandı ve o eleştirinin sahipleri ahlâkî olarak mahkûm edildi. Böylece, siyasetin diğer alanları ve o alanlarda yapılan işbirlikleri, geliştirilen yeni düşmanlıklar özenle gözden kaçırılmış oldu.

“Ayaklar baş olursa...”

Peki bu ittifakların dışında kimler kaldı? Elbette çok büyük bir kalabalık. Yalnızca birkaç örnek: Tekel işçileri, son 1 Nisan direnişlerinde de görüldüğü gibi, tamamıyla siyasetin dışında bırakıldılar; çünkü o esnada bir yargı krizi çıkmıştı, anayasa değişikliği yapılacaktı. 12 Eylül’cüler yalnızca teorik olarak bile olsa yargılayabileceğimiz bir anayasal zemin hazırlanıyordu. Bunu mümkün kılacak

CHANTAL MOUFFE’LA “SİYASAL ÜZERİNE”YE DAİR

Büyük bir siyasî temsil krizi var

“Siyasal Üzerine”yi bir polemik kitabı sayabilir miyiz? Nasıl görüyorsunuz çalışmanızı?

Chantal Mouffe: “Siyasal Üzerine” tam olarak siyasal bir kitap. Amacım yirmi-otuz yıldır Avrupa’da hâkim olan mutabakatçı siyaset türünü eleştirmekti. Sol ve sağ kategorilerinin artık geçersiz olduğu ve demokratik siyasetin artık merkezde konumlandığı yönündeki fikirler, bence demokrasiye tehlikeye atan fikirler. Son yıllarda sol ve sağ arasındaki sınırların bulanıklaştığına tanıklık ettiğimiz elbette doğru, fakat Ulrich Beck ve Anthony Giddens gibi kuramcının bu durumun demokrasinin olgunlaşmasının bir göstergesi olarak kutlanması gerektiği iddialarına karşı, ben bu durum karşısında kaygılanmamız gerektiğini, bunun demokratik siyaset için olumsuz sonuçlar doğurduğunu savunuyorum. Sol ve sağ arasındaki ayrımın ortadan kalkmasının, sağcı popülist partilerin hâkim düzene karşı bir alternatif sunan tek taraf olmalarından kaynaklanan yükselişlerine katkı koyduğunu göstermeye çalıştım.

Size göre demokratik siyaset, doğası gereği, sol ve sağ arasındaki husumete dayalı. Bugün siyasî partiler kendi tabanlarını elde bir sayarak karşıt partilerin seçmen tabanını çekmeye çalışıyorlar. Sağ ve sol partiler geçmişten daha fazla birbirlerine benziyorlar. Bu benzerlik hasmaneliği doğal olarak azaltıyor mu? Husumeti belirleyen temel karakteristik değişti,

değişiyor mu?

Bugün geleneksel sol ve sağ partilerin programları arasında pek az fark var. Bu da sosyalist ve sosyal demokrat partilerin, neoliberal küreselleşme biçiminin bir alternatifi olmadığına ve sunabilecekleri tek şeyin daha “insancıl” bir neoliberalizm biçimi olduğuna inanmalarından kaynaklanıyor. Kendilerini “merkez-sol” olarak tanımlıyorlar ve böylece mevcut neoliberal hegemonyaya karşı herhangi bir alternatif sunamıyorlar. Bu durumun, siyasetin husumet modelini geride bırakmamızı sağlayan toplumsal ve ekonomik bir evrim sürecinin sonucu olduğu fikrini kabul etmek zorunda olmadığımızı düşünüyorum. Çatışmalar hâlâ mevcut, fakat sorun şu ki, bugünkü geleneksel demokratik sistem içerisinde kendilerini siyasal olarak ifade etme imkânına sahip değiller. Büyük bir siyasal temsil krizi var. Sosyalist partiler kendilerini neredeyse yalnızca orta sınıflar üzerinden tanımlıyorlar; dolayısıyla halk da bu partilerin halkın çıkarlarını hesaba katmadığını düşünüyor.

Hasmanelik ve çatışma kültürü medyada kendini daha yoğun hissettiriyor. Dualistik bir ayırımla taraflar belirleniyor, kamusal bir tartışmadan çok neredeyse kişilik özelliklerine indirgenen bir çatışmacı tarz oluşturuluyor...

Medya sıklıkla kamusal yaşamın bozulmasından ve siyasal söylemin değersizleşmesinden sorumlu tutuluyor. Ne var ki, medya toplumun durumunu yansı-

tır. Medyayı mevcut çıkmazımızın müsebbibi olarak görmek hata olduğunu düşünüyorum. Şüphesiz siyasal tartışmanın marjinalleşmesinde ve özel meselelerle skandallara ciddi siyasî tartışmalardan daha fazla önem atfederek kamusal alanın bir gösteriye dönüşmesinde medyanın bir rolü vardır. Fakat eğer içinde yaşadığımız toplumlarda gerçek bir agonistik tartışma gerçekleşiyor, farklı siyasî partiler de gerçek alternatifler sunuyor olsaydı, medya bunları iletirdi. Bence özel meselelerin vurgulanmasına birbiriyle çekişen siyasal projelerin yokluğu yol açmıştır. Bir örnek verecek olursak, Clinton’ın cumhuriyetçilerin potansiyel siyasal muhalefetini etkisiz kılmak amacıyla onların bazı sloganlarını kazanma girişiminden ibaret “üçgenleme” stratejisinin (*triangulation: sol ve sağın ortasında ve üstünde yer alma siyaseti*), cumhuriyetçilerin karşı saldırılarını Clinton’ın Lewinsky olayındaki kişisel hataları üzerinden yürütmeye zorladığını söyleyebiliriz.

“Siyasal Üzerine”de, Boaventura de Sousa Santos’dan hareketle, insan haklarının, evrensel olarak algılandıkları sürece, Batı tarafından dünyanın geriye kalanına empoze edilen bir araç olarak kalacağını ve medeniyetler çatışmasını körükleyeceğini söylüyorsunuz. Buna karşılık, insan haklarının çokkültürcü çoğulculuğuna, insan onurunun farklı kültürel perspektiflerden algılanmasına imkân tanıyan bir insan hakları kavrayışına ihtiyaç olduğunu belirtiyorsunuz. Gelgelelim, dünya geneline yayılmış birçok değişik kültürü temsil eden çok sayıda yerel inisiyatifin ve toplum-

bir partiyi, birkaç bin kişinin kazanılmış özlük haklarının gaspedilmesi yüzünden de olsa eleştirmek mümkün olmadı. 2 Nisan tarihli gazetelerin küçücük köşelerinde sıkışıp kaldı Tekel işçileri. Me-sele “sunî gündem” tartışmasının çok ötesine geçmişti; darbecilerin yargılanması için yapılan işbirliğinin bedeli, Tekel işçilerinin özlük haklarından hepimiz adına vazgeçmesi oldu aslında.

Kent yoksulları bu ittifakların dışında bırakıldılar ve elbette düşman ilan edildiler. AKP’nin idare etmekte olduğu devletin en güçlü ve medyada en çok temsil edilen kurumlarından TOKİ Başkanı Erdoğan Bayraktar, 28 Kasım 2007’de Zaman gazetesine verdiği bir söyleşiyle “kadın ve uyuşturucu ticareti yapan, gecekondu lobisi” olarak yaftalayıp siyaset sahnesinin dışına attı onları. Bu konuşmanın sebebi, o esnada 6 bin çevik kuvvet polisinin işgali altında bulunan 10 bin kişilik Başibüyük Mahallesi’nden yayılan kent savaşı görüntülerini meşrulaştırma çabasıydı. İlginç olan, Başibüyük’ün eskiden RP’nin, şimdiyse AKP’nin güçlü olduğu bir mahalle olmasıydı. O görüntüler önemliydi, çünkü o sahneler 2002-2007 arasında AKP’nin edindiği yeni dostların ve iktidar tecrübesinin izleriyle örülüyordu. “Gecekondu Dönüşüm Bölgesi” olarak ilan edilen Başibüyük, yanına kurulan toplu konutlara taşınacak ve bugünkü gecekondu-ların yerini kim bilir kimler için inşa edilecek siteler alacaktı. RP’nin siyasete taşıdığı bir kesim, AKP’nin iktidara taşınması esnasında üzerine düşeni yapmış, fakat yeni dost - düşman manzume-

sinde kendisine ancak içinde yaşayabilmek için hayat tarzını budamak zorunda kalacağı o toplu konutlardaki kadar yer bulabilmişti. AKP iktidarda bulunduğu süre içerisinde, yaptığı ekonomik işbirlikleri çerçevesinde tüketim alışkanlıkları ve piyasayla uyum kapasitesi ile tanımladığı bir kalbur üretmiş, kalburun üzerinde kalanların çıkarlarını korumak adına, aşağıdakileri yeniden şehrin ve siyasetin dışına atmaya koyulmuştu. Bir başka deyişle, eski dostlar yeni dostların talebiyle düşman ilan edildi. Düşmanın düşmanı nasıl dost oluyorsa, dostun düşmanı da düşman oluvermişti. Schmitt’yen açıdan bakıldığında düşmanlık bâkî kalmış, ancak onu belirle-

Bunca gürültünün ardında yok olduğunu fark edemediğimiz şey, siyasal olanın kendisi. Evet, bir devlet var, bir hükümet var, 30 küsur siyasî parti var. Ama manzaraya bu gözlükle bakıldığında, siyasetin yalnızca sözü var sahnede.

yen ölçütler değişivermişti.

2008 1 Mayıs’ı için her zamanki Tak-sim Meydanı pazarlıkları yapılırken Tayyip Erdoğan o tarihi cümlesini söyledi: “Ayaklar baş olursa kıyamet kopar...” Bahsettiği elbette işçilerdi. Bir yanda, Gülen Cemaati aracılığıyla işbirliği yaptığı yerel sanayi ve ticaret odaları, dahası Anadolu Aslanları İş Adamları Derneği (nam-ı diğer ASKON; nereden çıktı demeyin, Erdoğan pek çok polemik yaratan açıklamasını bu derneğin çeşitli vesilelerle düzenlediği toplantılarda yaptı), öte yanda arayışa tutmaya çalıştığı TÜSİAD menşeli sermaye, hemen

yanıbaşında MÜSİAD ve elbette kadim dostları KOBİ’ler, bir başka deyişle her boydan patronla dost olan bir partinin düşman cephesinde işçileri görmesi kadar doğal bir şey olamazdı.

Sözün kısası, AKP’nin “toplumsal ve siyasal mutabakatı sağlamak için” yaptığı her işbirliği, beraberinde yeni düşmanlıklar getirdi. Yeni düşmanların niteliği ise, sayısal üstünlüklerine karşın, siyasal olarak temsil edilemiyor olmaları. Schmitt’in izini takip eden Mouffe’un da söylediği üzere, aslında bunca gürültünün ardında yok olduğunu fark edemediğimiz şey, siyasal olanın kendisi. Evet, bir devlet var; evet, bir hükümet var; haklısınız, 30 küsur siyasî parti var ve her an bir yenisi daha kurulabilir. Ama manzaraya bu gözlükle bakıldığında, siyasetin yalnızca sözü var sahnede.

Mouffe siyasetin toplumsal aktörlere bırakılmasının, solun toplumsal hareketlerden medet ummasının siyasalın ortadan kalkmasının doğal bir sonucu olmakla birlikte, onu önlenemez bir biçimde yok etmeye devam ettiğini de söylüyor. Toplumsal hareketler, elzem olmakla birlikte, iktidar için yarışıyor değiller zira.

Peki kim var iktidar yarışında? Şimdilik, AKP kimlikleşmiş bir düşmana sahipmiş gibi görünmüyor. CHP için başbakanın kendisi, gene bir ASKON toplantısında, “böyle muhalefet dostlar başına” diyor. Dahası, AKP’yi düşman ilan etmek ahlâken bertaraf edilmiş bir seçenek gibi görünüyor. Ancak bu, onun herhangi bir anda sizi düşman ilan etmeyeceği anlamına gelmiyor.

Ayşe Çavdar

sal oluşumun mevcut “evrensel insan hakları”nın biçimini kabul etme, hatta bu evrensel hakları siyasal, karşı-hegemonik ve Batılı olmayan biçimlerde kullanma konusunda pek sorun yaşamadıklarını görüyoruz. Dolayısıyla, mevcut evrensel insan hakları biçiminin, hegemonik bir dayatma olmaktan ziyade, sizin deyiminizle “birbirini ‘meşru düşmanlar’ olarak gören taraflar arasında ortak bir sembolik alan oluşturacak bir tür ‘çatışmalı mutabakat’” yarattığını söyleyebilir miyiz? Bir başka deyişle, kurulu evrensel insan hakları düzenini, sizin eleştirinizin aksine, çok kutuplu bir dünya düzenine olanak sağlayan ve toplumsal çatışmaların antagonistik bir hale bürünmelerine engel olan agonistik siyasetin bir parçası olarak görmek mümkün mü?

İnsan haklarının bir mücadele alanı olarak görülmesi gerektiğini ve çok farklı biçimlerde kullanılabileceklerini her zaman vurguladım. Bazı kullanım biçimleri gerçekten de ilerici olabilir. Diğer taraftan, bazı kullanım biçimleri de Batı hegemonyasının dayatılmasına katkı koyuyor. Bence Batı’nın yorumladığı haliyle insan haklarının evrensel geçerliliğe sahip olduğu ve Batı’nın formüle ettiği insan haklarının bütün kültürler tarafından kabul edilmeleri gerektiği fikrini terketmemiz gerekiyor. İnsan hakları fikrinde önemli olanın kişinin onurunun tanınması olduğunu kabul ettiğimiz anda, bu mefhumun farklı kültürler tarafından çok farklı biçimlerde formüle edilebileceği aşîkârdır. **Anahtar kavramlarınızdan biri olan “post-politik zeitgeist” nedir ve neden, bugün siyasal**

Chantal Mouffe

kategorilerle değil, ahlâkî terimlerle açıklanıyor. Böylesi bir dönüşümü açıklayan belirgin bir neden var mı sizce?

“Post-politik zeitgeist” bir kavram değil. Zeitgeist (zamanın ruhu) derken, bugün hâkim olan ve birçok kişi tarafından “ortak duyu” olarak kabul gören görüşü kastediyorum. Bu ifade önemli olan, post-politik olanın ne anlama geldiği. Amacım, daha önce de zikrettiğim Giddens ve Beck gibi kuramcılardan siyasetin husumet modelinin aşıldığı ve siyasetin “yaşam meseleleri” ışığında yeniden düşünülmesi gerektiği yönündeki iddialarına itiraz etmek. Ben siyasetin tanımı gereği husumete dayalı olduğunu savunuyorum, çünkü siyaset her zaman “biz/onlar” ilişkileriyle uğraşır. “Biz” ve “onlar” kategorileri siyasal hasımlar olarak inşa edilemediklerinde, başka biçimlerde, örneğin milliyetçi, dinî ve ahlâkî biçimlerde inşa edilirler, ki bu alternatif, canlı bir demokratik siyaset için büyük önem arzeden agonistik tartışmaya yol açmadığından, demokrasi için hiç de iyi değildir. Bugün husumete dayalı siyasal ilişkinin kaybolmasına değil, bu ilişkinin ahlâkî kategorilerle inşasına tanıklık ediyoruz. Bugünün çatışmaları, sağ ve sol olarak (right and left) değil, doğru ve yanlış olarak (right and wrong) formüle ediliyor. Bu değişim bence değişik fundamentalizm biçimlerinin neden bu denli yayıldığını yeterince açıklıyor. Bu yüzden sol ile sağ arasındaki karşıtlığı yeniden canlandırarak post-politik yaklaşımın üstesinden gelmenin aciliyetine vurgu yapıyor, bunun da neoliberal küreselleşme biçimine karşı alternatifler tahayyül etmeyi gerektirdiğini savunuyorum.

Söyleşi: Serap Uysal / Çeviren: Mehmet Ratiip

Türkiyelilerin bilmedikleri

1 Mayıs... Haber kanalları canlı yayında. Habertürk'te Yiğit Bulut, Taksim Gezi Parkı'nda basın mensuplarına ayrılan bölümde konuşuyor. Kravatını çözüyor. Gömleğinin ilk düğmesini de açıyor. Soyunacak mı? Hayır, ettiği bir araba laftan anladığımız şu: Kravatını çözerek işçi sınıfıyla bir nevi dayanışma içine girmektiymiş! Hatta stüdyoya dönmenden önce "balkon"dan inip meydana şöyle bir ayak basacak. O zaman ne olacakmış dersiniz, basın mensubu olarak işçi sınıfının arasına karışacak, sembolik olarak basın işçinin yanında olduğu mesajını verecekti!

"Şanlı kravat çözüme eylemi"nden önce Bulut, takılmış plak gibi aynı cümlelerle 1977 1 Mayıs'ının neden o denli önemli olduğunu ve neden o kadar coşkulu geçtiğini açıklıyor. Özetle şöyle: "1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'yla, kendilerini ezen uluslararası sermayeye karşı ilk kez kafa tutulduğunun bilincinde olan işçiler 1977'de 1 Mayıs'ı coşkuyla kutlamışlar! Çünkü Türkiye ilk kez dünya sistemine başkaldırmış 1974'te..." Bu analiz doğruysa, Türkiye işçi sınıfında bir geç idrak problemi olmalı. Zira 1974'teki harekâtın ardından gelen ilk 1 Mayıs kapalı alanlarda kutlandı. Ama bir yıl sonra 1976'da Taksim meydanında 400 bin kişi vardı. Demek ki Kıbrıs'a yapılan harekâtın coşkusunu yaşamak için bir yıl daha geçmesi gerekiyordu!

Aynı günün akşamı Kuzey Kıbrıs'ta, Lefkoşa'da 1 Mayıs mitingi var. Akşam saat 19:00'da. Pankartlarda "Bağımsız Kıbrıs", "Barış Emektir", "Hedef Birleşik Kıbrıs" yazıyor. En sert bulunabilecek olanıysa şöyle: "İşyanımız İşgale" ... Yiğit Bulut'un kulakları çınlasın, böyle hissedilen Kıbrıslılar da var. Şarkılar çalınıyor, sloganlar atılıyor. Sol Anahtarı adlı grup anonim bir Kıbrıs türküsü seslendiriyor: "Dolama Dolamayı / Getirin bağlamayı / Bıktım ben bu zulümden / Osmanlı'nın elinden..." Sonrası, Çav Bella, 1 Mayıs Marşı ve diğerleri...

Nisanın 18'inde aynı meydana cumhurbaşkanlığı için yarışan adayların seçim şarkıları çalıyordu. Mehmet Ali Talat Ali Rıza Binboğ'a'dan "Yarın", Tahsin Ertuğruloğlu Nil Karaibrahimgil'den "Seviyorum Sevmiyorum"u kullanıyordu. Derviş Eroğlu her ne kadar seçimin özgün beste yaptıran tek adaytıysa da, seçim sloganı "Fark var, arkasında halk var" a cuk oturan Ceza'nın "Fark Var" ını mitinglerde çalmayı ihmal etmedi. En uç örnekte, Ayhan Kaymak'ın seçim şarkısıydı: Frank Sinatra'dan "My Way"...

Seçim sonuçları herkesin malûmu: Başbakan Derviş Eroğlu, seçimdeki tek rakibi Mehmet Ali Talat'ı geçerek KKTC'nin üçüncü cumhurbaşkanı olarak, Kıbrıslıların deyişiyle "Saray" a yerleşti.

2000'lerin ilk yarısında Cumhuriyetçi Türk Partisi iktidarı ele geçirip Mehmet Ali Talat başbakan olduğunda ve ardından cumhurbaşkanlığını da kazandığında, ama en önemlisi meşhur Annan Planı referandumuna sunulduğunda, Türkiye basını belki de tarihinde ilk defa (1974'ü saymazsak) Kıbrıs'a büyük ilgi göstermişti. Kıbrıslı Türkleri hiç dinlemeden ve "aa, burada futbol ligi varmış, günlük gazete ve köşe yazarları da mevcutmuş" düzeyinde yazılar geçmişlerdi.

Bu kez öyle olmadı. Seçimlere pek ilgi gösterilmedi nedense. Her ne kadar Taha Akyol gibi "eski başbakan Dervişoğlu" diye başlayan yazılar, Mehmet Ali Birand gibi "AKP'nin seçimlere Talat lehine müdahale etmediği" yollu serzenişler kaleme alındı. Mehmet Altan ise Ada'ya gelerek Talat'ı destekleyen televizyon kanallarında "Artık dünya değişti, bu güzel adada çıkıp bir çiçeği koklamak niye olmasın, artık robotlar üretecek zaten, neden Kıbrıs'ın kuzeyinden dünya çapında soprano çıkmasını" minvalinde konuşmalar yaptı. Ama Türkiye bu kez kendi iç sorunlarına gömülmüş vaziyetteydi. Seçim sonrası ulusalcı kalemlerin "AKP'ye karşı kazanılan ilk zafer" nidaları bile cılız kaldı.

2000'lerde Türkiye kamuoyu Kıbrıs'ta Denktaş dışında siyasî bir aktörün varlığıyla ilk kez tanıştı ve şaşırdı. Bugün de Talat'a tam alışmışken seçimi neden Eroğlu'nun kazandığını anlamaya çalışıyor. Şimdi, o halde, Kıbrıs'ta sol gelenekten gelen, ama Talat'a muhalif olan başka siyasî görüşlerle tanışalım. Türkiye'den bakınca çok marjinal fikirleri varmış gibi görünebilirler. Aslında Kuzey Kıbrıs'ta da azınlıktalar. Ama dinlemekte yarar var. Sadece Kıbrıs'ın Kuzeyi hakkında farklı fikirler duymak açısından değil, genel olarak günümüz solunu ve Türkiye'yi anlamak için söylediklerinde önemli ipuçları var.

Kıbrıs tefrikamıza bağımsız cumhurbaşkanı adayı Zeki Beşiktepelî'yle başlıyoruz.

Mehmet Ali Talat solun ortak adayı konumundaydı. Cumhuriyetçi Türk Partisi, Toplumcu Demokrasi Partisi ve sizin de içinde yer aldığınız Birleşik Kıbrıs Partisi tarafından desteklendi. Siz neden ayrıca bağımsız sol bir aday olarak ortaya çıktınız?

Zeki Beşiktepelî: CTP artık sol bir parti değildir, tamamen liberaldir. Geçen yıllar içinde, sol dediğimiz kesim liberal düşünceyi sol diye göstermeyi başardı. Marksist temelden hareket eden sol düşünce ortadan kaldırıldı. Barış söylemini öne çıkararak hâlâ sol düşünceye sahipmiş gibi görünüyorlar. Neoliberal sistemin merkezine kaydılar oysa. Uzun yıllar Moskova'daydım, 1993'te döndüm. CTP Genel Sekreteri Ömer Kalyoncu "sosyalizm öldü" diyordu bize. Ben de "Marksist düşünceyi iyi düşünüp iyi uygularsanız bugün de insanlar için bir çaredir" dedim. Uluslararası sermayenin güdümünde neoliberal çizgiye girip bunu Sovyetler'in çöküşünün ardından "yeni sol" bir çizgiymiş gibi savundular. CTP bir yandan sol söylemleri kullanırken yanına Kıbrıs'taki sermayeyi aldı ve Türkiye'deki hükümetle uzlaşarak AB üzerinden yeni bir yola girdi. Türkiye için de AB'ye gitmenin yolu

elbette Kıbrıs sorununun çözümünden geçiyor. Denktaş çizgisi AB yolunda engel olduğu için, egemenler CTP'yi buldular ve bu yeni liberal söylemi sanki solmuş gibi halka yutturdular. AB insan hakları konusunda iltiridedir, ama sonuçta kapitalist bir birliktir, sermayenin birliğidir ve insan hakları bireysel olarak sunulur. Çünkü hepimiz birer müşteriyiz onlar için. Türkiye'deki dinci gelenekten gelen muhafazakâr AKP ile burada Marksist - Leninist gelenekten gelen CTP ortak çıkarları için Kıbrıs'ta AB yolunda çözümü getirecekler gibi bir araya geldi, AB'ye gidiliyor gibi yapılar ve toplumu kandırdılar.

Annan Planı'na giden yolda Kıbrıslı Türkler sokağa inmişlerdi. Bunun sonucu olarak Denktaş yıllar sonra cumhurbaşkanlığından indi ve CTP'nin iktidarı başladı. Bu bir dönüşüm değil miydi?

Sokağa döküldüğümüz dönemde ABD büyükelçisinin Güney'den geçip de mitingi seyrettiğini görünce, anladım gene yenildiğimizi. "Tamam" dedim, "bu iş bitti, Türk hükümetleri ve ABD kullandı gene bizi". Öyle oldu, biz itildik kenara. 1950'lerden itibaren Denktaş ve çevresi Soğuk Savaş, Türk ve Yunan gladiolarının planları çerçevesinde bizi kullandı. Şimdi de başka şekilde kullanıldık. Denktaş çizgisi, yani milliyetçi çizgi, artık uluslararası sermayenin planları açısından engel teşkil ettiği için Türk hükümeti ve hatta Genelkurmay'ı da ikna edildi, "barış, çözüm" söylemi adı altın-

Fotoğraflar: Mustafa Erkan

Zeki Beşiktepelî gençlik yıllarından itibaren CTP içinde yer aldı. SSCB'den aldığı burs ile Moskova'da üniversite okudu. Ada'ya döndüğünde eski arkadaşlarının "yeni çizgisini" beğenmediği için CTP'den ayrıldı. Seçimlerden önce Birleşik Kıbrıs Partisi üyesiydi. Partisi Mehmet Ali Talat'ı destekleme kararı alınca, parti kararına karşı gelerek bağımsız cumhurbaşkanı adayı olarak seçimlere katıldı. Yüzde 1.61 oy oranıyla yedi aday arasında seçimi dördüncü sırada tamamladı.

"1983'te, 'bağımsızlığımızı ilan etmek kendi kendimizi idam etmektir' diye yazdım Yenidüzen gazetesinde. Ve ölüm tehditleri aldım. KKTC fikri ortaya atılıyordu yeni yeni. Türkiye'de Kürtler 'Kıbrıslı Türkler için sağ vunduğunuzu bizim için de kabul edin' dediğinde Türkiye ne yanıt verebilir?"

da CTP getirtildi. Sokak eylemlerimiz de böyle kullanıldı işte. Patlamak üzereydi toplum, baraj yıkıldı. Çözüm olabiliyordu o zaman, başarabilirdik. Ama CTP ortaya çıkan enerjiyi kontrol altına alıp Türk hükümetinin kontrolüne sunarak iktidarı ele geçirdi. Aday olmanın temel sebeplerinden biri bunu anlatabilmektir. **Sizi destekleyen Yaseminler Hareketi'ni ortaya çıkaran Afrika gazetesinin yazarları Kıbrıs'ın Kuzey'inde seçim yapmayı mânâsız bulduklarını yazıyorlar. Yine de seçime girdiniz...**

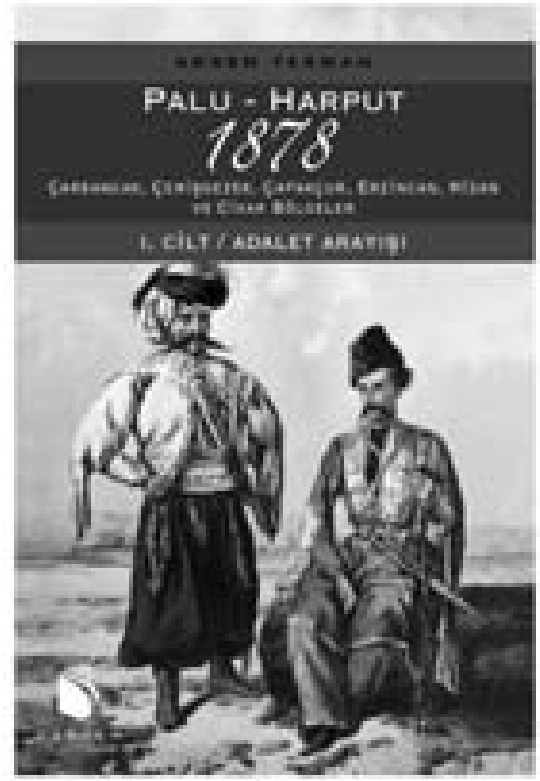
Evet, ateşkes altındaki bu topraklarda seçim yapılması da mânâsız. Geçenlerde AİHM'in Kuzey'deki Mal Tazmin Komisyonu'nu tanıyan kararı, aslında Kuzey'in Türkiye işgali altında olduğunu, insan haklarının ihlâl edildiğini söylüyor. CTP o raporun o yönünü gizledi halktan, zafer gibi gösteriyorlar. Bunu Türkiye için yapıyor, çünkü Türkiye sıkışmış bir konumda, zaman kazanması lâzım. Uzun vadede Kıbrıs sorununu Türkiye'nin AB üyeliğine endekslemeyi, Türkiye AB'ye girerken çözmeyi ve bunun için zaman kazanmayı planlıyorlar. **CTP'nin en büyük hatası ne sizce?**

Türkiye'den turist adı altında buraya gelen ve çalışan insanları kayıt altına almadılar. İşgücü eksikliği varsa, sendikalar üzerinden gereken işgücünü kayıtlı olarak getirirsin. Ekonominin ihtiyaç duyduğu, resmî olarak gelip burada çalışan insanlar ayrıdır tabii. Nüfus Türkiye'den gelenlerle üç katına çıktığı için Kıbrıslı vatandaşın iradesi elinden alındı. 2004-2007 arasında nüfus 50 bin kişi arttı. Turist olarak gelip yedi-sekiz yıldan bu yana kalan, hiçbir sosyal güvencesi olmayan, sendikal hakkı olmayan insanlar, tam bir emek sömürsüdür. 1974'te 55 bin kişi Güney'den geldi. 1975'te Türkiye'den 40 bin kişi getirildi. Kuzey'den

kaçan Rumların sayısı 172 bin. Ele geçirilen bireysel toprak 1 milyon 463 bin dönüme yakın. Ayrıca hazine arazisi var. 90 bin dönüm narenciye bahçesi vardı. 13 bin 500 kişi çalışıyordu narenciyede. Herkes adam gibi yaşayabiliyordu aslında. Şunu çok iyi algılamak gerek, bizim bu toprak parçası üzerinde yapabileceğimiz, besleyebileceğimiz insan sayısı belliydi. 300-500 bin kişiye bakabilir burası, ama nüfusu bir milyona dayadılar. Ve ne oldu? Hayat çok zorlaştı. 1975'te getirilen insanlar Güney'e geçemezler. İkinci, üçüncü nesil çocuklar yetişti, artık Türkiye'yle alâkalı kalmamış, oraya da gidemezler. Ne yapacaklarını bilemiyorlar. Sonra gelip burada yıllarca kalanlar, çalışanlar var. Onların ve çocuklarının durumu daha vahim. Çocukların hiçbir vatandaşlık hakkı yok. Türkiye'ye ruhen yabancılar, burada kanunen yabancılar, Güney için zaten yasadışılar. Buradaki büyük şirketler kaçak işçi getirip çalıştırıyorlar. Yerli halk burada iş bulamadığı için Güney'e gidip çalışıyor. 1975'te ve sonrasında getirilip vatandaş yapılanlar çalışmak için Güney'e de gidemiyor, bir de köle gibi, turist vizesiyle getirilen, aynı odada beş-on kişi ranzalarda yatırılan, bir tabak yemek ve üç kuruş karşılığı çalıştırılanlar var. Özel sektörde sendikalaşma da zayıf. CTP'ye çok söyledik, yasa tek bir cümle koyacaklardı: Kuzey Kıbrıs'ın hiçbir yerinde sendikasız işçi çalıştırılmaz! Bu kadar basit.

O zaman ne olacaktı?

Kaçak işçi çalıştırılmaz ve kayıt altında olmayan ekonomi kayıt altına alınır. Fakat bizim sol partimiz CTP bunu yapmaya yanaşmadı. İşgücümüzün sayısı ortaya çıkardı, aynı zamanda ülkedeki gerçek nüfusu da bilebilirdik. Nüfusu bile bilmiyoruz. O sebeple herhangi bir planlama yapılması da mümkün değil. Sağ partiler

PALU - HARPUT 1878

ÇARSANCAK, ÇEMİŞGEZEK, ÇAPAKÇUR,
ERZİNCAN, HIZAN VE CİVAR BÖLGELER

Palu - Harput 1878 Çarsancak, Çemişgezek, Çapakçur, Erzincan, Hizan ve Civar Bölgeler adlı çalışma, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın hemen sonunda Ermeni Patrikhanesi tarafından Anadolu'da görevlendirilen üç Ermeni rahibin gözlemlerini Türkçeye aktaran önemli bir kaynak olma niteliğini taşımaktadır. Rahiplerin yazdıkları raporlardan oluşan ikinci cildi yayına hazırlayan Arsen Yarman, bu raporlarda sözü edilen iktisadi, siyasi ve askeri bilgilere tarihsel bir bağlam kazandırmak için uzun bir "Sunuş" kaleme almış ve bu hacimli çalışma kitabın ilk cildini oluşturmuştur.

Online Satış

Zero Prodüksiyon
Kitap-Yayın-Dağıtım Ltd. Şti.

www.zerobooksonline.com

buna yanaşmıyor, çünkü neoliberal sisteme göre böyle devam etmesi sermayenin işine geliyor. Kıbrıs'ın Kuzeyinde sendikasıız işçi çalıştırılmaz diye bir kanun maddesi bu kadar zor muydu? Buradaki sendikaların çoğu da hükümet yanlısı sendikalardı, niye yapmadı? Hani soldu, halktan yanaydı? Tek bildikleri "biz barıştan yanayız" demek. Barış için de bir şey yapmadılar. Türkiye halkı şunu yanlış biliyor: Sanki biz devletsizdik, ovanın ortasında yaşıyorduk, 1974'te Türkiye geldi ve biz devlete kavuştuk. Öyle bir şey yok, Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduğu gün biz onun iki eşit ortağından biriydik. Biz o devletten atıldık diye söyleniyor, hayır, biz oradan kaçtık, kaçırıldık. Seferberlik Tetkik Kurulu'nun kurbanıdır Kıbrıslı Türkler. 1950'lerde, Kıbrıs'ı İstirdat (geri alma) Projesi hazırlanırken öngörüldü bu, bugünkü Ergenekon davaları oraya dek uzanır. 1974'te 200 milyar dolarlık taşınır ve taşınmaz mal aldığımız söyleniyor. Bu, partizanlık yapılarak paylaşıldı. Denktaş beyin işi budur. Toplumu yok etmek pahasına birileri zengin oldu. Üretimden uzaklaştırıldı toplum. Büyük bir memur toplumu yaratıldı. Parayı alsın, emir de alsın dendi. Toplum sadece mal üretmez, kendisini de üretir. Biz burada hiçbir şey üretmeyen, yok olup giden bir topluma dönüştürüldük. Kendi ekonomisini kurabilmiş güçlü bir toplum olsaydı, bu Türkiye'nin de çıkarınaydı. Ama tercih edilmedi.

Türkiyeli göçmenlere oy hakkı tanın-

masa, sadece Kıbrıslı Türkler oy kullansa Türkiye'nin Kıbrıs politikasına aykırı bir sonuç mu çıkar?

Bugün "Türkiye kökenliler oy kullanmayacak" densin, ama gene birisi işaret edilsin, Kıbrıslı Türk toplumunun yüzde 80'i ona verir. Ama buna güvenemediler ve NATO planları çerçevesinde hareket ederken, Kıbrıs sorununu uzun vadeye yayarak çözmek için böyle bir yola girdiler. 1975'te 200 bin tonun üzerinde narenciye rekoltesi vardı. Türkiye bile tek başına alıp tüketebilirdi bunu. Her tür tesis vardı elimizde, sıkmasından posasını işlemeye kadar. Hiçbiri kalmadı. "Siz üretmeyin, biz para verelim" dendi bu topluma. Narenciye bitti. **Kuzey Kıbrıs solu ne yapabilirdi bunlar olurken?**

CTP 1990'lara dek Marksist çizgide geldi. Bağımsız, bağlantısız, üslerden ve askerlerden arındırılmış, federal bir Kıbrıs'ı savundu. 1990'larla birlikte programı, tüzüğü değiştirerek neoliberalizme uyum sağladılar. Benim de kavgam orada başladı. 1997'ye dek mücadelemiz sürdü, 1997'de uzun yıllar parti başkanlığını yürütmüş olan Özker Özgür partiden atıldıktan sonra ben de istifa ettim. "Biz"den "ben"e döndüklerini çok net

1950'lerden itibaren Türkiye ve Yunanistan Özel Harp Daireleri eliyle düzenlendi her şey. Ortak cumhuriyet bu yüzden yıkıldı, ayrıca sadece Rumlar ve Türkler birbirlerini vurmadı, aynı zamanda Rum Rumu, Türk Türkü vurdu.

ris'ı savundu. 1990'larla birlikte programı, tüzüğü değiştirerek neoliberalizme uyum sağladılar. Benim de kavgam orada başladı. 1997'ye dek mücadelemiz sürdü, 1997'de uzun yıllar parti başkanlığını yürütmüş olan Özker Özgür partiden atıldıktan sonra ben de istifa ettim. "Biz"den "ben"e döndüklerini çok net

gördük. Hedefledikleri iktidara geldiler sonunda. 1975'te bile Rumlardan kalan mallara şahıslara ait tapu verilmesine karşı çıkılıyordu partide. Bunun Lahey anlaşmalarına, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne aykırı olduğunu söylüyorduk. Sonra bazı insanlar arsa alacak diye bu yasalar kabullenildi. 1990'lı yıllarda hükümetteyken bankacıları zengin ettiler, paylarını da aldılar. 2000'lerde de Colony Otel'de sermaye sahipleriyle bir araya gelip yardımları topladılar. İngiliz devrinde sömürgeydi burası, 1974'ten sonra Türk hükümetleri de aynısını yaptı. 1963'te devletten çekilirken, İsmet İnönü, Kıbrıs Cumhuriyeti meclisine ve devlet kademelerine geri dönüşmesini istedi. Ama bizim yöneticiler ve Türkiye'dekiler buna uymadı. Bugün Türkiye garantördür diyenler şunu anlamıyorlar: Türkiye adanın tamamının garantörüdür, İngiliz üsleri dahil. Hadise 1958'de başlar. Türkiye'deki Seferberlik Tetkik Kurulu yönlendirdi bizi. Bu, komünist hareketin engellenmesi, Sovyetler'in nüfuz alanının kırılmasıyla ilgiliydi ve bugünkü Ergenekon'a dek uzanan Gladio örgütlenmesinin işiydi. İleri karakol olarak bu bölgenin güvenli elde kalması gerekiyordu. Bölünme de bunun için gerekliydi. Türkiye halkının şunu bilmesi lâzım artık: Burada 1950'lerden itibaren Türkiye ve Yunanistan Özel Harp Daireleri eliyle düzenlendi her şey. Tamamen Amerikan ve İngiliz çıkarları için yapıldı. 1960'ta bir devletimiz vardı, ortak cumhuriyet bu yüzden yıkıldı, ay-

ZEKİ BEŞİKTEPELİ'NİN SEYİR DEFTERİ

Esirlikte kafam açıldı

Zeki Beşiktepelî: 1960, 25 Temmuz'da Baf'ta doğdum. İlkokulu orada bitirdim. Babamda "okuyup da ne olacak" inancı vardı, inşaatlarda çalışmaya başladım. 1974'te Limasol'da çarpıştım, küçük yaşta, esir düştük, 100 gün sürdü esirlik. Mevzideydim, bir yirmi kişi daha olsaydı teslim olmazdık, onu da söyleyeyim. Kuzey'e geçince de inşaatlarda çalışmaya devam ettim. Bir gün küçük amcam okumak istediğimi söyledim. Şehit Ruso Okulu'nun müdür muaviniyi tanıyordu, aldı beni götürdü. Adam beni gördü, olmaz dedi. Limasol'da esir düştüğümde 14 yaşındaydım, 17 yaşındakileri serbest bıraktılar, beni tuttular, küçükken de büyük görünüyordum biraz. "Seni böyle talebelerin yanına koyamam, ancak dışarıdan bitirebilirsin" dedi. Okula kaydoldum. "75 haziranında 33 dersten sınava girdim, 32'sinden geçtim. İngilizceden kalmıştım bir tek. İnşaatlarda çalıştığım için yapı teknik resim bölümü vardı Sedat Simavi Endüstri Meslek Lisesi'nde, oraya yazıldım. 1979'da Tarım Teknoloji Enstitüsü'ne girdim. Fakirlik devam ediyor bir yandan. Boykot vardı bir gün, müdür geldi, Halkın Sesi ya da Bozkurt gazetesi vardı elinde, sayfayı çevirdi, "bugün aynı boykottan Rum tarafında da var, biliyorum, siz işbirlikçisiniz, sizi atıyorum" dedi. Üç arkadaşlık, ikisi İngiltere'ye gitti, ben de askere. Böylece o macera bitti. **Politik fikirler nasıl gelişmişti sizde?** CTP üyesiydim. Devrimci Gençlik Derneği'ne de üyeydim. Daha Limasol'dan esirlikten çıkıp gelir-

ken girmiştim o derneğe.

Savaş sizi nasıl sola götürdü?

Esirlikte benim kafam açıldı zaten. Bize anlattıklarının doğru olmadığını ilk o zaman düşündüm. Bize hep "Rumlar sizi öldürecek, çukura atıp üzerinizi toprakla kapatırlar" diye anlatıp durdular. Esirken bir keresinde bir yere götürdüler, ben hatırlamıyorum, canlı gömecekler, üzerimize toprak atacaklar diye düşünüp yanımdaki arkadaşşıma, "eğer öyle bir şey varsa koşmaya başlayacağım, hiç değilse sırtımdan vursunlar, canlı gömülmeğe iyidir" demiştim. Yaşlı bir Rum kadın, "Ah manamı" diye ekmek verdi bize. Bize kötü davranan askere bir yüzbaşı gelip bağırıyor, böyle sahneler olunca düşünmeye başladım. Bütün bunlar devletlerin yarattığı terördü, Rumlar, İngilizler, Türkler birbirini öldürürken, koskoca bir Türk liderliği de vardı, arkasında Türkiye Cumhuriyeti, karşıda Rum liderliği, arkasında Yunanistan, öbür tarafta İngiltere, Amerika... Türk toplumu içinde aralarında benim de akrabalarım olan vurucu timler vardı, istedikleri adamı yol ortasında vururlardı. Bunları düşünmeye başladım. Bir de köylü çocuğu olduğum, fakirlikten geldiğim için işçi sınıfının mücadelesine katılmaya yatkındım. Kişisel sorunların, geleceğimin, fakirliğimin ancak benim gibi olanlarla birlikte çözülebileceğini düşünmeye başladım ve bu yola girdim. O zamanlar en çok kullandığımız laf "yolumuz işçi sınıfının yoludur"du, hâlâ daha söylerim. Bir süre CTP'nin gazetesi Yenidüzen'de çalıştım, onların inşaatlarında çizim yaptım. 1982 olmuştu artık, Türkiye'ye gitmeyi düşünüyordum, ağabeylerimiz "bu heyecanlı bir genç, darbe yönetimi var Türkiye'de, vurdurur bu kendini oralarda"

dediler. Devrimci İşçi Sendikası, Sovyetler Birliği sendikalarıyla irtibat halindeydi ve öğrenci bursu veriyordu Sovyetler Birliği. 1983'te iki arkadaş Moskova Devlet Üniversitesi'ne girdik.

Reel sosyalizmle karşılaşmak nasıldı?

Gidince ilk şunu gördüm: Güçlü bir ülke oldukları binalardan, yollardan, sistemden belliydi. Sosyalizm anlayışı olarak Sovyetler'i savunmam, ama temel ihtiyaçların sağlanmışları. Konut hakkı vardı herkesin, eğitim parasızdı, sağlık hizmeti bedavaydı, iş güvencesi anayasal bir hak... Sorunlar vardı, ama bunlar da az şey değildi. Ağır sanayiye önem vermek, makine düşkünlüğü vardır o tip sosyalizmde. Kendi mantıkları içinde o da yanlış değildir aslında, dışa bağımlı olmamak ve ayakta kalabilmek için bunu yapmak zorunda hissediyorlardı.

SSCB'ye gittiğinizde 1989'a altı yıl vardı, çözülmeye gidildiği belli oluyor muydu?

Oraya doğru gidildiğini de görüyordum. İlk fark ettiğim şu oldu: Parti üyesi olmak bir ayrıcalıktı. Yönetim kadrolarında 18 bin kişilik bir grup vardı. Merkezî planlamayı yapıyorlardı. Neyin nerede ne kadar üretilceğine karar veriyorlardı. Fiyatı da onlar belirliyordu. Üretim araçları devlete aitti. Aslında Marksist düşünce özerkleşmeyi savunmalıydı. Üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılmasının yerine ne getirileceği şimdi çok uzun bir tartışma... Ağır sanayiye kurmuşlar, uzaya çıkıyorlar, nükleer silah üretiliyorlar, dünyaya kafa tutuyorlar, ama sıradan bir insanın giymekten hoşlanacağı bir gömleği, pantolonu, ayakkabıyı üretmekte zorlanıyorlardı. Bu hep söylenir, ama orada olunca bunu çok net görüyordunuz. Bu çok büyük bir ihtiyaçtı

RADYO EXPRESS

15-30 NİSAN 2010

Diktatöre 25 yıl hapis

ARJANTİN Uzun süredir darbecilerini yargılayan Arjantin, bu yolda ulaşılabilecek son noktayı da gördü. Diktatör General Reynaldo Bignone, 1970'lerdeki askeri cunta sırasında 56 kişinin yasadışı olarak gözaltına alınması ve işkence görmesinin talimatını vermekten suçlu bulunarak 25 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Buenos Aires'teki mahkeme, beş aydır devam eden davanın sonunda, diğer iki general ve üç eski subaya da 17 ila 25 yıl arasında değişen hapis cezaları verdi. Askerî cuntanın solcuları hedef aldığı Kirli Savaş döneminde 30 bin kişinin öldüğü ya da kayıp edildiği sanılıyor.

Anahtar teslim seçim zaferi

SUDAN Diktatör El Beşir artık çıkıp "demokratik olarak seçildim" diyebilir. Sudan'da askerî diktatörlük dönemi başladıktan 24 yıl sonra yapılan ilk çokpartitli seçimi yüzde 68 oy alan El Beşir kazandı. Ancak en güçlü rakibi olan Sudan Halk Kurtuluş Hareketi (SPLM) adayı Yassir Arman'ın, seçimlerin adil olmadığı gerekçesiyle çekilmesi El Beşir'in zaferini gölgeledi. Yarı özerk statüdeki Güney Sudan'da SPLM adayı eski gerilla Salva Ki-ir'in yüzde 93 oy olarak kazanması ise, "tam bağımsızlık" konusunu yeniden gündeme getirdi. Sonuçta Hartum yönetimi gönlünce sevinemedi.

AVRUPA İçe doğru infilak

Yunanistan krizi, halkın bütün itirazına rağmen IMF'nin ve başka ülkeleri de batıracak bir domino etkisinden korkan AB'nin müdahalesiyle ötelendi. Ama Avrupa'nın geleceğiyle ilgili derin kuşku doğurdu. Filozof Wallerstein için içine Belçika'yı da katarak soruyor: "Avrupa kendi içine mi patlıyor?"

IMMANUEL WALLERSTEIN

ZSpace, 1 Mayıs 2010

AVRUPA birleşme yoluna başkoyduğundan beri muhaliflerini içinde barındırıyordu. Bunun imkânsız olduğuna inananların da, sakıncalı olduğunu düşünenlerin de sayısı çoktu. Gene de, 1945'ten beri katettiği uzun ve dolambaçlı yolda Avrupa'yı birleştirme projesinin fevkalâde yolunda gittiğinin hakkını vermek gerekir. Ne de olsa, en az 500 yıl boyunca, özellikle de II. Dünya Savaşı'yla doruğa ulaşan bir milliyetçi çatışma ekseninde parçalanmış bir Avrupa söz konusu. İntikam, baskın duygu gibi görünüyor.

2010 itibarıyla, Avrupa Birliği (AB) adı verilen şey, içinde 16 ülkenin kullandığı ortak para birimi avroyu barındırıyor. Ayrıca, vizesiz kısmen özgür dolaşıma izin veren, 25 üyeli "Schengen" adlı bir bölgesi var. Merkezî bürokrasisi, insan hakları mahkemesi var ve bir başbakan ve dışişleri bakanı tayin etme yolunda ilerliyor. Bu yapıların gücünü abartmamak lâzım. Öyle ya da böyle, Avrupa genelinde, özellikle de kimi güçlü devletlerde, ulusalcı direnişin üstesinden gelen bütün bu yapıların temsil ettiği ölçüyü de hafife almamalı. Ancak gene de, görünen o ki, Avrupa bugün bazı önemli konularda kendi içine infilak ediyor gibi görünüyor. Bu patlamanın anahtar kelimeleri Yunanistan ve Belçika.

Yunanistan'ın ciddi bir dış borç krizi yaşadığının bütün dünya farkında. Moody's, Yunanistan'ın devlet tahvillerinin çürük tahviller olduğunu açıkladı. Başbakan Yorgos Papandreu, oldukça gönülsüz bir şekilde, büyük ihtimalle borç için IMF'ye döneceklerini söyledi. Bu borç, belirli neoliberal yeniden yapılandırma gerektiren olağan IMF koşullarını beraberinde getirecek. Bu fikir Yunanistan'da pek rağbet görmüyor –Yunan egemenliğine, onuruna ve bilhassa cüzdanlara bir darbe. Ayrıca, Yunanistan'a yapılacak malî yardımın öncelikle diğer üye ülkelerden gelmesi gerektiğini düşünen birkaç Avrupa devleti de bu durumu dehşetle karşıladı.

Bu senaryonun açıklaması çok basit. Yunanistan'ın büyük bir bütçe açığı var. Avro bölgesinin bir parçası olduğu için, sıkıntıyı azaltmak amacıyla para biriminin değerini düşürmüyor. Bu yüzden malî yardıma ihtiyacı vardı. En büyük ve en zengin Avrupa ülkesi Almanya, böylesi bir yardım konusunda, en basit deyişle, hayli isteksizdi. Alman halkı da, Avrupa'nın gergin olduğu bir dönemde tamamen korumacı bir refleksle Yunanistan'a yardım etmeye şiddetle karşı çıktı. Aynı zamanda, böyle bir yardımı alması halinde, Yunanistan'ın benzer taleplerde bulunacak diğer ülkelerin (Portekiz, İspanya, İrlanda ve İtalya) ilki olmasından korkuyorlardı.

Alman halkı, bunların hepsinin gitmesini ya da en azından Yunanistan'ın bir şekilde avro bölgesinden atılmasını umuyor gibi görünüyor. Bunun yasal olarak mümkün olmamasının ötesinde, böyle bir şeyden en çok mustarip olacak ülke, Yunanistan'ın yanı sıra, kuşkusuz, ekonomik sıhhati büyük oranda avro böl-

gesi içindeki güçlü ihracat pazarına dayanan Almanya olacak. O nedenle şimdilik bir çıkmazda gibiyiz. Piyasa akbabaları da, dış borç batağındaki avro bölgesi ülkelerinin tepesinde geziniyor.

Bütün bunların ortasında, şimdi kronik Belçika krizi sivri bir şekilde baş gösteriyor. Belçika, pan-Avrupa politikaları sonucu oluşan bir ülke. V. Charles'ın Habsburg İmparatorluğu'nun çöküşü, Burgundy Dükalığı'nın, kuzeyde Birleşik Eyaletler ve güneyde Avusturya Hollandası olarak bölünmesiyle sonuçlanmıştı. Napolyon Savaşları, iki parçanın yeniden Hollanda Krallığı altında bir araya gelmesine yol açtı. 1830'daki Avrupa tartışmaları bu iki parçanın yeniden ayrılmasına neden oldu ve Belçika, başka bir yerden ihraç edilmiş kralıyla eski Avusturya Hollandası'nda bir şekilde vücut buldu.

Belçika, her zaman, genişçe fakat kusurlu bir biçimde iki farklı coğrafi bölgede yerleşmiş (Belçika'nın kuzeyi ile güneyi) Felemenkçe konuşan Flamanların ve Fransızca konuşan Valonların bileşiminden oluşuyordu. Bir de küçük bir Almanca konuşulan bölge vardı.

1945'e kadar Valonlar daha eğitilmiş, daha zengin olanlardı ve ülkenin büyük kurumlarını kontrol ediyorlardı. Flaman milliyetçiliği siyasi, ekonomik ve dil hakları için mücadele veren mazlumun sesi olarak doğdu. 1945'ten sonra, Belçika ekonomisi yapısal bir değişim geçirdi. Valon bölgeleri gücünü yitirdi ve Flaman bölgeleri güç kazandı. Belçika siyaseti, bunun sonucunda, Flamanların daha fazla siyasi hak kazanmak için verdiği bitmez tükenmez mücadeleye –Belçika'nın iki ülkeye bölünmesi nihai hedefiyle güçlerin devredilmesi– dönüştü.

Flamanlar, ufak ufak giderek daha fazla yol katettiler. Bugün Belçika, ortak monarşisi, ortak dışişleri bakanı ve bundan birazcık daha fazla ortaklığı olan bir ülke. Bu düzenlemede anlaşmayı engelleyen çekişmeli konu, Belçika'nın bugün iki değil, üç konfederatif devletli olması –Flandre, Valonya ve Brüksel (başkent).

Brüksel, sadece Belçika'nın başkenti değil. Aynı

JOEP BERTRAMS

Maocular hükümeti sallıyor

NEPAL 2008'de kurulan koalisyon hükümetine bir süre öncülük eden birinci parti NKP-Maocu, genelkurmay başkanını görevden alma girişimine hükümet ortakları karşı çıkınca 2009'da hükümetten çekilmişti. 1 Mayıs'ta başkent Katmandu'da yapılan büyük mitingte konuşan Maocu lider Puşpa Kemal Dahal (namı diğer Praçanda) süresiz genel grev ilân ederek siyasî gündemi yeniden ele geçirdi. Varolan hükümeti ülkenin yeniden inşasını sağlayacak anayasayı geciktirmekle suçlayan Dahal, eylemin kabine istifa edene kadar süreceğini bildirdi. Hükümet istifa etmemekte direnmiyor.

Kaçinski'ye suikast iddiası

POLONYA 10 Nisan'da Rusya'da meydana gelen ve Polonya Devlet Başkanı Leh Kaçinski ile birlikte 96 kişinin ölümüne neden olan uçak kazasında Rus parmağı bulunduğu iddiaların arkası kesilmiyor. Çeçen haber ajansı Kavkaz Center, Kaçinski'nin bir uçak kazasında öldürüleceğinin 13 Mart'ta Gürcü TV kanalı İmedi tarafından bildirildiğini öne sürdü. Haberde Rusya'ya karşı cihat ilân eden Çeçen lider Dudayev'in adını Varşova'nın en büyük meydanına veren Kaçinski'nin, Güney Osetya krizinde Gürcistan'ı desteklemesi gibi "sivri" tavırları Moskova'nın suikast gerekçesi olarak gösterildi.

Oaxaca tetikçileri işbaşında

MEKSİKA Halk meclisini (APPO) kurarak yerli bölgelerinde özyönetime geçen kızıl eyalet Oaxaca, paramiliter güçlerin San Juan Copala kentinde yaptığı yeni bir katliamla tekrar dünya gündemine girdi. 27 Nisan'da bölgede görev yapan insan hakları konvoyuna açılan yayılım ateşi sonucu, biri Meksikalı kadın aktivist, diğeri Finli insan hakları gözlemcisi olan iki kişi öldü, 15 kişi yaralandı. Ayrıca beş gazeteci uzun süre arandıktan sonra yaralı olarak bulundu. Eyalet yönetimi tarafından finanse edilen UBISORT adlı paramiliter ordu, daha önce de benzer saldırılarda bulunmuştu.

35 yıldır sızlayan yara

VIETNAM 58 binden fazla Amerikalı ve milyonlarca Vietnamlının öldürüldüğü Vietnam Savaşı'nın sona ermesinin ardından 35 yıl geçti. Ama savaş sırasında kaybolan 2546 Amerikalı, 30 bin Kuzey Vietnamlı ve onbinlerce Güney Vietnamlının akıbeti hâlâ belirsiz. Bugüne kadar yapılan bütün araştırma girişimleri taraflar arasındaki ihtilaflar yüzünden sonuçsuz kalmıştı. Ancak Vietnam Komünist Partisi'nin araştırmacılara sınırlı izin vermesi, ortamı yumuşatmış görünüyor. Savaşın 35. yıldönümünde yeni bir diyalog için harekete geçen Amerikalı senatör Jim Web ciddi ilerleme sağlandığını bildirdi.

zamanda Avrupa'nın başkenti ve Avrupa Komisyonu'nun bulunduğu yer. Brüksel ayrıca iki dilli bir şehir. Flamanlar bunu azaltmakta ısrarcı. Sorun şu ki, Belçika'nın bölünmesi konusunda bir anlaşma sağlanacak olsa dahi, Brüksel'in kaderini tayin etmenin kolay bir yolu yok.

Son müzakereler öylesine zorlayıcıydı ki, Belçika'nın önde gelen Fransızca gazetesi Le Soir, "Belçika 22 Nisan 2010'da öldü" diye duyurdu. Gazetenin başyazarı da "bu ülke hâlâ bir anlam ifade ediyor mu?" diye sordu. Şu anda, kral yeniden bir hükümet kurmak için çabılıyor, muhtemelen boş yere... Gerçekten farklı bir parlamentoyla sonuçlanmayacak olsa da, yeni seçim çağrısı yapmak zorunda kalabilir. Belçika 1 Temmuz'da AB Dönem Başkanlığı'nı devralacak ve buna başkanlık edecek bir Belçika başbakanı olup olmayacağı şüpheli.

Yunan problemi, bir yayılma problemi. Yunanistan'ın yaşadığı zorluklar, Avrupa'nın başka bir yerinde benzer bir şekilde yaşanmayacak mı, hazinazırda yaşanmıyor mu? Avro varlığını sürdürebilir mi? Belçika problemi ise çok daha büyük bir yayılma problemi arz ediyor.

Eğer Belçika bölünür ve taraflar AB üyesi olursa, diğer devletler de bölünme seçeneğini düşünmez mi? Neticede birçok AB ülkesinde ayrılıkçı ya da yarı-ayrılıkçı ciddi hareketler var. Belçika krizi bir anda Avrupa'nın krizi haline gelebilir.

Bu iki tehditkar içpatlamadan Yunanistan'ın temsil ettiğinin çözülmesi daha kolay. Sadece Almanya'nın, ihtiyaçlarının Alman korumacılığından ziyade Avrupa korumacılığıyla daha iyi karşılanacağını farkına varmasını gerektiriyor. Belçika krizi çok daha temel bir sorun doğuruyor. Eğer Avrupa, gerçek bir federal devlete doğru hemen hazır olsaydı, varolan devletlerinin bölünmesini uygun hale getirebilirdi.

Dünyadaki kolektif ekonomik zorluklar, yakın zamandaki seçimlerde görüldüğü üzere, neredeyse bütün Avrupa ülkelerinde dar ulusalçı unsurları güçlendirdi. Güçlü bir Avrupa federasyonu olmadan, Avrupa'nın bölünme selinden sağ kurtulması çok zor. Siyasî kargaşanın ortasında, Avrupa güme gidebilir.

Avrupa'nın yaşadığı zorluklar ABD politikacılarında kesinlikle haz uyandırıyor. Buna rağmen Avrupa'yı her türlü içpatlamadan kurtaracak olan, ABD'nin yaşadığı, giderek artan içpatlama tehdidi. Avrupa ve ABD tahterevalliler; biri yukarı çıkarken diğeri aşağıya iniyor. Bunun, gelecek iki ila beş yıl içinde nasıl sonlanacağı ise hiç belli değil.

Çeviren: Zeynep Nuhoglu

Chicago'da ırkçı yasaya isyan eden göçmenlerin gösterisi: Todos Somos Arizona - Hepimiz Arizonalıyız!

ABD Hepimiz Arizonalıyız!

Arizona eyaletinde çıkarılan yeni göçmen yasası, ABD'yi ayağa kaldırdı.

Göçmenler yasanın iptal edilmesi için harekete geçti ve Obama'ya söz verdiği göçmen reformunu gerçekleştirmesi için baskı yapmaya başladı. Sağlık reformuyla başlayan kutuplaşma artıyor, Amerika bölündükçe bölünüyor...

1882'DE Çinli göçmen işçilerin sınır dışı edilmesinden beri görülen en zalim göçmen yasasını çıkartmak, John McCain'in kalesi, ırkçılığıyla nam salan Arizona'ya düştü. Eyalet parlamentosu tarafından onaylanan yeni göçmen yasası, eyalet polisinin yetkilerini ölçüsüzce artırıyor, sadece "yasadışı" göçmenleri değil, onlarla herhangi bir bağlantısı olanları da cezalandıracak hükümler getiriyor. Polise şüphelendiği herkesi gördüğü yerde durdurup kimlik sorma ve oturma izni bulunmayan kişileri tutuklama hakkı veriyor. Yasaya göre, bu şekilde yakalanan kaçak göçmenlere 6 aya kadar hapis ve 2500 dolar para cezası verilecek ve aile durumuna bakılmaksızın sınır dışı edilecek. Halihazırda birçok faşizan yasayı pervasızca uygulayan Arizona gibi bir eyalette bunun pratik karşılığı, esmer tenlilere yönelik etnik temizlikten başka bir şey değil.

23 Nisan'da Arizona'nın Cumhuriyetçi kadın valisi Jan Brewer tarafından onaylanan yasa, eyalette yaşayan 500 bin dolayındaki çoğu Latin Amerikalı göçmeni sınır dışı etmenin kestirme yolu olarak kabul ediliyor. 1 Mayıs'ta ABD'nin dört bir yanında sokaklara dökülen göçmen birlikleri, sendikalar ve insan hakları örgütleri, kişinin iş arama hakkını çiğnediği gerekçesiyle yasayı protesto etti ve ABD genelinde Arizona'ya

ekonomik boykot uygulanması çağrısı yaptı. Ayrıca seçim kampanyasında kapsamlı bir göçmen reformu yapma sözü veren Obama da elini çabuk tutması için uyarıldı. Yasa sadece hak hareketlerinin değil, Katolik kilisesinin önde gelen figürlerinden Los Angeles Kardinali Roger Mahony gibi muhafazakârların da tepkisiyle karşılaştı. Los Angeles'ta yapılan 100 bin kişilik gösteriye öncülük eden Mahony, kişinin vatandaşlığını belgelendirme zorunluluğunu Nazizme benzetti.

Brewer ise yasanın ırkçı veya etnik sınıflandırma yapmadığını ve polisin şüpheli kişilere gerekli belgeleri sorabilme hakkı olması gerektiğini savunuyor. Latin seçmeni kazanmaya çalışan bazı Cumhuriyetçi politikacılar yasaya tepki gösterse de, bu söylem yakınlarda Obama'nın sağlık reformuna karşı mobilize olan muhafazakâr kesimler tarafından büyük ölçüde benimsenmiş durumda. Arizona'nın Cumhuriyetçi senatörü Russell Pearce, desteklediği yasanın hayata geçmesinin ardından, Obama'nın sınır güvenliğini artırıp ABD halkını korumaya yönelik sözünü yerine getiremediğini, tersine suçu ve şiddeti teşvik ettiğini söyledi. Başkanlık seçiminde Obama'nın rakibi olan Arizonalı senatör John McCain ise, "uyuşturucu tacirlerinin ve insan kaçakçılarının" önüne geçilebilmesi için yasanın gerekli olduğunu savundu.

NAOMI KLEIN

The Nation, 21 Nisan 2010

SAAT sabahın 11'i. Evo Morales bir futbol stadyumunu dev bir sınıfa çevirmiş, bir di-zi sahne aksesuarını düzenliyor; kâğıt ta-baklar, plastik bardaklar, tek kullanımlık yağmurluklar, el emeği göz nuru su kabak-ları, ahşap tabaklar ve rengarenk pañço-lar... Hepsinin tek bir amacı var: İklim de-ğişikliğiyle mücadelede "yerli halkın de-ğerlerini geri kazandırmalıyız".

Ancak zengin ülkelerin buradan ders çı-karmaya niyeti yok, onlar daha ziyade en iyi ihtimalle küresel sıcaklığı 2 derece ar-tıracak bir planı kabul ettirmeye çalışıyor-lar. "Bu, And ve Himalaya buzullarının eri-mesi anlamına geliyor" diyor, Dünya Halk-ları İklim Değişikliği Konferansı ve Doğa Ana'nın Hakları kapsamında stadyumda binlerce kişiye seslenen Morales. Her ne kadar sürdürülebilir bir yaşamı seçseler de, Bolivya halkının buzullarını kurtarma gücü olmadığını söylemesine gerek yoktu tabii. Bolivya iklim zirvesinde neşeli daki-

kalar oldu, ciddiyetsizlik ve absürlükler. Ancak hepsinin ötesinde, bu toplanmayı sağlayan duygunun, çaresizlik karşısında duyulan öfke olduğunu hissedebiliyorus-nuz. Şaşılacak bir şey değil. Bolivya büyük bir siyasî dönüşümün ortasında; önemli sanayi kollarını kamulaştırdı ve yerli hal-kın sesini daha önce hiç olmadığı kadar yükseltti. Fakat iş Bolivya'nın en baskın, varoluşsal krizine, buzullarının tehlikeli bir hızla eriyerek, iki büyük şehirdeki su kay-naklarını tehdit etmesi meselesine gelince kendi kaderlerini değiştirme konusun-da Bolivyalılar elleri kolları bağlanıyor. Bu yüzden erimeye neden olan olaylar Bo-

Cochabamba

► Yaklaşık otuz yıldır neoliberal politika-larla yaratılan "ucuz emek pazarı" avantajı-nı sonuna kadar kullanan Amerikan sağı, şimdi "yasadışı" ilân ettiği göçmenleri polis devletine yaslanarak kâğıt mendil gibi bu-ruşturup atmaya çalışıyor. Yasanın anayasa-ya aykırı olduğunu söyleyip Brewer'ı uya-ran Obama, ortamın daha da kızışmasına yol açtı. ABD yeni bir siyasî kutuplaşma dal-gasının ve beraberinde gelen etnik tartışma-ların kıskacına kapılmış görünüyor.

Los Angeles

Yasadışı mı, kayıtdışı mı?

Öte yandan, ABD, Kanada ve Meksika ara-sında kurulan ve halen yürürlükte olan NAFTA (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi) ekonomik paktını anmadan duru-mu kavramak mümkün değil. Zira ırkçıların derdest edilmeye çalıştığı bu "yasadışı" göç-menler, düne kadar "kayıtdışı" işçilerdi ve pek revaçtaydılar. Arizona'ya çoğu Meksika-lı yarım milyon izinsiz göçmeni toplayan, Reagan döneminde temelleri atılan ve küre-sel kapitalizmin acı meyvesi olarak 1994'te demokrat Bill Clinton tarafından uygulama-ya konan NAFTA'ydı. Neoliberalizmin yol açtığı toplumsal çöküntüye çok belirgin bir örnek teşkil eden NAFTA, bu ülkelerin içinde de işçi sınıfına ağır hasar verdi.

Küreselleşmenin birinci aşaması olan en-düstrisizleşme sürecinde, ucuz işgücü avan-tajını ele geçiren birçok Amerikan şirketi üretimi Meksika'ya taşıdı. Bu hızlı değişim ABD'de ilk on yılda 880 bin kişinin işsiz kal-masına yol açtı. İstihdam daralmasını takip eden işsizlik, ücretlerin düşmesini, emek standartlarının gerilemesini ve sendikaların ekonomik yaşamdan tasfiyesini beraberinde getirdi. Birçok sektör sendikasızlaştırıldı, iş-çi sınıfının yüzyıldan uzun bir zaman içinde kazandığı bütün haklar geri alındı. Ameri-

kan işçi sınıfının işini zorlaştıran bir başka olgu, ters akım olarak Meksika'dan ABD'ye gelen "yasadışı" işçi göçüydü. Her türlü sos-yal haktan ve güvenceden mahrum, sigorta-sız, sendikasız ve patronların belirlediği keyfî ücretlerle çalışan bu işçiler, ABD'deki beden emeğinin iyice ucuzlamasına yol açtı.

Kamu hizmetleri NAFTA ülkelerinin üçünde de geriledi. Meksika ekonomisi, pe-sonun devalüasyonu ve serbest ticarete açıl-manın kombine etkisiyle altüst oldu. ABD mallarının pazarlara hızla egemen olması, 2000 yılına kadar, rekabete giremeyen 28 bin yerel KOBİ'nin iflas etmesine neden oldu. 8 milyon aile orta sınıftan yoksulluğa düştü. Tarım alanında yerli üreticiler büyük gıda şirketleriyle rekabet edemedi, 1.5 milyon çift-çi toprağını kaybetti. 2000 verilerine göre, 1 milyondan fazla Meksikalı günlük 3.4 dolar asgarî ücretin altında çalışıyordu. Bush'un duvar çekmeye çalıştığı ABD - Meksika sınırı-na dizilen kirli endüstriler, büyük ölçekli ekolojik hasarı artırarak sürdürdü. Bu bölge-lerde çalışan milyonlarca sigortasız işçi ciddi sağlık sorunlarıyla karşılaştı. Sınırın öte yan-na geçebilmeyi başaranların durumu da bun-dan farksız. Amerikan rüyası onlar için değil, onlarınki Arizona kabusu...

Washington bazlı düşünce kuruluşu Pew Hispanic Center'ın son raporuna göre, ABD'de 1990'da 3.9 milyon olan yasadışı göçmen sayısı, 2009'da 11.9 milyona ulaştı. ABD'de yıllardır düşük ücretli kamu hizme-tinde çalıştırılan bu insanlar, yasadışı işgü-cünün ekonomiyeye "katkısı" nedeniyle yetki-li makamlarca gözardı ediliyordu. Ancak Arizona'da yürürlüğe giren yasa, eyalette bulunan yarım milyon göçmenin işini, hatta özgürlüğünü tehlikeye soktu.

Obama, "milyonlarca göçmeni ülkeleri-ne geri yollamanın mantıklı olmayacağını" söylemiş, yasadışı göçmenlere "vatandaşlık yolunu açacak" bir yasa sözü vermişti. Ari-zona'nın çıkardığı yasa, Obama'nın planları-nı bozdu. Artık daha hızlı davranması gere-kliyor. Demokratlar, tepkiyle karşılanan ya-sanın önüne geçmeyi ve çalışma belgesi ol-mayan göçmenlere vatandaşlık yolunu açıp 2010 ara seçimleri öncesinde güç kazanmayı umuyor. Ancak kamuoyu yoklamaları bu-nun zor olacağını gösteriyor. Gallup araştır-ma şirketinin 27-28 Nisan tarihlerinde dü-zenlediği ankete göre, ABD'lilerin yüzde 51'i yasayı desteklerken, yüzde 39'u karşı çı-kıyor. Derleyen: Erdir Zat

KIRGIZISTAN

Aynı hikâye, başka oyuncular

Amerikan destekli Lâle Devrimi ile işbaşına gelen Bakiyev hükümetinin gene ayaklanma sonucu devrilmesiyle birlikte Orta Asya'da dengeler tekrar değişti. Dünyada topraklarında hem Amerikan hem Rus üssü bulunan tek ülke olan Kırgızistan, ABD-Rusya çekişmesinin kıskacında yaşamaya mahkûm görünüyor...

"KIRGIZİSTAN'DA yolsuzluktan bunalan halk ayaklanarak hükümeti devirdi"... Ülke-de yaşananlar bu kadar basit anlatılabilse el-bette net bir tanımlama olurdu. Ancak SSCB'nin dağılmasının ardından dünyanın önde gelen güç odaklarının oyun arenası olan Orta Asya'da meydana gelen hiçbir şey ne yazık ki bu kadar basit açıklanamıyor. Çünkü iç dinamikler kadar dış dinamikler de talihsiz coğrafyada etkin rol oynuyor. İşte bu sebepten 7 Nisan'da Talas'ta başlayan ve yönetimin devrilmesine yol açan halk ayaklanması-nın sebeplerini anlamak için öncelikle Orta Asya'daki en zayıf halka olan Kırgızistan'ın yapısına göz atmak gerekiyor...

Doğalgaz ve petrol dahil kayda değer her-hangi bir yeraltı zenginliğine sahip olmayan Kırgızistan, coğrafi konum olarak stratejik bir noktada bulunuyor. Ülke, Çin sınırında ve Rusya'nın arka bahçesi olarak gördüğü bir konumda. Ayrıca ABD'nin Afganistan ope-rasyonu için kullandığı stratejik ülkelerin de başında geliyor. İşte meselenin tam da bu noktasında halk ayaklanmasında dış müdahale şüphesi devreye giriyor...

Tartışmalı üs: Manas

Kırgızistan, topraklarında hem Amerikan hem de Rus üssü bulunduran tek ülke. Dola-yısıyla sürekli olarak bir Amerikan-Rus çekiş-mesine sahne oluyor. Tartışmaların odağında ise ABD'nin Manas üssü yer alıyor. Kırgızis-tan'da devlet başkanı Kurmanbek Bakiyev yönetimi bir süre önce Amerikan üssünü ka-patma kararı aldı. Ancak ABD'nin yürüttüğü diplomasi sonrasında bu kararından vazgeç-

livya'da değil, ağır endüstri ülkelerinin endüstri bölgeleri ve karayollarında gerçekleşiyor. Kopenhag'da, Bolivya ve Tuvalu gibi tehlike altındaki ülkelerin liderleri ısrarla felaketi engelleyebilecek türden ciddi emisyon kesintilerini savunmuştu. Onlara kibarca, Kuzey'in siyasi iradesinin o tarakta bezi olmadığı söylendi. Dahası, ABD, Bolivya gibi küçük ülkelerin iklim çözümünün bir parçası olmasına ihtiyacı olmadığını açıkça belli etti. Diğer [sera gazı] yayıcılarla kapalı kapılar ardında anlaşacak ve dünyanın geri kalanını bu anlaşmaya imza atmaya çağırılacak. Zaten Kopenhag Sözleşmesi'nde tam da bu oldu.

Bolivya ve Ekvador, sözleşmeyi incelemekten onaylamayı reddettiğinde ABD hükümeti, Bolivya'dan 3 milyon dolar, Ekvador'dan 2.5 milyon dolarlık iklim yardımını kesti. ABD iklim müzakerecisi Jonathan Pershing, "beleşçilik yok" diye açıkladı. (Küresel Güney'in aktivistlerinin neden "iklim yardımı" fikrini reddederek yerine "iklim borçları"nın geri ödenmesini talep ettiğinin cevabı burada.) Pershing'in mesajı tüyler ürperticiydi: Eğer fakirsen, kendi kurtuluşuna öncelik verme hakkın yok. Morales "toplumsal hareketler ve Doğa Ana savunucuları, bilimciler, akademisyenler, avukatlar ve hükümetleri" Cocha-

bamba'ya yeni tür bir iklim zirvesine davet ettiğinde, bu, çaresizliğe karşı bir isyandı, hayatta kalma hakkının arkasında bir güç dayanağı kurma girişimiydi. Bolivya hükümeti dört büyük fikirle işi başlattı: Ekosistemleri yok olmaktan koruyacak hakların doğaya vakfedilmesi (Doğa Ana Hakları Evrensel Bildirgesi); bu hakları ve başka uluslararası çevre antlaşmalarını ihlal edenlerin yasal sonuçlarına katlanması (Uluslararası İklim Mahkemesi); yoksul ülkelerin karşılaştığı fakat müsebbibi olmadığı krizlerde tazminat alması (İklim Borcu); ve dünyanın dört bir yanında insanların bu konularda fikirlerini sunabi-

leceği bir mekanizma (Dünya Halkları İklim Değişikliği Konferansı). Bolivya, Cochabamba zirvesiyle ulusal düzeyde elde ettiğini küresel ölçeğe taşımaya çalışıyor ve Cancún'da yapılacak bir sonraki BM iklim buluşması öncesinde dünyayı ortak bir iklim takvimi hazırlamaya davet ediyor. Bolivya'nın BM büyükelçisi Pablo Solón'un ifadesiyle, "İnsanlığı felaketten kurtaracak olan, küresel demokrasinin icrasıdır". Eğer Solón haklıysa, Bolivya süreci sadece ısınan gezegenimizi değil, aynı zamanda çuvallayan demokrasilerimizi de kurtarır. Fena bir anlaşma sayılmaz. Çeviren: **Zeynep Nuhoğlu**

ti. Elbette bu durum Manas üssü konusunda bir süredir Kırgızistan'a baskı yapan Kremlin'de rahatsızlık yarattı. Rusya, bir süre önce Manas üssünün kapatılma kararının ardından ülkeye 2 milyar dolar kredi vereceğini bile açıklamıştı.

Tartışmaların merkezindeki ABD üssü, Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te yer alıyor. 11 Eylül saldırılarının hemen ardından, 2001'in aralık ayında kurulan Manas Hava Üssü'nün 2009'da kaldırılması gündeme geldi. Hatta Kırgız parlamentosu üssün kapatılmasını onayladı.

Yapılan görüşmeler ve anlaşmalar sonucu üssün statüsünün insanî yardım amacıyla transit geçiş merkezine dönüştürülmesine karar verildi. Ancak Manas Üssü, kurulduğu andan itibaren sürekli olarak tartışmaların odağında yer aldı.

Üssün ülkede geniş çaplı tepkilere maruz kalması ise 2006 yılında bir Amerikan askerinin bir Kırgızı öldürmesiyle oldu. Askerin yargılanmaması ve serbest bırakılması üsse karşı düzenlenen protestoların da fitilini ateşledi.

Ülkedeki üs gerilimi, beraberinde "Kırgızistan'da yaşananların ardında hangi dış güç var" sorusunu da gündeme getirdi... Malûm, 2005 yılındaki ayaklanmayı ABD'nin desteklediği biliniyor. Kırgızistan'da iktidarı kaybeden hükümet yaşanan ayaklanmada bu defa

Rusya'nın etkileyici rol oynadığından şüphelendiğini açıkladı. Başbakan Daniyar Usenov, görevinden istifa etmeden önce Rusya başbakanı Vladimir Putin'i olaylarda tetikleyici rol oynamakla suçladı. Usenov, muhalefet liderlerinin bir süre önce Putin ile bir araya geldiğini, hatta muhalefet lideri Tamir Sariyev'in bir sorgulama esnasında Putin'den destek sözü aldığını itiraf ettiğini söyledi.

Putin ise tüm bu iddiaları sert bir dille reddetti. Hatta Kırgızistan'da yaşananların kendisi için de sürpriz olduğunu açıkladı. Ayrıca suçun başka yerde aranması gerektiğini, devlet başkanı Bakiyev'in beş yıl önce iktidara gelmesini sağlayan Lale Devrimi'nden bu yana birçok hata yaptığının altını özellikle çizdi...

Yolsuzluk ve yoksulluk

Meselenin burasında Putin'e hak vermek gerekiyor. Çünkü bu defa yaşanan halk ayaklanmasında dış dinamiklerden çok iç dinamikler etkin olmuşa benziyor. Devlet başkanı Bakiyev, bir süredir deyim yerindeyse halkı görmezden geliyor...

Bakiyev, beş yıl önce Lale Devrimi'yle başa geçirilmesinin ardından verdiği demokratikleşme sözünün çok uzağında kaldı... Yakın akrabaları bu süre zarfında ülkedeki birçok kilit kurumu bizzat idare etmeye başladı... En çok eleştirilen konu ise Kırgızistan'ın bütün

ekonomik faaliyetlerinin oğlu Maksim'in elinde olmasıydı...

Ülkedeki yoksulluğa çözüm bulmak bir yana, yolsuzluklar giderek artmaya başladı. Ayaklanmadan kısa bir süre önce de elektrige ve akaryakıtta yaptığı zamlar bir anlamda bardağı taşıran son damla oldu. Oysa 2005 yılında iktidara gelmesini sağlayan da yine halkın yolsuzluğa karşı ayaklanması olmuştu.

Durum böyle olunca ülkedeki tartışmalar da geçtiğimiz yıl düzenlenen cumhurbaşkanlığı seçimleriyle birlikte yeniden alevlendi. Muhalefet, seçimleri kazanarak ikinci kez cumhurbaşkanı seçilen Bakiyev'i seçimlere hile karıştırmakla suçladı. Ancak başkent Bişkek'teki protesto gösterileri ülke genelinde bir halk hareketine dönüşmedi.

Bakiyev'den elektrik ve suya gelen zamların geri alınması, babadan oğula geçen iktidar sistemini önlemesi ve basın üzerindeki baskıların azaltılması talep edildi. Ancak halktan gelen bu isteklere kulak tıkaması bir anlamda yönetimin sonunu hazırladı.

Yeni yönetim, aynı hesaplar

Kırgızistan devlet başkanı Kurmanbek Bakiyev yaşanan ayaklanmaların ardından yurtdışına kaçtı. Yerine geçici hükümet Roza Otunbayeva geldi. 1981 yılında Lenin Bölgesel Konseyi'nde görev yapmış olan Otunbayeva 1994 yılında devrik devlet başkanı Askar Akayev döneminde de dışişleri bakanı görevini üstlenmiş bir isim. Şimdiden uluslararası kamuoyu tarafından da resmî olarak tanınmış durumda...

Ancak bu kadar çabuk tanınmasının da elbette sebepleri var... ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'ın Orta ve Güney Asya'dan sorumlu yardımcısı Robert Blake, çoktan Bişkek'e giderek resmî temaslarda bulundu bile. Blake, geçici hükümete ABD'nin "her türlü yardıma" hazır olduğunu ilettili... Rusya da ABD'nin bu hamlesi üzerine geçici hükümete 50 milyon dolar yardım sözü verdi.

Sonuç olarak Kırgızistan üzerinde yapılan hesaplar önümüzdeki süreçte de pek değişmeyeceği benzemiyor. Aslında herkes gibi halk da bunun farkında. Ancak halk Lale Devrimi'nde olduğu gibi yine yeni yönetimin yolsuzlukla mücadele etmesi konusunda umutlarını sürdürüyor. Bunda başarılı olunabilecek mi, zaman gösterecek. Aksi durumda ülkede takribi beş yıl sonra başka bir ayaklanma olması ve yönetimin değişmesi şaşırtıcı olmayacaktır. **Hüseyin Ustaoglu**

Başkent Bişkek: Bakiyev hükümetine karşı ayaklanan halk, ele geçirip talan ettiği parlamentonun önünde

Geçtiğimiz günlerde bir “deliler” programına denk geldik (Türkiye’de açığoturmalar bir süre sonra bu hale geliyor). Bir hırgür ve kakafoni, almış başını gidiyordu. Sana, herhalde durumu netleştirmek için ortaya bir soru attı: “Ben 12 yaşında bir çocuğum. Üç dakikada beni nasıl ikna edersiniz?” Yaratılışçı ek süre bile istemedi, şu ayet, şu melek diye anlatmaya başladı. Evrimci, kalakaldı: “Milyarlarca yılı üç dakikada nasıl anlatayım?..” Benzer tartışmalar dünyanın diğer memleketlerini de sarmış durumda. “Evrimsel Bilim ve Yaratılış Efsanesi –Neyin Gerçek ve Neden Önemli Olduğunu Bilmek” başlıklı kitabı Yordam’dan geçtiğimiz günlerde yayınlanmış, neredeyse 400 sayfalık bir koca kitabı –aslında, İngiltere’deki Devrimci İşçi gazetesi için hazırladığı tefrikayı– üç dakikaya hapsolmanın asabi temposuyla yazmış. Bu yüzden, hem kolay okunuyor, hem bilimselliği elden bırakmıyor, hem bol kutuyla temel ve yaygın sorulara cevap veriyor, pagan dinlerin ve üç tek tanrılı dinin yaratılış efsaneleriyle sürekli kıyaslar yapmayı da, yer yer güldürmeyi de ihmal etmiyor. Geçen senenin sonlarından Evrensel’den basılan Darwin’in “Türlerin Kökeni”yle yan yana, güzel okuma...

X - KÜTÜPHANE

Atiq Rahimi Sabır Taşı (Can)

* Birhan Keskin Soğuk Kazı (Metis)

■ Cemil Koçak İkinci Parti –Türkiye’de İki Partili Siyasal Sistemin Kuruluş Yılları (1945 - 1950) (İletişim)

Ertuğrul Mavioğlu - Ahmet Şık Kontrgerilla ve Ergenekon’u

Anlama Kılavuzu (İtahi)

Giorgio Agamben Tanık ve Arşiv –Auschwitz’ten Artakalanlar (Dipnot)

Gore Vidal Kent ve Tuz (Helikopter)

Henri Michaux Çin’de İdeogramlar (Norgunk)

İlhami Algör Ma Sekerdo Kardaş – N’etmişiz Kardaş: Dersim ‘38 Tanıklıkları (Doğan)

● Hakan Güldağ - İbrahim Ekinci (haz.) Korkut Boratav: Aydınlik Bir Adam (İmge)

Julia Kristeva Samuraylar (Sel)

Metin Yeğin Dünyanın Sokakları (Notos)

Milan Kundera Bir Buluşma (Can)

Murathan Mungan 227 Sayfa (Metis)

Naomi Klein Şok Doktrini (Agora)

Olivier Roy İslâm’a Karşı Laiklik (Agora)

Stanley Cavell Mutluluğun Peşinde (Metis)

Şükrü Aslan Herkesin Bildiği Şey: Dersim (İletişim)

Tanık Ali - Phil Evans Troçki (Agora)

▲ Tim O’Brien Taşındıkları Şeyler (Siren)

Yaşar Çabuklu Postmodern Toplumdan Kesitler (Paloma)

*

Kritik kütle

Sana ağrını unutturacak
Ne bulabildim şimdiye dek
Bulabildiğim ne?
Ateşböcekleri bir tek,
kalbimden nehre.

Ağrını git orda unut.
Hiç sayılsın bırak rüya
Elimde tuttuğumu
elimde unuttuğum da.

Olup biten olup bittiymi
Daha önce.

Bir rüyada
Elimde tuttuğumu,
elimde tutup hiç bırakmadığımı
Nereye bırakacaktım gerçekte?

Bir kritik kütle ve başkaca
Bir koyu boşluk buldum ben sana

Artık her şey tüccarların elinde.

Dünyaya bir eşitsizlikler ve çelişkiler kümesi, bir gerilim ve çatışma alanı olarak bakarsan algılayacağın şeyler farklıdır. Herkesin çıkarının başkalarıyla ortak olduğu, aynı gemideki yolculardan oluşan bir ahenk, bir uyum dünyasına baktığını düşünüyorsan farklı şeyler algılayabilirsin.

Bir de dünyayı ilk türlü algılayıp ikinci türlü gösterenler vardır. Bunlar, ideoloji alanının sorunlarıdır. Yani bazı durumlarda salt nesnel, bilimsel çözümlerden kaynaklanan bir algılamaya mümkün değildir. Eğer ezilenlerden, yoksullardan, dışlanarlardan yana isen, kalbin öyle çarpıyorsa, bunların kaderiyle ilgili olguları takip edeceksin. Dolayısıyla perspektifin izlediğin olgular tarafından biçimlenecek. Öbür taraftan, tuzaklardan, “Beyaz Türkler”den yana isen, hayatın finans seçkinleri dünyasında para ile para kazananlara hizmet sunmakla geçiyorsa, olgulara başka türlü bakacaksın.

Sefil bir adama ilk tepki olarak nasıl bakıyorsun? “Bu adam becerememiş, okuyamamış, fırsatları kullanamamış, hak ettiği durum budur” diye mi bakıyorsun? Daha da kötüsü, karşıdan gelen sefil insana bakıyorsun, ama görmüyor musun? Mustafa Şen, “Yoksulluk Halleri” adlı araştırmada, kâğıt mendil satarak yaşamaya çalışan çocuklardan birine zenginler hakkında ne düşündüğünü soruyor. Çocuk, “onlar bizi görmezler” diye yanıtıyor. İşte bu ideolojik tavırlarla uzlaşmam mümkün değildir.

Korkut Boratav

1945/1946 dönüşümünde Türkiye’de iki partili sistem kurulurken, Anglo-sakson modelinden esinlenildi. Ama asıl olarak Amerikan modeli ağırlık kazandı. Çünkü, bu sistemde (İngiltere’ninkinden farklı olarak ya da İngiltere’nin aksine) iki birbirine çok benzeyen parti arasındaki siyasal rekâbet söz konusu idi. Sol sahnede hiç bulunmuyordu. Bulunmaması için de epey gayret sarf edilmişti zaten... Türkiye, bu modelin sakıncasız olacağına karar verdi. Sınıfsal temelden yoksun ve ideolojik olarak zayıf ve benzer iki partili sistem, risksiz bir siyasî mekanizma olarak benimsendi. Sistem, biçimsel olarak Anglo-sakson, fakat özünde Amerikan modeli idi. Türkiye, iç dinamiği ile bu sistemi dönüştüremedi ve en azından anlamlı bir siyasal rekâbet yaratabilecek öğeleri bağrında toplayamadı. Toplumun bu yöndeki gayretleri, bu dönüşümü başarabilecek kadar olgun ve yeterli değildi. Seçkinlerin tercihleri ile dış müdahaleler, bu türden toplumsal gelişmeleri kolayca durdurulabilir. Yeni rejimin muhalifleri de vardı, ama sistemi yönlendirebilecek kadar güçlü değillerdi. Bir anlamda “resmî ideoloji” dönüştü, ama toplumdaki tek ideoloji olarak kalmaya devam etti. Alternatifinin yaratılmasına izin verilmedi. Böylece, olağan koşullarda tek-parti döneminin “resmî ideolojisi”, bu kez yeni rejimin yarattığı ve tarafların mutabakat oluşturdukları yeni bir “resmî ideoloji” tarafından yer değiştirdi.

Taşındıkları şeyleri batıl itikatları da belirliyordu bir ölçüde. Üsteğmen Cross uğurlu çakıl taşı taşırdı. Dave Jensen tavşan ayağı taşırdı. Norman Bowker, ki aslında çok müşfik biriydi, Mitchell Sanders’in ona armağan ettiği bir başparmak taşırdı. Başparmak kahverengi ve kauçuk gibiydi, en fazla yüz gram gelirdi. Vietkong’lu bir cesetten kesilmişti, on beş ya da on altı yaşında bir çocuk. Bir sulama arkının dibinde bulmuşlardı onu, feci yanmış, ağzında ve gözlerinde sinekler. Üzerinde siyah bir şort, ayağında sandaletler vardı çocuğun. Ölüm anında bir torba pirinç, bir tüfek ve üç şerit cephanelik taşıyordu. Benim fikrimi sorarsanız, demişti Sanders, çıkarılacak net bir ders var burada.

Elini ölü çocuğun bileğinin üzerine koydu. Bir süre sessiz kaldı, nabzını sayar gibi, sonra karnına vurdu, şefkatle neredeyse ve başparmağını kesmek için Kiowa’nın baltasını kullandı.

Henry Dobbins çıkarılacak dersin ne olduğunu sordu.

Ders mi?

Biliyorsun işte. Ders.

Sanders başparmağı tuvalet kağıdına sarıp Norman Bowker’in eline tutuşturdu. Kan yoktu. Gülmseyerek çocuğun başını tekmeledi, uçan sinekleri seyretti ve, şu eski televizyon dizisi gibi, dedi -Paladin.

Henry Dobbins düşündü bunu. İyi de, dedi sonunda, ben bunda çıkarılacak bir ders göremiyorum. İşte, adamım.

Siktir git.

Dumanı üstünde

Senin Şarkın Bende

Emirhan Oğuz - **Myndos Geçiş**
(Kırmızı)

Bizim kuşaktan (diyelim, ilköğrençliğini '80'lerde yaşayanlardan) kimilerinin ruhuna iyice nüfuz etmiş, anlatılması pek de kolay olmayan bir âcizlik hali vardır. Bu hal, gariptir, zamanında, sözcüklerini bulup da dillenenmediğinden olsa gerek, kesif bir suçluluk duygusuyla gelişti, belli belirsiz dışavuruldu. Bir insan sadece yaşadığı dönemin anılarıyla varolmaz, sevdiğimiz, inançlarını paylaştığımız büyüklerimizin rüyasını biz de gördük. Öylesine yakınımızdaydı ki onlar, meydana-daki uğultuyu duyuyorduk, giysileri üstümüzdeydi, kitaplarını okuyorduk, şarkılarını ezbere söylüyorduk. Kendimizi onlara iyice benzetmiştik ama, dilimiz bir türlü dönmüyordu, anlatamıyorduk, zaten çoğu bizi dinleyecek halde değildi. Bizim için yazılmamış bir tarihte, tahliye edilmiş bir meydanda kendi kurmadığımız bir dili çabucak içselleştirerek konuşmayı beceremedik. Kolay değildi, dağılmış halaya nasıl eklenecektik? Ne söylersek söyleyelim eksik kalıyorduk, yaşamadığımız fiziksel acıdan dolayı en sahici hislerimizden sürgündük. Namus gereği sürgünlüğün acısını nasıl anlatacaktık?

Suçluluk duygusu, hele tohumu ilköğrençlikte atılmışsa, çok tehlikelidir, zalim de eder, mazlum da; oradan güçlü, kendine ait ve taze bir bilgiyle çıkmak için kendi meşrebince direnmek gerekir. Neyse ki hiçbir çağda değişmez, eskimez bilgi, "zor olan direnmektir ve ancak zor olan özgürleştirir" der. Oysa çağın buyruğuna uymak, onun gösterdiği kestirme yoldan gitmek kolaydı. O asfalt yoldan son sürat geçip gidenler de oldu, o şursuz sürüklenişin zehiriyle hastalandığında gerçeğe uyanıp, özgürlüğün gençlikte heceleme-ye başladıkları eksik-öksüz diline geri dönüp yeniden başlayanlar da.

Şimdi bizim kuşaktan kimileri, "yolun yarısı"nda, korunduğu için mecburen sağlıklı kalmışların hüznüyle zaman zaman uzaktaki bir adanın tepesinde ya da ıssız dağbaşlarında ateş yakmayı sürdürüyor. Onlardan biri, bir bahar günü, çok sevdiği iki kitabı ve defterini çantasına atıyor ve mimoza kokuları eşliğinde tavaf edeceği adaya doğru yola çıkıyor. Son vapura geri dönecek. Kitaplardan ikisi de

Emirhan Oğuz'un. Biri lisedeyken, daha elimize aldığımız an bizi heyecanlandırmıştı, ağzımız açık okuduğumuz o benzersiz kitabın yeni baskısı: "Ateş Hırsızları Söylencesi". Öteki ise aynı şairin bu sefer olgunluk çağında çekilmiş fotoğrafına bakmak gibi: Antalya Altın Portakal Şiir Ödülü'ne de değer görülmüş son şiir kitabı: "Myndos Geçiş".

"Bunu başıra başıra / anlatmadık // diye demiştin // sözümüzün kara taşını // kimse hafife almasın"

Has yazı, nerede durursa dursun farketmez, kendi benzersiz etki alanını yaratır. Buna inanarak yazmayı sürdürenlerin çabasının sonucudur belki de bu duyuş. Emirhan Oğuz, izini kaybettirmiş bir gezgin gibi sessizce yok olmuştu. Sevdiğimiz şairin nerede olduğunu bilmiyorduk, ama ömrünü bir uzun şiire koymuş, yazdığını kendine mesken edinmiş kişinin bir bakıma yeraltında yaşadığını biliyorduk. Yazdığında bir araya getirdiği öncenin ve sonrasının gününde, elinde yıpranmış heybesiyle, yüzünü flaşlardan gizleyerek, doğanın, ulaşabileceği kuytu köşelerinde ufka açılarak şifalı otları toplayan gibi sükûnetle dizelerini topluyordu muhtemelen, sesini iyiden iyiye seyrelettiği ağıdının notalarını yazıyordu. Yürümekten emekli olmayan keşiflerden farkı yoktu. Metanete ermiş acının diline, kısık sesle şarkı söylemenin edasına, mirasını içselleştirdiği seslerin içinde uçtuğu huzursuzluktan damıtılmış o bölünmez huzurun kıvamına, düz yüzeye kendiliğinden düşürülmüş gibi, ama sapaşğlam dizelerinin ferah soluğuna, "1986-2008 yılları arasında hissedilmiş, akla düşmüş, kâğıda dökülmüş, takip edilmiş, unutulmuş, özlenmiş, bulunmuş yazı'nın ensonu gövdeye bürünmüş hallerinden biri"ne çalışıyordu. Hep müzik dinleyerek, ezgilerle anıların içinden geçiyordu ve geleceğin... Uğultular katmanı, üst üste çizilmiş resimlerin bir anda ayrışarak kendilerini tek bakış için gösterip yerini öteki resme bırakması, dalgalı bir manzara, ışıklarla ve rüzgârla değişen tonlarda ele gelmez şiirin uçarılığını da bedeninde tutup kaleminden akıtan bir hassas duyuşla... Öyle hassas bir şiire ulaşmış ki Oğuz, sanki tepede bırakılmış bir deftere rüzgârın taşıdıklarını toplayarak kurmuş şiirini. Böylece defter kapandığı an, doğanın izi bütün gerçekliğiyle işlemiş kâğıda. Ve bu yöntem, hiç durmadan hatırlayan, hafıza ormanında kaybolmaya aday ruha da uygulanmış. Bugünde, o tepede en son yakalanan ve doğaya da yansıtılarak doğrulanan hatırlayış, taze rüzgârın, güneşin ve ayın korumasında düşürülmüş kâğıda, hafifçe dökülüvermiş yapraklar gibi. Haşınlaşmadan, acılaşımadan, dikenlerini tek tek, bir kez daha acı çekmeyi göze alıp sökerek...

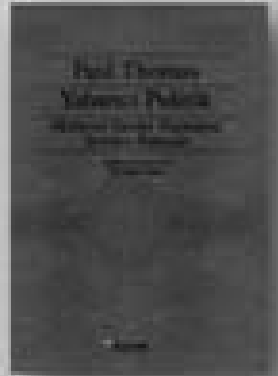
Emirhan Oğuz, kalemini uzatıp dokunamayacağı köşe bucak bırakmamış ruhunda sanki, hatta adına ölüm denmiş son noktanın üstüne bile bastırması: "işte öteki dağın artık / seçilmez olduğum bir ufuk var benim". Şiiri ömürle ölçmenin, ömrün zamanını şiire bölüştürmenin, ha-

*dipnot'dan

Paul Thomas

Yabancı Politik

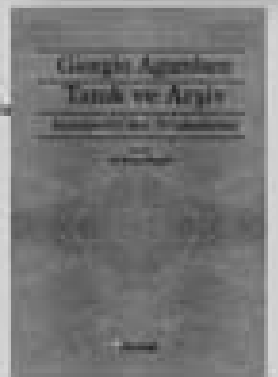
Markalar Devlet Kurumuna
Feniden Bakmak
Çevre: İbrahim Nida
Yabancı Politik, Markaların
sattıkları ve kiraladıkları
yönden açıklanması ve
serbestleştirilmesi olarak değil,
aynı zamanda tahakküm ve
yabancılaşmanın politik bir
elektirisi olarak anlaşılması
gerektiğini söyleyen önemli
bir çalışma.

Giorgio Agamben

Tanık ve Arşiv

Auschwitz'ten Antikakapılar
Agamben bu çarpıcı çalışmada
tanıkların içindeki bu toplu
sorgulama. Antik Yunanistan
günümüz, İspanya'dan
Nietzsche'ye, Kierkegaard'dan
Heidegger'a, Benjamin'den
Adorno'ya, Blanchot'dan
Foucault'ya pek çok fikirle
hesaplaşarak, geleceğin yeni eti
sorumluluğu haritasını çizen
yineleyici.

Cumhuriyet'in Mekanları, Zamanları, İnsanları

Der. Elvan Altın Ergut
Bilge İsmoğlu

Cumhuriyet'in Mekanları/
Zamanları / İnsanları' isimli
incelemelerin derlendiği bu kitap,
kavramsal çabaların yeniden
üretildiği, Elvan Cumhuriyet
dönemi mimari çalışmalarına
bakmakta, Türkiye
Cumhuriyeti'nin millî devlet
kuruluşunun ideolojik boyutunun
yeni bir yüzölçümü ile anıldığını
yazarınlar ile almaktadır.

Hacı Bektaş Veli

Emek ve Siyaset

dipnot yayınları

Belantik Cad. No:12/13 - Kızılay-ANKARA

Tel: 0312 4192992

internet: dipnotkitapci.com

yatı şiir dilinde kurmanın, “söze mültecâ” yaşamanın kitaplarından biri elimizdeki, kolay değil böyle büyük bir şiirin okuru olmak, hele okuyan, şiir yazar biriyse hiç kolay değil. Bir terazi gibi durur bu kitap bir köşede, ne şanslıyız onu bulduğumuz için, inanç aşılarken kısık sesle ölçüyü şaşırmamak gerektiğini bize hatırlatır. Hem hayatta hem dizede...

“Myndos Geçışı” bedeller ödeyerek varılmış sağlam duruşun gölgeli resmi, dinlemek-ten vazgeçilmeyen, eskimez, eskitilmez şarkılar albümü, direnişin bugünü, rüzgârlı tepesi, pes etmeyenlerin göklere savurduğu ateş sözü. Bizim eksik-âciz kalışımızı da dinleyen ağabeyin, güçten düşmemişlerin kamburunu vakarla taşıyarak yanımıza yaklaşmış sırtımızı sıvazlayışı...

“Senin şarkın bende / hep susarak ilerler”

Dönüş vapuru yaklaşıyor. Bütün bunları düşündüren, deftere soluksuz dizeler yazdıran bu iki kitaptan fıskıran enerjile birden büyülmüş bir şey yaşanıyor. Dünyanın hayalle yer değiştirdiği anlardan biri. Dünya kendi “göyneğini” çıkarıp tersyüz ediyor ve tekrar üstüne geçirdiğinde hayale dönüşüyor. İşte o anda iki kuşak, 1972 doğumlu biriyle 1958 doğumlu biri göz göze gelip hiç konuşmadan bir karar alıyor, gözlerini kapatıp üç’e kadar sayıyorlar ve açtıklarında bütün arkadaşlarını tepede toplanmış buluyorlar. Atların su içtiği bir düzlükte öylesine geniş bir çember kuruluyor ki, halayın coşkısına bütün ada canlıları da tereddütsüz katılıyor; atlar ve çam tırtılları, meşeler ve mimozalar, mezarlıktan belli belirsiz uyanmış uçuşarak yaklaşan genç devrimciler, baba, küçük kardeş, anneler, çocuklar, mektup yazar sevgililer, Hüseyin Demirel, Serdar Soyergin, Efraim Küçük Gümüş, Nevzat Kazan, Beti, Sosyal Ekinci... Hepsinin, herkesi içine alarak genişliyor, genişliyor halayımız.

– Pelin Özer

Kaf Kaf Kaf Sin Sin Sin

Yiğit Akın (derleyen) - **KafSinKaf** (İletişim)

Memleketin futbol kitaplığına katılan “KafSinKaf”, önemli kulüplerimizden Karşıyaka’yı masaya yatırıyor. 13 yazıdan oluşan kitapta, endüstriyel futbol karşıtlığından İstanbul hâkimiyetine başkaldırıya, Karşıyaka taraftarlığına dair bir yelpaze sunuluyor.

“Futbol şehri” kavramı, Bursaspor ve Eskişehirspor’un çıkışlarıyla yeniden gündemde. Üç köklü futbol takımına sahip İzmir ise, biraz arka planda kaldı son yıllarda. Ancak başarı-sızlıklar bu kulüplerin taraftar sayılarını azaltmadı. Daha önce Serkan Boyacıoğlu’nun “İnadına Göztepe” isimli çalışmasıyla şehiriçi rekabete “kitabî” bir giriş yapan İletişim Yayınları, bu defa Karşıyaka’nın tarihine yol alıyor. Ağırlığı doğma büyüme Karşıyakalı taraftarlardan oluşan yazar kadrosuyla “KafSinKaf” karışık bir kurgu sunuyor okuyucuya. Kitap, rakip takımdan, Göztepe’den de yazar misafir edip Karşıyaka’nın –taraftarın deyimiyle– “demokratlığını” gösteriyor.

Şehri spordan okumak

“KafSinKaf”, Karşıyaka için rehber kitap niteliğinde. Şehrin mimari yapısından nüfusun gelişimine, Karşıyaka kimliğinden maç anlarına, tribünlere ve diasporaya kadar uzanarak semt hakkında önemli bir kaynak kitap. Futbol takımı ve şehir, mekânı anlamak için Tür-

1926’da Karşıyaka taraftarı

kiye’de pek yan yana gelebilecek bir ikili değildir. Karşıyaka’da durum tam tersi. Şehir kendini neredeyse spor kulübüyle tanımlıyor. Yazarlar Karşıyaka’daki şehir ve spor ilişkisine dikkat çekiyor, basketbol ve diğer branşlar da Karşıyaka taraftarlığı bünyesine katılıyor. Başarının Karşıyaka taraftarlığında belirleyici bir unsur olmadığı, taraftar-yazarlar tarafından sıkça ifade ediliyor. Çeşitli kuşakları temsil eden kalemlerin oluşturduğu yazar kadrosunun maç anıları da oldukça ilgi çekici. Son yıllarda Red dergisinden takip ettiğimiz Hakan Gülseven’in tribün anıları kitabın eğlenceli bölümlerinden. Bu anılar bize Göztepe - Karşıyaka rekabetinin tarihini ve sebeplerini de gösteriyor, 12 Eylül’ün yol açtığı yeni toplum düzeninde darbenin futbola yansımalarını da ıskalamıyor.

Bu tür çalışmaların şüphesiz en büyük sıkıntılarından biri, kulübün tarihini yere göğe sığdıramamaktır. Ancak derleyici Yiğit Akın’ın bu tuzağa dikkat ettiğini sunuştaki ifadesinden anlıyoruz. Buna rağmen tabii ki Karşıyakalıların da efsaneleri, övündükleri özellikleri var ve bunlar da ihmal edilmiyor. Efsane maçlar, kitapta anılara yedirilmiş. Endüstriyel futbola karşı durma konusu ise hemen hemen tüm yazılarda ortak özellik. Yazarlar tarafından sıkça söz edilse de detaylandırılmayan “endüstriyel futbol karşıtlığı” bir efsaneyle zihnimize canlanıyor. Serhan Ada’nın kaleme aldığı “Eski Bir Yazının İzinden: Güçlü ve Yaralı Kahraman Gode” tipik bir “endüstriyel futbol öncesi” futbol efsanesi olan Gode Cengiz’i konu ediniyor. Can Kozanoğlu’nun “Bu Maçı Alıcaz” kitabında dediği gibi, “bizim mahallenin çocuğu”dur Gode Cengiz.

Yazar kadrosunda en detaylı yazıyı yazan ise bir sosyolog. Ahmet Talimciler’in “KSK: Bir Spor Kulübünün Gündelik Hayatımızdaki Yeri ve Basın ile Olan İlişkileri” başlıklı yazısı, yerel basın tarihçileri için önemli fikirler veriyor. Özellikle yerel bir spor rekabetinin yıllar içinde basına yansımaları, futbol - medya ilişkisini anlamamız açısından ipuçları sunuyor.

Karşıyaka Spor Kulübü’nün kuruluşu, efsaneleri, Göztepe rekabeti, futbol dışındaki branşları (özellikle basketbol), tribün anıları... 13 yazısıyla rahat okunan, meraklısı için bir futbol kitabı. Son dönemlerde moda olan entelektüel futbol üslubuna teğet geçen, keyifli bir metin.

– Gökçe Kaan Demirkıran

Diyalog mümkünmüş

Ahmet İnsel - Michel Marian - **Ermeni Tabusu Üzerine Diyalog** (İletişim)

Küçük boy, 165 sayfalık bir kitap. Meraklısı bir oturuşta bitirir. Başlığın da anlattığı üzere, birkaç ortak yanı olan bir Türk (Ahmet İnsel) Ermeni asıllı bir Fransız (Michel Marian), oturmuşlar, tabu sınır tanımadan, birbirlerini ikna etmeye çalışmadan, mahremiyete girmeden, ama yine de kendi özel ve kamusal hayatlarını hatırlayarak Ermeni meselesi üzerine sohbet etmişler. İnsel’le Marian’ın herhalde iki-üç ortak yanı var: İkisi de 50-55 yaş grubunda, ikisi de akademisyen, ikisi de orta-üst sınıflardan geliyor ve galiba en önemli ortak yanları da, ikisinin de sol kökenli, özgürlükçü ve demokrat olarak diyaloga açıklıkları, birbirlerini anlamaya çalışmaları. Bu diyalog sayesinde de Türkler Ermenileri, Ermeniler Türkleri, ayrıca Türkler Türkleri, Ermeniler Ermenileri daha iyi tanıyabiliyor.

Bu ikiliyi, uzun yıllar Türkiye’de muhabirlik yapmış bir Fransız gazeteci kadın, Ariane Bonzon bir araya getirmiş. Bonzon öyle Ali Kırçalık filan da yapmamış. Çocukluk, ilköğretim, üniversite, siyaset, orta yaş dönemlerini kapsayan günlerde her iki tarafta, yani İstanbul’da ve Paris’te, Ermeni meselesi İnsel’le Marian’ın günlük, kâh özel kâh kamusal hayatına nasıl girmiş, ne etkiler yaratmış, iki adam bunları bugün nasıl anımsıyor ve nasıl yorumluyor? Yakın ve uzak çevreleri Türkler ve Ermeniler hakkında ne düşünüyor? Neden? İşte bu sorulara yanıt arıyor iki konuşmacı. Siyaset yapmak, üst çıkmak, rakibini alt etmek gibi dertleri olmayan iki adam.

İkili Fransa’dayken birkaç oturum yapmış, kayıtlar çözülmüş ve önce Fransa’da Fransızca olarak çıkmış kitap. İnsel’le Marian, Batı’da eskiden beri moda olan kitap tanıma turuna da çıkmışlar: Paris, Lyon, Marsilya, Nice gibi Ermeni nüfusunun yoğun yaşadığı kentlerde diasporayla muhabbetler etmişler. Burada ise İletişim Yayınları, Adana, Kayseri, Sivas ve Erzurum’u içeren bir kitap tanıtım turu düzenlemeyi tasarlamıyor, çünkü Marian ve akrabalarının atalarının yaşadığı bu kentler 95 yıldır Ermeni meselesiyle pek negatif bir şekilde ilgileniyor.

50-55 yaş grubundaki her okur, bu diyalogda mutlaka kendi hayatından da bir şeyler bulacak, ayrıca da Ermeni meselesi hakkında hem genel hem de özel bazı bilgilere ulaşacak. Kitabın hoş ilginçliklerinden biri de, Marian’ın 1915’i soykırım olarak nitelemesi, İnsel’in ise bu kavramı benimsemeyip “İnsanlığa Karşı İşlenen Suç” olarak betimlemesi.

Abdullah Gül ya da R. Tayyip Erdoğan Sarkisyan ile görüşebiliyorsa, Türkiye/Ermeni ilişkilerinde, İnsel’le Marian’ın da ayrı bir konumları olsa gerek. Bu diyaloglara tanık olmadan aramızdan koparılan Hrant’ın anısına ithaf edilmiş bu kitap.

– Ragıp Duran

**Dünya çapında bir iktisatçı.
Mülkiye'nin efsane hocası
Korkut Boratav**

Kapitalizmi, sosyalizmi,
devletçiliği, gelir dağılımını,
KIT'leri, planlamayı, tarım
politikalarını, iktisat tarihini
sıkılmadan öğrendiğimiz isim.

İktisat bilimini piyasalar için
değil halk için yapan, ekonomik
krizleri anayasa kitapları
havada uçuşmadan çok önce
haber veren, Türkiye'nin yüz akı
Boratav Hoca'nın, onu daha
yakından tanımamızı
sağlayacak anıları...

Söyleşi: Hakan Gökdağ, İbrahim Elinci
Aydınlık Bir Adam Korkut Boratav 376 s., 19 TL

Turgut Türkoğlu
Deniz Güneşin Güneşkin
422 sayfa, 22 TL

Adnan Gerger
Fahi Meçhul Öfke
440 s., 17 TL

Alparslan İpekli
Kurnahane Kapitalizmi
Chomsky-İpekli Polemikleri
432 sayfa, 17 TL

Michel Chossudovsky
Amerika'nın Terörizme
Karşı Savaşı
312 sayfa, 19 TL

Korkut Boratav
Türkiye İktisat Tarihi
1908-2007
242 sayfa, 14 TL

KİTAPÇIYA GİDEN
EN KISA YOL

imge.com.tr

GÜVENLİ ALIŞVERİŞ YENİLENEN TASARIM
ZENGİN İÇERİK GERÇEKÇİ İNDİRİMLER
ÜCRETSİZ KARGO*

* 50 TL ve üzeri alışverişlerde

Tarihi "düzen"den okumak

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren yeni düzenin kurumlarını, bazılarını devraldığı karakteristik özelliklerini inceleyen tarihçi Cemil Koçak'ın çalışmaları, geçtiğimiz günlerde birinci cildi yayınlanan, Demokrat Parti'nin ilk yıllarına odaklanan "İkinci Parti"yle günümüze yakınlaşıyor. Cumhuriyet tarihini resmî söylemin kodlarını deşifre ederek okuyan Koçak'ın perspektifinin anahatlarına bakıyoruz...

Bilgi üzerindeki iktidar ilişkilerini tartışmadan ve belgeler üzerindeki hakikat oyunlarını hesaba katmadan tarih yazmak, kolay, yaygın, fakat araştırmaların güvenilirliği açısından son derece sorunlu bir durum. Çünkü tarihin gerçeğe açılan pencerelerinin önündeki perdelerin kaldırılmadığı bu durumda, hâkim ideoloji ve iktidar etkileyiyle yüklü egemen tarih yazımından uzak bir araştırma olanaksız hale geliyor. Cemil Koçak'ın araştırmaları, tam da bu bağlamda, Türkiye'nin yakın tarihine dair hâkim tarih yazımından ayrılıp bilgi ve belgeler üzerindeki iktidar ilişkilerini tartışarak ilerleyen alternatif bir tarih yazımının incelikli ürünleri olarak karşımıza çıkıyor. Yazarın araştırmaları, tek-parti dönemi ve bu dönemin dönüşüm süreci üzerinde yoğunlaşıyor. Türkiye'de siyasal sistemin kuruluş yıllarından 1950'ye dek süren önemli bir kesiti kapsamlı olarak araştıran yazarın çalışmaları, yakın tarihimize dair kemikleşmiş düşüncelerle ve ezberlerle daha önce okumadığımız türden hesaplaşmaları içeriyor. Eserlerindeki kimi tezlere hem basından hem de akademiden yönelen eleştirilere dair yazarın yanıtlarının, söyleşilerinin, gazete yazılarının ve kitaplarında yer almayan makalelerinin yer aldığı "Geçmişiniz İtinayla Temizlenir" (İletişim, 2009) kitabında yazılarının amacı olarak aktardığı, "siyasal geçmişimizin 'itinayla temizlenen' kısımlarını gözler önüne sermeye çalışmak" (s.11) gayesi, yazarın tüm kitaplarına nüfuz eden bir tarih felsefesi olarak öne çıkıyor.

Yeni bürokrasinin inşası

Cemil Koçak'ın "(Belgelerle) Heyeti Mahsusalar" (İletişim, 2005) kitabı, cumhuriyetin kuruluş sürecini ve kurucu kadronun yönetim anlayışını anlamak açısından önemli olan, fakat Mete Tunçay ve Fahri Çoker'in makaleleri dışında daha önce araştırılmamış bir konuyu tartışan bu alandaki tek kapsamlı çalışma olarak dikkat çekiyor. Heyeti Mahsusalar, cumhuriyetin kuruluş sürecinde askerî ve sivil bürokraside hükümetin gerekli gördüğü tasfiyeleri gerçekleştirmek amacıyla hazırlanmış tasarımlardan oluşuyor. İlki 1923 sonbaharında kabul edilen ve yazarın belirttiği gibi Milli Mücadele'ye tavır almış veya harekete katılmamış, Lozan Antlaşması'yla saptanan Türkiye'nin yeni sınırları dışında kalan ülkelerin "ahali-si"nden olup söz konusu ülkelere giden ve geri dönmeyen ya da "milli ordu"da görev almakla birlikte artık kendi ülkelere dönmek isteyen subayların durumu-

nun ele alındığı ve askerî bürokrasideki tasfiyenin çerçevesini belirleyen "Askerî Heyeti Mahsusa"; diğeri de, bu perspektife paralel olarak altı ay sonra hazırlanmış olan ve sivil bürokrasideki tasfiyelerin karakterine şekli veren "Mülkî Heyeti Mahsusa". Türk kimliği, Türklük, Türkiye, Türkiyelilik kavramlarının tanımlarına dair tartışmaların tasarının Meclis'te kabul edilme sürecine eşlik ettiğini aktaran yazarın bu çalışması, günümüzde de tartışılan aynı kavramların tarihsel uzantılarını anlamak açısından Heyeti Mahsusaların önemine dikkatleri çekiyor. Çünkü "bu tartışmaları bir de yeni yeni (yeniden) ortaya çıkmakta olan Türk milliyetçiliğinin görünümleri açısından da ele almak" (s. 24) gerekiyor.

"İkinci Parti", Türkiye'de resmî ideolojinin nasıl dönüşerek kendini yeniden hâkim bir ideoloji olarak ürettiğine ve tek-parti ideolojisiyle yeni dönem arasındaki zihniyet geçişkenliğinin nasıl yaşandığına dair de önemli bir kaynak.

Yukarıda, sağda: "İkinci Parti"nin kitap kapağında "Dörtler": Celal Bayar, Refik Koraltan, Fuat Köprülü, Adnan Menderes. Solda, cumhurbaşkanlığı döneminde Celal Bayar

Sıkıyönetim sonrası asayiş

1927-52 tarihleri arasında fiilî olarak 20 yıl görevler alan, hukukî olarak da 25 yıl yürürlükte kalan ve başlıca kurulma nedeni 1927'de sona eren sıkıyönetimin yerine "asayiş teminini" sağlayacak yeni bir yetke oluşturmak olan Umûmî Müfettişlikler, tek-parti yönetiminin idarî mekanizmasının önemli bir ögesi olmasının yanı sıra, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin asayiş ve denetim anlayışları arasındaki süreklilikleri ve farklılıkları görmemiz açısından da önemlidir. Bu konudaki ilk kapsamlı araştırma mahiyetini taşıyan Cemil Koçak'ın "Umûmî Müfettişlikler" (İletişim, 2003) kitabı, tek-parti döneminin önde gelen olağanüstü örgütlenmelerinden biri olan bu yapının geç Osmanlı dönemindeki kökenlerini, cumhuriyetin kuruluş sürecinde yeniden oluşumunu ve işleyiş sürecini detaylı bir şekilde anlatıyor. Birinci Umûmî Müfettişliğin sadece (o sıralar sıkıyönetimin kaldırıldığı) Doğu ve Güneydoğu illerini kap-

samına alması, konunun Kürt meselesiyle olan yakın bağlarına işaret ediyor. Cemil Koçak, Umûmî Müfettişliklerin, asayiş, denetim ve Kürt sorunuyla ilintili olmasının yanı sıra, daha geniş bir uygulamanın da ifadesi olduğuna işaret ederek, konunun bir idarî/siyasî zihniyet meselesi olarak geniş bir bağlamda ele alınması gerektiğinin önemini vurguluyor. Bu konuda anıların, basın ve tarih araştırmalarının sessizliğine dikkat çeken eser, tesadüfî olmayan bu sessizlik ya da daha açık bir ifadeyle yeni inşa edilen ulusal hafızada Umûmî Müfettişliklere yer verilmek istenmeyişinin nedenleri konusunda okuru düşünmeye davet ediyor.

İktidarın muhalefet "deneyi"

1930 tarihinde yaklaşık üç buçuk aylık kısa ömrüyle ve iktidar (Cumhuriyet Halk Fırkası) "dışı" bir siyasî oluşum olarak tek parti döneminin ve de yakın tarihimizin ilgi çekici, bir o kadar tartışmalı deneyimi olan SCF (Serbest Cumhuriyet Fırkası) hakkında birçok araştırma kaleme alınmıştır. "(Belgelerle) İktidar ve Serbest Cumhuriyet Fırkası" (İletişim, 2006) eserinde Cemil Koçak'ın öncelikle bu konudaki literatürün kritiğine önemli bir yer verdiğini görüyoruz. Kitabının temel sorunsalının "tarihyazımında SCF'yi sorgulamak" olduğunu belirten yazar, lise ders kitaplarında SCF'ye dair yazılanların ve döneme yakından tanıklık edenlerin anılarında SCF sürecine dair aktarılanların kritiğiyle beraber, bu konuya değinen klasikleşmiş akademik metinlerin

tarih yazımı açısından durdukları noktaları analiz ediyor. SCF, resmî ideoloji ve tarih yazımı arasındaki bağların ve SCF deneyiminin kolektif hafızada nasıl kurulduğunun manzarasını sunan eserde kaynak kritiğinin tarihçilik açısından önemini altını çizen yazar, bu konudaki belgeler ve tarih metinlerinde yer alan bilgiler sorgulanmadan, SCF sürecine dair resmî ideoloji dışında yeni çalışmalar yapmanın imkânsızlığını aktarıyor. Klasikleşmiş akademik tarih metnlerinin resmî ideolojiyi nasıl yeniden ürettiğine dair yaptığı çözümlemeler, bu konuda aktarılan her türlü bilgiye ihtiyatlı yaklaşmamız gerektiğine dikkat çekiyor.

Peki durmadan yeniden üretilen bu resmî ideoloji SCF süreci hakkında hangi temel argümanları içeriyordu? Bu anlatıya göre, SCF iktidarın teşvikiyle değil, adeta muhalefin özgür iradesiyle ortaya çıkmıştı. İktidar, SCF ile ilgili olarak son derece anlayışlı bir niyet sergilemişti. Ancak kısa zamanda "mürteci unsurların" odağı hale gelen parti yaptığı hatalarla kendi sonunu hazırlamıştı. Bu söyleme göre, SCF'nin kapanmasından beş hafta sonra meydana gelen "Menemen Olayı"nda da SCF'nin payı büyüktü. Başta bu kristalleşmiş resmî tezleri ve doğrudan ya da dolaylı olarak bu tezlerin çizdiği sınırlar içine sıkışan tarihçiliği sorgulayan Cemil Koçak'ın eserinin tartışarak ilerlediği diğer sorulardan birkaçını şu şekilde sıralayabiliriz: SCF niçin ve

nasıl kuruldu? Meclis'te hangi tartışmalar yaşandı? Atatürk'ün gözünde SCF ne anlama geliyordu? İktidarın muhalefet algısı ve SCF'ye yaklaşımı ne şekildedeydi? "Ne kadar muhalefet" sorusunu SCF konusunda nasıl cevaplayabiliriz? Tek-parti dönemindeki hukuk - siyaset ilişkisini anlamak açısından SCF'yi nasıl okuyabiliriz? SCF'den sonra tek-parti döneminde siyasal rejim nasıl bir yön izledi? SCF'nin rejim açısından işlevi ne idi ve siyasal teori açısından SCF deneyimini nasıl değerlendirebiliriz?

İnönü ve tek-parti rejimi

Atatürk'ün ölümü ve İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanı seçilmesinden tek-partili yönetimin son yıllarına dek süren Millî Şef dönemi, Türkiye siyasî, idarî ve demokrasi tarihi açısından olduğu kadar, Türk diplomasi tarihi açısından da önemli bir dönem. Çünkü Türkiye'de Millî Şef dönemiyle II. Dünya Savaşı yaklaşık olarak eşzamanlı yaşanmış süreçler. 1938'de İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanı seçilmesinden bir yıl sonra savaş başlamış ve dünya siyasî tarihi altı yıl sürecek bir felâketin içine gömülmüştü. Cemil Koçak'ın iki ciltlik "Türkiye'de Millî Şef Dönemi (1938-1945)" (1986, İletişim 1996) eseri, iç ve dış politikanın birbirini yakından belirlediği bu sürecin makro ve mikro tüm gelişmelerini titizlikle ele alıyor ve Türkiye tarihinin bu dönemini her yönüyle anlamamızı sağlıyor. 1938-45 arası Türk dış ve iç politikasının detaylı bir araştırmasını okuduğumuz eserin dış politikaya ayrılan kısmını, doğal olarak, "Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'na katılmama" serüveni oluşturuyor. Türkiye'nin, II. Dünya Savaşı'nın aktörleri olan devletlerle diplomatik temaslarını adım adım takip ettiğimiz eserin başlıca hareket noktasını, bu dönemde dış politikanın iç politikayı yakından etkilediği savı oluşturuyor. Savaş yıllarında izlenen ekonomi politikalarının Türkiye'deki siyasal hayat üzerindeki etkilerinin tartışılmasının önemini vurgulayan Koçak, sadece döneme değil, Türkiye tarihine damgasını vurmuş Varlık Vergisi Kanunu gibi kararların sosyal, ekonomik ve siyasal sonuçlarını farklı açılardan ele alıyor. Araştırmanın iç politikaya dair kısımları, Millî Şef dönemiyle ilgili alternatif bir tarih yazımına pencereler açan savları içeriyor. Öncelikle Atatürk'le İsmet İnönü arasındaki çatışmanın oluşum sürecini tartışan yazar, "İnönü'nün, Atatürk'ün ölümünden bir yıl önce başvekillikten ayrıldığı halde, nasıl olup da Atatürk'ün ölümünden hemen sonra cumhurbaşkanı seçilebilmiş olduğu" sorusunu yanıtlamaya çalışıyor. Atatürk ve İsmet İnönü dönemi arasında CHP tarihi, Türkiye iç-dış politika tarihi açısından bir yönetim felsefesi farklılığı olup olmadığı sorusunu gündemine alan Koçak'ın çalışması, iki dönem arasındaki benzerliğin ağır bastığına dair bir görüşü, olgularla temellendirerek açıyor. Bu anlamda kitap sadece Türkiye tarihi değil, CHP tarihi açısından da önemli bir kaynak. Cumhurbaşkanlığı kurumunun tek-parti

döneminde yegâne otoriteye nasıl dönüştüğü, İnönü'nün partide, hükümette ve TBMM'de siyasî otoritesini tedricen nasıl artırdığı ve TBMM'nin 1924 anayasasında belirtilen hükümeti denetleyici işlevini nasıl yerine getiremediği gibi sorular da kitabın bir diğer odak noktasını oluşturuyor. "Cumhurbaşkanı - Hükümet - Anayasa - Meclis" denkleminin tek-parti ve Millî Şef dönemindeki serüvenini okumak, bugünlerde sıkça tartışılan bu meselelere tarihsel deneyimden hareketle bakmamızı sağlıyor.

İkinci Parti'ye doğru

1945-50 arası dönemi, araştırmacıların yoğun ilgisini çekmesinin yanı sıra, günümüzdeki siyasî öznelerin bir hesaplaşma alanı olarak da göze çarpıyor. Genellikle Türkiye'de "demokrasiye geçiş" dönemi olarak anılan dönem, aynı zamanda, bir demokrasi ölçeği olarak da siyasal alanda sık kullanılan argümanlara ve kemikleşmiş düşüncelere kaynaklık ediyor. Cemil Koçak, ilk cildi yakın zamanda yayınlanan ve Millî Şef dönemi çalışmasının devamı niteliğindeki son araştırması "İkinci Parti"nin altbaşlığında bu dönemi "Türkiye'de İki Partili Siyasî Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950)" olarak tanımlıyor ve ciltler sürecek araştırmasında bu sürecin nasıl "oluşturulduğunu"

"Cumhurbaşkanı - Hükümet - Anayasa - Meclis" denkleminin Tek-parti ve Millî Şef dönemindeki serüvenini okumak, bugünlerde sıkça tartışılan bu meselelere tarihsel deneyimden hareketle bakmamızı sağlıyor.

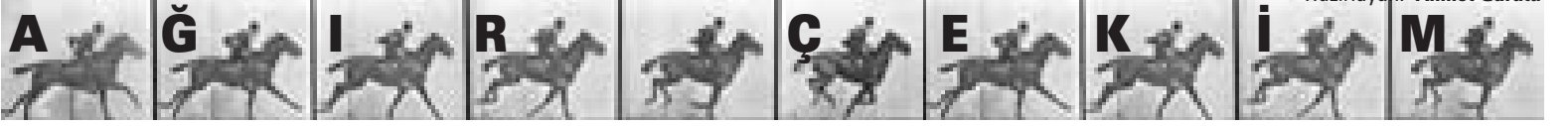
tartışıyor. Cemil Koçak'ın çalışması, bu dönemi yeni rejime doğru dönüşü olmayan istikrarlı bir yolculuk olarak tanımlayan hâkim tarih anlayışından sıyrılıyor. Yazar, dönemin "geri dönüşsüz" bir iktidar değişimi olarak ezberlere kazınmasına, "geri dönüş ihtimalinin" bir seçenek

olarak her zaman kaldığını temellendirerek karşı çıkıyor. Eski rejimin yeni rejimi doğurmasının sonucu olarak Türkiye'de yeni rejimin siyasal ve ideolojik açıdan kısır kaldığının altını çiziyor. Egemen paradigmayı sarsmadan yeni bir şey söylemenin olanaksız olduğunu savunan Koçak, diğer eserlerinde olduğu gibi, yine öncelikle dönem hakkındaki literatür ve egemen tarih yazımıyla hesaplaşarak eserini oluşturuyor. Ayrıntılı bir dış politika ve iç-dış politika ilişkisinin karşılaştırmalı analizi üzerinden ilerleyen eser, Soğuk Savaş'ın Türkiye'de demokrasi-nin gelişim süreci ve siyasal düşünce üzerindeki etkileri hakkında özgün tezler öne sürüyor. Amerikan Soğuk Savaş stratejilerinin Türkiye'de nasıl hegemonik bir siyasal kültür yarattığı, Türkiye tarihini nasıl kalıcı olarak etkilediği gibi önemli meseleleri de tartışan çalışma, bu dönemi Soğuk Savaş'ı ele almadan inceleyen araştırmaların kırılğan bir zemin üzerine inşa edilip edilmeyeceği sorusunu da düşündürüyor. Kitap, dönemin siyasî tarihi, muhalefet partilerinin oluşum süreci, ordu - siyaset ilişkisi, ekonomik ve sosyal politikalar, sermaye - iktidar - muhalefet arasındaki ilişkiler başta olmak üzere, Türkiye'de tek-parti döneminin sona erme koşullarının detaylı ve çizgi-dışı bir panoramasını sunuyor. Devam edecek kapsamlı bir çalışma olan "İkinci Parti", Türkiye'de resmî ideolojinin nasıl dönüşerek kendini yeniden hâkim bir ideoloji olarak ürettiğine ve tek-parti ideolojisiyle yeni dönem arasındaki zihniyet geçişkenliğinin nasıl yaşandığına dair de önemli bir kaynak. Bu çalışmanın diğer ciltlerinin de tamamlanmasıyla Cemil Koçak'ın tüm eserlerinin, yakın (tarihî gerçekler açısından bir o kadar uzak) tarihe yeniden ve farklı bir gözle bakmak isteyenler için vazgeçilmez araştırmalar olarak kalacağı anlaşılıyor.

Murat Arpacı

TBMM açılış töreninde Cumhurbaşkanı Atatürk, Tayyip Erdoğan'ın Hitler'e benzettiği Başbakan İnönü ve ileri gelen zevat

Başka bir sinema

Son yılların en hayırlı organizasyonlarından Uluslararası İşçi Filmleri Festivali 1 Mayıs itibarıyla başladı. Konuklar ve paneller bakımından da zengin olan program sinemada emeğin ne kadar temsil edildiğini de düşündürüyor.

Sahi, en son ne zaman bir filmde bir işçi gördük? İllâ mavi yakalı olması da gerekmez, büroda çalışan bir karakter diyelim... Yanıt vermekte zorlanıyor insan. 108. sayımızın konuğu Harun Farocki'nin hatırlattığı gibi, filmler hep işçiler fabrikadan çıktıktan sonra başlıyor. Zira, çalışmak tekdüze ve pek çoklarına göre hiç de sinemasal değil. Bu yüzden de, pek çok sinemacı işçileri göstermemeyi tercih ediyor. Sinemanın 100 yılı aşkın tarihinde, ölümden daha ürkütücü, cinsellikten daha müstehcen bir imge emek...

Oysa, sinema tarihi işçilerle başlıyor: 1895 tarihli "La Sortie des Usines"de, Lumière kardeşlerin Lyon'daki fotoğraf malzemeleri fabrikasından çıkıyor işçiler. İlginçtir, bundan on yıl sonra, Osmanlı'da sinemanın tarihi de bir başka kardeş sinemacıların çektiği emek görüntüleriyle açılıyor: Manaki kardeşler, Manastır yakınlarındaki köylerinde, "Yün Eğiren Kadınlar"ı ve örgü ören "Despina Nine"lerini çekiyor. Ancak, emeğin temsili, "ulusal" bir sinemanın başlangıcı için simgesel açıdan yeterince güçlü sayılmadığından olsa gerek, "Sul-

tan Mehmet Reşat'ın Manastır Ziyareti" (1911) ya da varlığı muamma olan "Ayestefanos'taki Rus Abidesi'nin Yıkılışı" (1914), ilk film olmaya daha fazla değer görüyor sinema tarihçileri tarafından.

Peki ne oldu da, ilksel görüntü olarak seçilen emek ve çalışma, sonradan giderek sinema tarihinden silindi? Günümüzün tartışmacı ve tartışmalı düşünürlerinden Slavoj Žižek, sinemada emeğin çoğunlukla kötülükle ilişkilendirildiğini, karanlık dehlizlerde ya da yeraltında gerçekleştiğini belirtiyor. "Metropolis"le (Fritz Lang, 1927) başatabileceğimiz üretim sürecine dair bu fantezinin ardında, kapitalizmin işleyiş mekanizmalarını gizleme arzusu yatıyor hiç kuşkusuz. Žižek, Hollywood filmlerinde emek süreciyle karşılaştığımız yegane ânın James Bond tarzı aksiyon filmlerinde, kahramanın kötü adamın gizli karargâhına girdiği sahne olduğunu söylüyor. Uyuşturucu ya da kitle imha silahı üretimi gibi yasadışı işlerin yapıldığı bu ışıkta, kahraman genellikle yakayı ele verir. İzleyiciler, üretim sürecinin adeta toplumcu gerçekçi bir sunumuna tanıklık ederken, kahraman da zincirlerinden kurtulmayı başarır. Filmin sonunda, kötülüklerin kaynağı olan bu karargâh Bond tarafından havaya uçurulur ve işçi sınıfının olmadığı tüketim cennetine geri dönülür.

Kimileri, işçi sınıfının beyazperdeden çekilişini, ekonomide hizmet ve finans sektörlerinin büyümesi ile ilişkilendiriyor. Oysa krize de neden olan gayrimaddi finans sektörünün ağırlığı, üretim sürecinin ortadan kalktığı anlamına gelmiyor. Günümüzde üretim, ağırlıklı olarak işgücünün ucuz olduğu çevre ülkelere doğru kayarken, gelişmiş ülkelerdeki üretim ve hizmetler de "göçmen işçiler" tarafından yerine getiriliyor. İşte bu nedenle, emek, sinemada olduğu gibi, yaşamda da göz önünden uzaklaştırılmaya çalışılıyor. Hükümetin, Taksim'de 1 Mayıs "hassasiyetinde" de, bu türden bir gözden ırak tutma girişiminin izleri yok mu?

Bu gelişmelerin sonucunda, özellikle Batı'da, "işçi" kavramının eleştirel söylemde yerini giderek "göçmenliğe" bıraktığına tanıklık ediyoruz. Artık sınıf ve sömürü gibi sorunlar da, kültürel uyum ya da hoşgörü gibi temalara indirgeniyor. Popüler sinemada, benzer bir kaymadan söz etmek mümkün. İşçilerin yerini aldığını gözlemlediğimiz göçmenler, çalışma ortamından çok, sosyal yaşamlarıyla temsil ediliyor. "Ulusaşırı" olarak anılan filmler, genellikle kültürel kalıp-yargıların neden olduğu gülünç durumları konu ediniyor. Söz konusu filmlerde, topluma uyum ve dışlanma gibi sorunlar, sonuçta gösterişli düğünlerle çok-kültürlü bir mutlu-sona evriliyor.

Ancak, yaşadığımız son ekonomik krizle birlikte, bir şeylerin değişmekte olduğuna tanıklık eder gibiyiz. Tekel direnişi örneğinde olduğu gibi, işçiler tüm engellemele-re karşın varlıklarını kamusal alanda hissettiriyor. Direniş şimdiden çok sayıda belgesel filme konu ol-

Lumière kardeşlerin "Fabrika'dan Çıkan İşçileri" (üstte) ve Manaki'lerin "Yün Eğiren Kadınları" (altta)

muş durumda. Daha ilginç olansa, bu konuda sinemadan bile katı olan reklam sektörünün, tarihinde belki de ilk kez emek görüntülerine yer vermesi. Krizde ekonomiyi canlandırma iddiasındaki "Türkiye Susmasın", "Ekonomiye Can Verelim" vb. başlıklar taşıyan reklamlar, bugüne değin tabu sayılan işçi ve çalışma görüntülerini içeriyor. Bu reklamların bazılarında emekçilerin işadamları ve ekonomi yazarları tarafından canlandırılması da, akla bir dönem derebeylerinin düzenledikleri partilere çoban kıyafetiyle katılmalarını getiriyor. Romantik bir imge konumuna dönüştürülen işçinin, hem krizin bedelini ödeyen hem de ülkeyi krizden kurtaracak kesim olarak gösterilmesi anlamlı.

Ankara, İstanbul ve İzmir'den sonra, Türkiye'yi dolaşacak olan Uluslararası İşçi Filmleri Festivali, bu türden nostaljik görüntülerin ya da Hollywood'un pervasız böbürlenme hikâyelerinin dışında bir kapı aralıyor bizlere. Festivaldeki filmler, duvarların yıkıldığı bir dünyanın düşünüyü kurduruyor izleyicilerine. Kısacası, başka bir dünya ve sinema mümkün.

X Sinematek

Beyaz Kurdele (Michael Haneke, 2008): Dağıtımcılar "Beyaz Bant" başlığını lâ-yık görseler de, doğrusunu anmakta yarar var.

İşçiler Paydosa (Harun Farocki, 1995): Sinema tarihinde işçiler üzerinden bir gezinti (IFF)

Kapitalizm: Bir Aşk Hikâyesi (Michael Moore, 2009): ABD'nin kapitalizme olan aşkının bedeli (DVD).

Kosmos (Reha Erdem, 2009): Bir ihtimalin hayali.

Memenin Seks Zaferi (Signe Baumane, 2008) 15 derste kadın gözüyle seks. "Açık saçık derecede eğitici" (USKF)

Min Dît / Ben Gördüm (Miraz Bezar, 2009): Evrim Alataş'ın anısına bir kez daha...

Mucize (Lourdes, Jessica Hausner, 2009): Mucizelerin peşinde keşfettiklerimiz (USKF)

Selvi Boylum Al Yazmalım (Atif Yılmaz, 1977): Yenilenmiş kopyasıyla 14 Mayıs'ta sinemalarda...

Seremoni (La cérémonie, Claude Chabrol, 1995): Yönetmenin ifadesiyle "son Marksist film". (USKF)

Transilvanya (Tony Gatlif, 2006): Ustanın son filmi "Özgürlük"ü izlemeyen esikleri yad etmekte yarar var (DVD)

Tekel Tanıklıkları: Tekel direnişi üzerine 15 film (IFF)

* İFF: İşçi Filmleri Festivali (www.sendika.org)

* USKF: Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali (festival.ucansupurge.org)

“THE LIMITS OF CONTROL”: JARMUSCH GERÇEĞİ SORGULUYOR

Rasyonel akla suikast

Geleneksel sinema dilini dönüştürerek, parçalayıp grameriyle oynayarak yeni anlam boyutları yaratan, popluğundan da şaşmayan Jim Jarmusch, yeni filmi “The Limits Of Control”da bir medeniyet eleştirisine girişiyor...

Bulanıklığıyla insanı etkileyen filmler var. Rasyonel yapıyı bozan, bir şekilde rüyaları kayda geçirir gibi duran, bilinçten çok bilinçaltından beslenen filmler. David Lynch’in filmleri mesela ya da dünyanın başka bir köşesinden Wong Kar Wai’nin filmleri ya da Godard’ınkiler. Klasik hikâye akış şemasını bozan bu filmler, dağınıklıkla- rıyla “gerçek” hayatı daha iyi yakalıyor ve insana “gerçek” hayatın ne olduğuna dair sorular sorduruyor: Bulanık, bağlantısız gibi görünen görüntüler yığını içinden sonuçta kendiliğinden bir bağlantı çıkıyor, belli belirsiz bir bağlantı. Ama yapay kurguların sağladığından daha sahih bir bağlantı. Bu tür filmler, fiziksel olandan yola çıkıp bir nevi metafizik bir noktaya ulaşıyorlar: Harita üzerine çizilmiş ülkelerden bağımsız bir şekilde varoluşun kendisinin mesele haline geldiği bir nokta. Bu durumda Amerikan sineması, Avrupa sineması ya da Uzakdoğu sineması arasındaki ayrımlar ortadan kalkıyor. Yönetmenin ve oyuncuların menşei önemsizleşiyor ve ortaya bir nevi “dünya” sineması çıkıyor. Yörünge- si kültürel referanslardan çok felsefi sorular tarafından çizilen bir sinema...

Amerikan bağımsız sinemasının köşetaşlarından olan Jim Jarmusch da son filmi “The Limits of Control”da bu türden bir sinema anlayışını ustalıkla sergiliyor. Jarmusch daha önceki filmleriyle de bu noktaya adım adım yaklaşıyordu aslında. “Gerçek hayatta belli bir olay örgüsü yoktur, filmlerde neden olsun ki” şiarıyla her zaman senaryonun yerine dağınık akışları koymuş, doruk nok-

tasına doğru ilerleyen dramatik yapının yerine, öngörülemez sıçramalar ve düşüşler içeren hissiyatları kayda geçirmişti. “Permanent Vacation” ve “Stranger Than Fiction”da hiçbir şey olmuyor gibiydi, senaryo yoktu, dağınık ruh halleri içindeki karakterlerin dağınık izlenimleri filmi oluşturuyordu. Bilinç akışının sinemadaki karşılığı. Ama bu filmlerde sonuçta hiçbir sağlam senaryonun ulaşamayacağı rastlantısal bir güzellik ortaya çıkıyordu. Amerikan no wave sinemasının incileriydi bunlar. Daha sonra Jarmusch kültürel sınırları zorlayarak Amerikan sinemasının içine dünyadan parçalar yerleştirmeye başladı ve daha kozmopolit bir sinemaya yaklaştı; “Mystery Train”de bir Japon çift, bir İtalyan dul ve işsiz bir İngilizin bir şekilde yolları keşisen hikâyelerini anlattı, “Night On Earth”te dünyanın farklı noktalarında geçen taksi hikâyelerini aktar-

Jarmusch, dünyanın rasyonel bir şema halinde düzenlenmesini savunan Batı rasyonelliğine ağır bir eleştiri getiriyor. Dünyanın büyüsunü kaçırın işlevsel akla karşı çıkan bir ses izleyicinin aklına nüfuz ediyor.

dı, “The Ghost Dog”da ise samuray felsefesiyle Hollywood gangster filmlerini birleştirdi. Ve bütün filmlerinde hep dışarıda kalmış, tuhaf karakterlere odaklandı, müziği sinemasının temel bir öğesi olarak kullandı.

“Limits of Control”, daha önceki Jarmusch filmlerinin ayrı ayrı yaptığı şeyleri bir araya topluyor (dağınık bir yol hikâyesi, düzensiz karakterler, Uzakdoğu

felsefesi, senaryonun yerini alan yoğun ânlar, filmin hissiyatının ayrılmaz bir parçası olan şarkılar vs.), ama çok daha geniş kapsamlı bir felsefi ve siyasi meseleye odaklanıyor: Dünyadaki kontrol mekanizmaları. Adını ve geçmişine dair hiçbir şeyi bilmediğimiz Yalnız Adam, tanımı yapılmayan gizli bir görev için Amerika’dan İspanya’ya gidiyor. Daha başlangıçta bunun fiziksel olmaktan çok felsefi bir yolculuk olacağı anlaşılıyor, zira kendisine bu görevi veren “patron” iş tanımını yapmak yerine “evrenin bir merkezi ve eşiği yoktur” ve “gerçek keyfidir” gibi felsefi beyanatlarda bulunuyor. Ve Yalnız Adam karşılaştığı tuhaf karakterlerden bir kibrit kutusu içinde aldığı şifrelerle bir sonraki aracıya doğru ilerlerken, film gerçeğin doğasını sorgulayan bir dizi felsefi diyaloga sahne oluyor: Moleküllerle Sufi inancı arasındaki bağlantıya dair bir söylev çeken Uzakdoğulu bir kadın, en iyi filmlerin rüyalarını andırıldığını anlatan Amerikalı bir kadın-kovboy, gerçeğin bakılan camın rengine göre değiştiğini, hiçbir şeyin doğru olmayıp her şeyin hayali olduğunu söyleyen İspanyol bir müzisyen, “kendisinin diğerinden üstün olduğunu düşünen insanı mezarlığa götürün, o zaman hayatın ne olduğunu anlayacaktır: bir avuç toprak” diye şarkı söyleyen bir Flamenko grubu karakterin felsefi olgunluğa erişmesini sağlayan birer durak haline geliyor. Bütün bunlar olurken Yalnız Adam neredeyse hiç konuşmuyor, açık bir kulak gibi diğerlerini dinliyor ve belli bir rutini sürdürüyor. Hep aynı takım elbiseyi giyiyor, Thai-chai yapıp sürekli iki ayrı fincandan espresso içiyor ve hiç uyumuyor. Bunu Uzakdoğu felsefelerindeki nefis terbiyesinin Jarmusch “cool”luğuna bürünmüş bir versiyonu olarak görmek mümkün.

Filmin sonuna gelindiğinde Yalnız Adam’ın bir kiralık katil olduğu anlaşılıyor. Hedefinde ise kendi soğuk ve kuru algısını dünyaya dayatıp dünyayı kontrol altında tutmak isteyen bir figür var. Şarkılardan, halüsinojen maddelerden, edebiyat ve felsefeden nefret eden, dünyayı işlevsel bir makine gibi gördüğü için bütün bunların “işe yaramaz” saçmalıklar olarak yok edilmesini savunan bir figür. Jarmusch, bu figürün şahsında, dünyanın rasyonel bir şema halinde düzenlenmesini savunan Batı rasyonelliğine ağır bir eleştiri getiriyor. Filmde Adorno ve Horkheimer’in aydınlanma eleştirisini görmek dahi mümkün: Dünyanın büyüsunü kaçırın işlevsel aklın tahakkümüne karşı çıkan bir ses izleyicinin aklına nüfuz ediyor.

Evet, Jarmusch sakın sakın ağır felsefi meseleleri işliyor. Ve bunu harika müzikler ve Christopher Doyle’un büyüleyici görüntü yönetmenliği eşliğinde yapıyor. David Lynch, Wong Kar Wai ve Godard’ı bir araya getirin, üstüne de Jarmusch’un kendine özgü “cool” minimal estetiğini ekleyin: Yeni bir sinema dili. Tam bir ziyafet. “Dünya” sineması yeni bir kült daha kazanmış gibi görünüyor.

Ahmet Ergenç

“The Limits Of Control” un setinde Yalnız Adam (Isaach De Bankolé) ve Jim Jarmusch

“ROMEYİKA’NIN TÜRKÜSÜ” ESKİ PONTUS’UN YAŞAYAN İZLERİNİ ARIYOR

Kaybolan dilin peşinde

Trabzon ve Rumluk, memleketin “hassas” meselelerinden biri. Fakat milliyetçilik dozerinin büyük çabasına rağmen, eski Trabzon hâlâ bir yerlerde, bir şekilde yaşıyor. Eski Rumca olarak adlandırılan Romeyika dilini İstanbul Film Festivali’nde de gösterilen bir belgeselle kayıtlara geçiren Yeliz Karakütük’le Karadeniz’i ve Romeyika’yı konuştuk.

“Romeyika’nın Türküsü”nü çekmeye nasıl karar verdiniz?

Yeliz Karakütük: 2007’de, Radikal 2’de Vahit Tursun’un “Anadolu’nun Romeyika’sı ölüyor” yazısını okumuştum, dikkatimi öyle çekti. Türk Dili ve Edebiyatı mezunuyum, daha önce bu dili hiç duymamıştım. Araştırmaya başladım, bu dil nedir, nerede konuşulur diye. Karadeniz’e zaten sık sık gidip geliyordum, ama Trabzon’u hiç bilmiyordum, oradaki bağlantıları kurdum. Tabii öncelikle yazının sahibi Vahit Tursun’u buldum. Yunanistan’da yaşıyor. ‘90’larda bu tip yazılar yazdığı için hakkında suç duyuruları yapılmış, ülkesine giremeyen, gelirse sorun çıkacağını düşünen bir insan Vahit Tursun. Hakkında bir takım davalar da açılmış. Sonra kitaplar aramaya başladım. Bu alanda en kapsamlı çalışmayı Ömer Asan yapmış. “Pontus Kültürü” isimli kitabını bulamadım, toplatılmıştı piyasadan. Böylelikle bu konu daha çok kafamı kurcalamaya başladı: Bir kişiye ulaşıyorum, Yunanistan’da karşıma çıkıyor, hakkında davalar açılmış; bir başkasına ulaşıyorum, tek araştırmayı o yapmış, onun da kitapları toplatılmış. **Bölgede size yaklaşım nasıl oldu?**

İnsanların önyargılarını az çok biliyordum. Gitmeden önce Trabzonlu yapımcı, yönetmen arkadaşlarımla görüştüm, konunun hassas olduğunu söylediler. “Aman kimseye Rumcaya yönelik çalıştığını söyleme, etnik köken üzerinden bir şey yapma” diye uyarılar aldım. Bu belgeseli çekemeyeceğimi, insanların kamerayı görünce konuşmayacağını söylediler. Ama gittiğimde çok değişik bir tabloyla karşılaştım. Söylenenlerin hiçbiri olmadı. Bunda seçtiğimiz çekirdek ailenin doğru bir seçim olmasının da etkisi olabilir tabii. Zaten benim

Yeliz Karakütük

Maçka’da, Sürmene’de, Tonya’da hem Türkçe hem Rumca hem Lazca türkülerini söylüyor insanlar. Müzik dili olarak Romeyikayı Trabzon’un genelinde görmemiz mümkün. Dağ köylerinde konuşma dili olarak da yaşıyor Romeyika.

amacım da oraya gidip insanları Rumca konuşturmak, etnik kökenlerini sorgulamak değildi. Kamerayı ben kullandığım için teyzeler çok rahat davrandı. Rumca konuşmaları, türküleri...

Romeyika dili Pontusçanın uzantısı mı, doğrudan Rumca mı? Nasıl değerlendiriliyor?

Romeyika, Eski Rumcaya, Helenceye dayandırılıyor. Ama şu anda konuşulan Rumcayla oradaki arasında da olağanüstü farklar var. Bugün Romeyika-

nın işlenmemiş, ham bir Rumca olduğunu, Yunanistan’daki Rumcanın ise daha modern olduğunu söylüyorlar. Romeyikanın yazılı bir alfabesi de yok. “Sayıları dörde, beşe kadar biliriz” diyorlar. Aslında tamamen bir gündelik yaşam dili. Yunanistan’a gidenlerin tiyatro oyunları var, derneklerde türkülerini, şarkılarını da yazmışlar. Yunanistan’da yaşadıkları için yazılı dile geçebilmişler, ama Karadeniz’de kesinlikle bir yazılı kaynak yok. Yine de konuşma dili olarak herkesin konuştuğu, bildiği bir dil. Trabzon’da 50 yaş ve üzeri birçok kişi bu dili bilir. 80 yaşındaki teyzeler Türkçe konuşmuyorlar, bizimle Türkçe diyaloga giremediler. Genç kuşak da, daha çok gurbete gitse de, unutmuyor. Dolayısıyla bu dil yaşlı kesimle –Mamika diyorlar onlara– gençlerin köye gittiklerinde iletişim kurmalarını sağlayan bir dil haline gelmiş ne yazık ki.

Rastladığınız en yaşlı ve en genç kişiler kaç yaşındaydı?

98 yaşında bir dede vardı, bir de 21 yaşında bir genç. Yani 20 ile 100 yaş arası kuşağa baktık. Bu kuşak arasındaki herkes bu dili biliyordu, ama daha küçükler de vardı. Sokakta oynayan çocuklar da Rumca biliyor, onlar da anneleri ve dedeleriyle konuşmak için öğrenmek zorunda. Yabancılar geldiği zaman anlaşılabilmek için ya da şehir indiklerinde Türkçe konuşuyorlar.

Trabzon’un birçok bölgesinde Rumca konuşulmasına rağmen neden Oçena bölgesinden böyle bir feryat geldi?

Şehrin yukarılarında insanlar daha kıyıda köşede kaldığı için, iletişimleri daha çok kendi aralarında olduğu için bu dili daha çok yaşatmışlar ve koruyorlar. Aşağılara indiğiniz zaman çok fazla görünmüyor. Maçka’daki, Sürmene’deki insanlar da biliyorlar, türkülerini de söylüyorlar hatta. Tonya’ya gittik, orada da mesela hem Türkçe hem Rumca hem Lazca türkülerini söylüyor insanlar. Müzik dili olarak bunu Trabzon’un genelinde görmemiz mümkün. Konuşma dili olarak Romeyikayı yaşatanlar daha çok dağ köylerinde, Köknar, Karaçam ve Oçena’da, Tonya’da var, ama kıyılarda yok. Oradakilerin kaygısı da, bu dilin Yunanistan’la bağ-

daştırılması. Ama bu dilin orayla bağdaşmasının sebebi de 1924'te, mübadelede Ege'den, Trakya'dan giden Rumlar kadar Karadeniz'den de Rumların gidişiyle ilgili. Tarihte bu hep unutuluyor. Karadeniz'den Yunanistan'a giden Rumlar hâlâ bu dili konuşuyorlar. Trabzon'da kimseyle bu konuda tartışmaya girmedim. Yine de, son dönemlerde tutuculuk biraz daha azalmış gibi, ben yoğun bir milliyetçilik görmedim. Bir de yaşlılarda şöyle bir şey var: Maçka'da bir teyzeyle konuştuk, teyze Rum kökenli, ailesi o tarihte mübadelede Yunanistan'a gitmiş, ama o bir Türklerle evlendiği için Türk tebasına dahil olmuş ve gitmemiş. Diyor ki, "ben ne kadar kendime Türküm desem de, beni Rum kökenli olduğum için Hristiyan ilan ettiler". "Ben Müslümanım" diyor mesela teyze. Oradaki genel kesim için Rum demek, Hristiyan demek. Ama en çok imam, hoca da Of'tan çıkmıştır. (gülüyor) Bir kesim de "biz bu dili Rumlardan öğrendik" diyor. Bu dili konuşan herkesi Rum ilan etmek de yanlış. Karadeniz kültürü çok iç içe. Bir sürü dil var ve hepsi birbirinden bir şey biliyor.

Bu çalışmayı yaparken bölgede sizi en çok etkileyen ne oldu?

Benim sorunun dilleydi, görüştüğüm insanların sorunu da dille. En çok dikkatimi çeken şey, genç kuşakla yaşlı kuşağın artık iletişim kuramıyor olması. Gençler okul için, çalışmak için dışarıya çıkmış, yavaş yavaş dilini unutmuş. Ama anne sürekli orada, o dili konuşuyor. Bağla, bahçeyle uğraştığı için o terimleri biliyor, ama çocuk onlarla uğraşmadığı için o terimleri bilmiyor. Mesela oradaki arkadaşlardan Melek, zaman zaman annesiyle anlaşılamaz duruma geldiğini söylüyor. "Onun söylediği Rumca kelimeyi ben bilmiyorum, benim söylediğim Türkçe kelimeyi o bilmiyor" diyor. Beni en çok etkileyen bu olmuştu. Bu dilin son temsilcileri bu insanlar, bizim çektiğimiz nineleri, teyzeleri on sene sonra bulabilir miyiz, bilemiyorum. Sürekli Anadolu mozaikinden bahsediyorum,

ama o mozağin parçaları yavaş yavaş yok oluyor. En azından bu konularla ilgili araştırmalar yapılmalı, dilbilimciler yazılı kaynaklar aramalı. Karadeniz'in kıyısındaki diğer ülkelerle bağlantıya geçilebilir, çünkü o taraflara da göç olmuş. Belgeseldeki Melek de, Özgür de çocuklarına "bu da bizim dilimiz" diyebilecekleri bir şeyler bırakabilmeli.

Belgesel nerelerde izleyiciyle buluştu, buluşacak? Tepkiler nasıldı?

İstanbul Film Festivali'nde gösterildi, 2009'un en iyi belgeselleri arasında gösterildi. Ankara Film Festivali'nde de gösterildi. Yerel yönetimlerin haberi var mı, bilmiyorum ama, mesela Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden öğrenciler istiyorlar gösterilmesini. Ben de organizasyon yapmaları halinde seve seve geleceğimi söylüyorum. Tabii belgeseli, çekim mekânlarımızdaki insanlara da göstermeyi çok istiyorum. Bugüne kadar hiç olumsuz bir reaksiyon görmedim. Belgeselde de dikkat ettim o dengeleri kurarken. Ne bölge halkından ne bölge halkının dışından tepki geldi. Gazetelerde yer almaya başladıktan sonra birkaç yorumla ufak tepkiler okudum, ama bana direkt gelen bir tepki yok. Ama bazı yorumlarda "Kürt açılımı yaptılar, sıra Rum açılımında mı" gibi uç ifadeler vardı. Milliyetçilik, her toplumun hastalığı.

Çekimleri yaptığınız bölgede HES projeleri var mıydı?

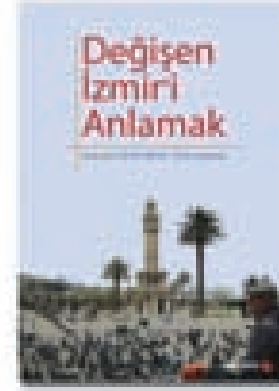
Tabii, Çaykara'da korkunç bir HES inşaatı var. O kadar güzelliğin arasından gidip cehennem çukuru gibi bir yer görmek çok kötü geliyor tabii... Araçlar, derzler, yığınla toprak... Bölge halkı hiç istemiyor, çok sıkı eylemler yapılıyor, ama kimsenin umursadığı yok.

Yunanistan'a gitti mi film? Yunanistan'ın kemençeyle Eurovision'a katılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

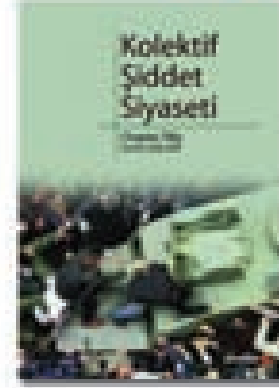
Film festivaline gitti, orada sayıları çok olmasa da Karadeniz'den göçmüş insanlar kıyafet kültürlerini, müziklerini koruyarak bugünlere getirmiş. Kemençenin çalınması gayet doğal, yarışmaya kemençenin girmesi de...

Söyleşi: Uğur Birol

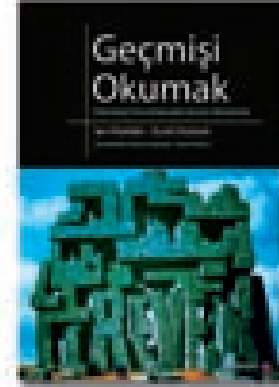
phoenix yayınevi

Bir kent ne zaman değişir?
İzmir nasıl değişir?
Hangi özellikleri değişir?
Ya da değişen bir kentin değişiminin izlerini hangi kanallardan sürebiliriz?
Bu kitap, tüm bu soruların izni altında yanıtlamaya çalışır.

İnsanlar ne zaman, nasıl ve niçin diğer insanlara zarar vermek için kolektif olarak bir araya gelirler?
Kolektif şiddet çok farklı şekillerde bürünebildiğine göre bunun toplumsal organizasyonu ve kasıtlarında belirleyici olan nedir?

Kodlar ve Haritalar, arkeolojik geçmişin belirlenmesini anlamamızı arkeolojide kazandırılacak farklı bulgularıyla mümkün olabileceğini savunuyorlar. Feminist arkeoloji, kültür tarihi yaklaşımlar, söylem ve gösterge teorileri üzerine yeni bilgiler...

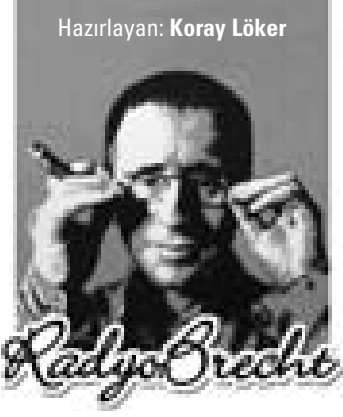
Bölüne bölüne büyümek hiç de akıllı bir strateji değil. Türkiye'de son 90 yılda 200'den fazla sol örgüt kurulup faaliyet gösterdiyse, bu çeşitlilik bizim de kültürler mozaikimizden kaynaklanıyor olmalı.

Mayıs-Haziran Programı

Sosyal Davranış Açıklamaları (Ayhan Kaya)
Tarihler Altın ve Para (Ayhan Kaya)
Siyaset Sosyolojisi (Ayhan Kaya)
Tarih: Neden Ne İçinde (Ayhan Kaya)
İzmir'in Tarihi (Ayhan Kaya)

phoenix yayınevi, 10710 Kızıllı, 06100 Ankara, Tel: 0312 444 44 44, 0312 444 44 44, www.phoenixyayinevi.com

Hazırlayan: Koray Löker

Müzik endüstrisi yalanları

Information Is Beautiful (Bilgi Güzeldir) adlı kolektif, satış rakamları üzerinden bir müzisyenin ABD standartlarında asgarî ücrete denk para kazanabilmesi için hangi yöntemle ne kadar satması gerektiğini hesaplayıp bir güzel de görselleştirdi. Hesap tablolarından türetilmiş grafikleri biraz daha anlaşılır hale getiren ekibin derlediği verilere göre, çıkardığı albümü kendi dağıtırsa 143 adet satışta bir aylık kazancı doğrudan müzisyen, "yasal ve online" dükkanları tercih ettiğinde milyon kopya satmak zorunda kalabiliyor. Tüm rakamları karşılaştırmalı olarak görmek için: <http://tinyurl.com/xprs029>

Özgür yazılımcılar 1 Mayıs'taydı

"Hiçbirimiz hepimizden daha güçlü değiliz!" sloganıyla beyaz yakalıların da işçi olduğunu hatırlatmayı kendine görev edinen, bilişim dünyasında çalışanların örgütlenmesinde (IBM'de sendikal örgütlenmenin tamamlanmasının ardından) yeni bir adım olan Bilişim ve İletişim Emekçileri Derneği ve Linux Kullanıcıları Derneği bu yıl 1 Mayıs'ta Linux'un simgesi penguin ve GNU'nun simgesi öküzle birlikte İstanbul'daki mitinge katıldı. Dernektekilere birinin sözleriyle çağırıyor yineleyelim: Bilişim alanında çalışan, emekçi olan, ancak kendini hâlâ Cinderella zanneden herkesi üye olmaya davet ediyorlar. <http://www.bitder.org/>

İKİ ÇALIŞTAY VE TÜRKİYE'DE İNTERNETİN GELECEĞİ

Sansürden özgürlüğe

Nisan ayında düzenlenen Kartepe Çalıştayı, özgür internet isteyen yapılarla devlet organlarını bir araya getirdi. Aynı ay düzenlenen bir toplantıyla Creative Commons örgütlenmesi de Türkiye'ye adım attı...

Özgür basın kavramını kullanırken akla gelen her ismin, deneyimin en büyük sorunu –belki varoluşunu sona erdiren– dağıtım ağlarını kullanma biçimi, olanakları oldu. İnternet de bu deneyimlerin izdüşümlerine sahip. Duyulması, görülmesi istenmeyen bir bilgi internet üzerinde de kolay dağıtılamıyor. Masraflar, erişilebilirlik sanal dünyada da baş edilmesi gereken sorunlar. Buna bir de telif hakları ve onları korumak adına yürütülen cadı avı eklendiğinde manzara tuhaf bir hâl almaya başlıyor.

Türkiye'de sansür hâlini alan düzenlemeler geçtiğimiz günlerde masaya yatırıldı. Kartepe'deki çalıştaya kulak kesilirken, Copyleft'in dağıtım konusunda da alternatifler sunabildiğine dair bir örneği Linda Stark'tan dinliyor ve Türkiye'de Creative Commons ile ilgili düzenlenen ilk büyük toplantıdan hareketle Türkiye'de de bu örnekleri görür müyüz diye beklemeye başlıyoruz...

Kartepe Çalıştayı, ilkler, ilkeler

20-22 Nisan 2010 tarihlerinde Kocaeli - Kartepe'de II. İnternet İçerik Düzenleme Çalıştayı düzenlendi. Tespit edilen 94 madde üzerinde üç gün boyunca çalışan, 40 farklı kurumdan 65 kişinin oluşturduğu sonuç belgesi de "Kartepe Kriterleri" başlığıyla yayınlandı (<http://5651calis-tay.org>).

Çalıştayı ilk 2008 yılında Abant'ta düzenlenmiş, o zaman da Abant kriterlerinden bahsedilmişti. Dile getirilen öneriler arasında biri vardı ki, sanal kolluk hizmeti kurulması yerine vatandaş örgütlenmesini tercih ederek son derece sivil bir görünüm arz ediyordu. Oysa bu önerinin hayata geçme biçimi ihbarweb adıyla kurulan bir izpiyonculuk sistemi oldu ve hiçbir yapısal sorun

Yargı organları kanunu uygularken zararlı içeriğe erişimi engellemek için topyekûn bir siteyi (mesela Youtube'u) kapatmayı istemiyorlar. Kartepe'deki çalıştaya katılan hâkim ve savcılar da bunu onaylıyor.

çözölmeksizin, vatandaşların "ahlâka mugayir" buldukları her site ihbar edildi. Sonuç: 6381 adres Türkiye ağında engellenmiş durumda. Zararlı bulunan içeriklere ilişkin hiçbir yaptırım yok. Yani bir web sitesi ceza kanununda yer alan bir eylem dolayısıyla engellendiyse, o eylem eylemeye devam ediyor, ama sağduyulu, korunmaya muhtaç vatandaşlar o eylemle karşılaşmıyor.

Kartepe Çalıştayı duyurulduğunda akla gelen ilk soru, bu tutum ve yaklaşımın değişmesine yönelik bir şey çıkıp çıkmayacağı oldu. Örneğine az rastlanan biçimde, katılımcılardan, ümitsizliği

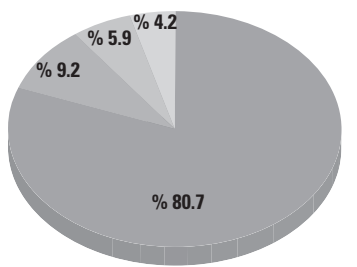
azaltabilecek bir tablo oluşturduğu mesajları geldi. En başta söylemek gerekir ki, bu mesajların sahibi katılımcılar, özgür bir internet isteyen değişik yapıların eylemcileri. Normal şartlar altında devletin "tüzel kişiliği yok" diye muhatap kabul etmesine alıştığımız sanal örgütlenmeler çalıştayı katılımcıları oldular. Resmî bir dernek bile olmayan Netdaş Hareketi, Türkiye Korsan Partisi Girişimi ve SansüreSansür hareketlerinin temsilcileri maddelelerin tek tek konuşulduğu yuvarlak masa toplantılarında eşit birer katılımcı olarak yer aldılar. Masanın diğer üyelerini de baro temsilcileri, hâkimler, savcılar, meslek örgütleri temsilcileri ve gazeteciler oluşturdu.

SansüreSansür hareketinden Erdem Dilbaz'ın değerlendirmesinden (<http://tinyurl.com/xprs027>) özetlersek, tarafların birbirini anlamaya çalışan, buna ihtiyaç duyan tutumları son derece olumlu bir atmosfer yaratılmasına katkıda bulunmuş. 5651 dışında 5846 (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu), kişisel verilerin korunması, hangi mahkemelerin engelleme kararı verebileceği sorunu ve konuyla ilgili uluslararası sözleşmeler masaya yatırılmış. Anekdotal halindeki değerlendirmeden bir detay: MÜYAP'ın yasadışı müzik indirenlere ait bilgileri derlemesi tartışmaya açılınca Ankara Cumhuriyet Savcısı Nadi Türkaslan, bu bilginin yalnızca savcılık tarafından elde edildiğinde hukukun geçerli olacağını altını net biçimde çizmiş. Müyap avukatının itirazları, savcının yorumunu değiştirmemiş. Müyap'ın derlediği bilgilere kamusal alan dahilinde eriştiği, delil olmasını sağlayacak bütünlük ve doğruluğun nasıl sağlanacağı sorusunu ortadan kaldırmadığı için bu değerlendirme içimize su serpen haberlerden biri.

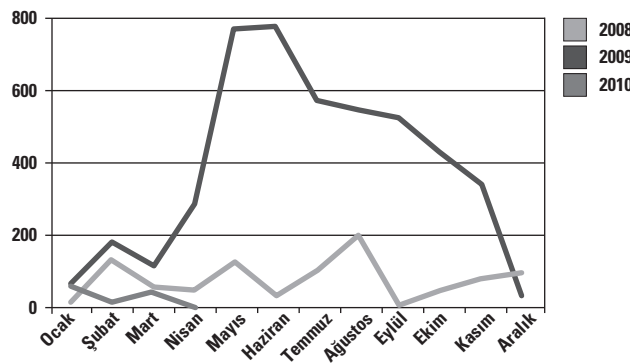
Alternatif Bilişim'den Ali Rıza Keleş'in Etkin Haber Ajansı'na yaptığı değerlendirme (<http://tinyurl.com/xprs028>) ise başka bir acil düzenlemenin eksikliğini vurguluyor. Kısa vadede engelleme mantığının kalkmayacağını anlayan sivil inisiyatiflerin, kategorik suçlara (çocuk pornosu, uyuşturucunun özendirilmesi, kumar, Atatürk'e hakaret vb.) nefret söylemini ekleyerek hedef gösterici, ayrımcı ve şiddet özendirici yayınların da engellenmesi talebi karşılık bulamamış durumda. En temel neden, nefret suçu kavramının ne anayasada ne de ceza yasasında tanımlanmamış olması.

İnternet Teknolojileri Derneği Başkanı

Türkiye'de engellenmiş durumdaki siteler

TİB (5151) Mahkeme (375)
Belirtilmemiş (588) Savcılık (267)

Kaynak: Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından yayımlanan istatistiklere buradan ulaşabilirsiniz.

Mustafa Akgül de çalıştayda detaylı biçimde konuşulan bir başka meseleyi, nesne temelli engelleme eksikliğini hatırlatıyor. Akgül'e göre, yargı organları kanunu uygularken zararlı içeriğe erişimi engellemek için topyekün bir siteyi kapatmayı istemiyorlar. Çalıştaya katılan hâkim ve savcılar da bunu onaylıyor. Sözgelimi, Atatürk'e hakaret içeren bir video nedeniyle bütün Youtube'a erişimin engellenmesi gerekmiyor, sadece hakaretin söz konusu olduğu videonun izlenememesi sağlanabilir ve yargının kararı yalnızca bunu gerektiriyor. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, daha kökten ve kolay bulunduğu bir yöntemle içeriği barındıran sunucuya erişimi tamamen engelliyor. Bu uygulama hatasını ortadan kaldırmak için kamuoyu baskısı gerekiyor.

Nettaş Hareketi'nin toplantı süresince yaptığı Twitter üzerinden canlı yayına ek olarak, tüm katılımcıların görüş birliğiyle hazırlanan Kartepe Kriterleri de şu anda yayında. Tartışmaların geleceğini bu ilkelerin hayata geçmesi, değişmesi, gelişmesi için atılacak adımlar yönlendirecek gibi görünüyor.

Creative Commons Türkiye'de

18 Nisan'da İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde sessiz sedasız bir toplantı gerçekleşti. "Bazı hakları saklıdır" sloganıyla, yaratıcılara eserlerinin haklarını daha esnek düzenleme çabasına girişen alternatif telif sistemi Creative Commons ilk kez Türkiye'de resmî bir toplantı yapmış oldu. CC lisanslarının uyarlanması çabası aslında dört-beş yıl kadar önce İstanbul Bilgi Üniversitesi Bilişim Teknolojisi Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin Creative Commons Türkiye ismini

kullanmasıyla başlamıştı. Bu ortaklaşmayı gerçekleştiren merkezin araştırmacılarından Emre Bayamloğlu 18 Nisan'daki toplantının da ev sahibiydi.

Birçok ülkeden gelen ve Copyleft anlayışını değişik uygulamalarda yaygınlaştırmak üzere çalışan akademisyenler, hukukçular ve dijital hak eylemcileriyle dolu bir salon beklentisi ne yazık ki karşılığını bulamadı. Başka bir konferansa katılmak üzere Türkiye'de bulunan on kadar

Arama motorları ve referans sistemlerinden elde edilen bilgilere göre dünya çapında 150 milyondan fazla fotoğraf, ses kaydı, yazılı belge, film gibi kültür ürünü Creative Commons ile dağıtımına girmiş durumda.

konuğu, salonda on kadar da dinleyici bekliyordu. Eyjağallajökull yanardağının patlamasından dolayı Türkiye'ye gelememiş olan konuşmacılarla internet üzerinden bağlantı kurulduysa da, toplantı sönük geçmiş oldu. Yine de toplantının sonucunda hem Kartepe Çalıştayında konunun ilgililerine CC lisanslarının hukuk sistemine uygunluğunu sağlayacak düzenleme talepleri somut biçimde iletildi, hem de sanatçıların ve her kesimden kültür üreticilerinin CC konusunda bilgilendirilmesini sağlayacak girişimlerde bulunulması için planlar yapıldı.

Şu anda tam sayısı bilinmese de, arama motorları ve referans sistemlerinden elde edilen bilgilere göre dünya çapında 150 milyondan fazla fotoğraf, ses kaydı, yazılı belge, film gibi kültür ürünü Creative Commons ile dağıtımına girmiş durumda. Türkiye'de daha çok fotoğraf paylaşım sitelerinde kullanılan ve bu yolla bilinir hale gelen lisanslar kültür üretimini

çoğaltmak, dağıtımını kolaylaştırmak ve yaygınlaştırmak amacıyla da kullanılıyor.

Dünyada kurumsal, popüler örneklerle rastlamak da mümkün. Şubat ayında İngiltere'de düzenlenen "Müzeler Wiki'yi Seviyor" kampanyasında amatör fotoğrafçılara özel turlar düzenlenerek, katılımcılar İngiltere'deki müzelerde yer alan eserleri belgeleyerek CC lisanslarıyla Wiki-Commons'a yüklemeye davet edildi ve beş binden fazla eserin fotoğraflanarak internet üzerinden ücretsiz izlenebilmesi sağlandı. Fotoğrafların manevî hakları ve ticarî imtiyazları hâlâ özgün sahiplerinde. Bu kampanyadan bir ay sonra, İsveç Tarih Müzesi 60 binden fazla eserin fotoğrafları ve 200 binden fazla katalog kartını CC ile yayınladı.

Sinema dünyasında ilk "büyük eser" 1997 yılında kısa belgesel dalında Oscar ödülü alan "Bir İyileşme Hikâyesi" adlı film olmuştu. Konu edindiği çalışmaları yaygınlaştırmak için CC lisansı ile serbest dolaşıma giren film bu sayede birçok ülkede kolayca bulunabilmiş ve izlenmişti.

Müzik alanında birçok popüler örneğin yanında, Jamendo gibi örnekler dikkat çekiyor. Jamendo sekiz farklı dilde kullanılabilen bir internet radyosu. Dinlenen bütün müzikler CC lisansı ile serbest dolaşımda. (<http://www.jamendo.com>) Türkiye'de de Tayfa Bandista'nın CC lisanslı albümleri hemen akla gelen örnekler arasında.

Son yıllarda, sanatçıların yanı sıra, izleyicilerin de aktif olduğu topluluklar CC ile alternatif dağıtım kanallarını geliştirmenin peşinde. Örneklerin artması ümidiyle, sıcaklığı Sita'nın öyküsüne göz atıyoruz.

Koray Löker

"Sita kimsenin tekelinde değil" (yaratıcısının bile!)

Nina Paley "kendi elleriyle yaptığı" "Sita Sings The Blues" çizgi filmi tamamlamak için üç yılını verdi. Hint destanı Ramayana'dan esinlenerek gerçekleştirdiği filmin tuzu, destanın paralelinde ilerleyen çizerin kendi öyküsü, biberiye filmi müzikale dönüştüren, 1920'lerde Annette Hanshaw tarafından söylenen Billie Holiday tadında blues şarkıları. Çizerin olmazsa olmaz dediği ve filmin başlıca esin kaynağı olan bu şarkılar sonradan şiddetli başağrılarına sebep olmuş. Bu derde deva olan ise QuestionCopyright.org'dan Karl Fogel.

Nina Paley, sonradan ödüller alacak olan "Sita Sings The Blues" çizgi filmi bir yıl kadar önce Creative Commons Share Alike (diğer adıyla Copyleft) lisansı ile piyasaya sürdü. Yani, isteyen filmi kopyalayabiliyor, isteyen bu kopyaları satabiliyor, gösterebiliyor, hatta gösterimlerden kâr elde edebiliyor, Sita temalı mallar üretebiliyor ve bütün bunlar lisans şartlarına uyularak yapıldığında Paley'nin izni gerekmiyor. Ne var ki Paley'nin filmi halen "telif hapisanesinde tutuklu". Paley 1920'lerde bestelenip icra edilen şarkıların film için elzem olduğuna inandığı için (<http://tinyurl.com/xprs022>) telif sorunu yaşayacağı-

nı bile bile şarkıları kullanıyor. Olan oluyor, şarkıların telif haklarını tekelinde tutanlar inanılmaz meblağlar isteyerek başına çullandırıyor. Şimdi telifin tamamını ödemediği sürece önünde koskoca bir dağıtım engeli var. QuestionCopyright da burada devreye giriyor, Paley'i kendilerine "misafir sanatçı" (Artist-in-Residence) ilan ediyor ve Sita Dağıtım projesi oluşturuluyor. "Sita Dağıtım Projesi, bir sanatçının işlerinin serbestçe dolaşmasına izin vererek -hem ekonomik hem sanatsal anlamda- nasıl büyülebileceğini herkese gösterme çabası." (<http://tinyurl.com/xprs023>) Proje semeresini vermeye başlamış, Paley bağışlardan

ve film temalı ürünlerin satışlarından şimdiki kadar gereken paranın yüzde 61.5'ini toplamış durumda. Filmin DVD satışları istikrarlı bir şekilde devam ediyor, ayrıca internet üzerinden ücretsiz olarak indirilebildiği gibi, elbette YouTube'dan da izlenebiliyor.

29 Mart 2010'da Comic Book Resources'da yayınlanan röportajında Paley bütün süreci anlatıyor (<http://tinyurl.com/xprs024>). Burada bir yandan da Creative Commons lisanslarının hepsine bu adla hitap edilmesinin onu deli ettiğinden dem vuruyor, zira "aşırı serbestten hiç de serbest olmaya" yedi çeşit lisanslık bir

yelpazesi var. Hepsine CC dendiği halde insanların bu farklılıklardan haberdar olmadığını belirtiyor. Kendi kullandığı lisans Share Alike, nam-ı diğer Copyleft; bu da telif hakkı uygulamak (copyright) dışında filmle her şeyin yapılabileceği anlamına geliyor.

Sonuçta Paley bunun doğru karar olduğuna emin. Buradaki en güzel çelişki ise, filmin telifli ve tek bir dağıtımının tekelinde olması durumunda çok daha az kazana-cıydı. Paley'nin derdi filmin onu zengin etmesi değildi, ancak başından beri bu şekilde de getirisi olabileceğine emin olduğundan ve olabildiğince çok insana ulaşmasını istediğinden bu yolu seçti. Üstelik telif haklarının gereksizliğini kanıtlamış olacaktı. Telifsiz halinin daha çok para etmesi ise sürpriz sonuç oldu.

Özetle: "Telif hakları kısıtlama üzerinden işler, bir işin karanlığa gömülmesinin garantisidir. Film serbest kılarak başarısının önündeki en büyük engeli kaldırdım". Film herhangi bir reklam bütçesine gerek duymaksızın kendi kendini yayıyor ve çok daha fazla izleyici topluyor. Oysa telif hakları yalnızca yayıncının ve dağıtımının yararına işler, film üzerinde tekel oluşturur ve kısa süre içinde eseri tedavülden kaldırır. Sita ise "kimsenin tekelinde değil" ve izlenmeye devam ediyor.

- Linda Stark

10 albüm

Caribou Swim

Cypress Hill Rise Up

David Byrne & Fatboy Slim Here Lies Love

The Fall Your Future Our Clutter

Gogol Bordello Trans-Continental Hustle

Jacques Higelin Coup de foudre

MGMT Congratulations

Sage Francis Li(f)e

Tamikrest Adagh

These New Puritans Hidden

5 şarkı

Cat Power Sophisticated Lady

Haidouti Orkestar La danse des Dervishes

Nazan Öncel Tuttum Bırakmam

Orhan Gencebay Sensizlik Yerle Bir Etti

Yıldız Tilbe Hastayım Sana

KENTSEL DÖNÜŞÜM sonucunda İstanbullu-lar da Patti Smith'in New York'lu genç sanatçılara verdiği tavsiyeye kulak kesilecek noktaya gelir mi acaba: "New York gençlere ve mücadele halinde olanlara kapılarını kapadı. Ama başka şehirler de var. Detroit. Poughkeepsie. New York City artık sizlerden alındı. Tavsiyem şu: Kendinize yeni bir şehir bulun."

BLOC PARTY'NİN verdiği ara grubun solisti ve şarkıyazarı Kele Okereke'ye yaradı. Sosyal sorunlara duyarlılığıyla, sözlerinin güzelliğiyle, elektronik rock'u bir düşünüşüyle bilinen Okereke'nin ilk albümü "The Boxer" yakında çıkacak.

GENÇ GRUPLARA dikiz, taze cevherleri keşif: Roxy Müzik Günleri'nde finale kalan gruplar, 17-18-19 Mayıs gecelerinde Roxy'de canlı performansına çıkacak.

LILA DOWNS İstanbul'da! On yıldır Latin, hele ki Meksika deyince, Mayalardan, Azteklerden esermiş gibi çınlayan rüzgâr gibi sesiyle, coşkulu, tempolu müziğiyle aklımıza o geliyor. Manu Chao'ların, Amparanoia'ların, direnen halkların, kadınların ve çocukların, erkeklik prangasına sığmayan erkeklerin, hayvanların ve ormanların, suların ve uçlultuların yanında o var. 16 Şubat'ta Cemal Reşit Rey'de nefis bir konser var.

Halkı uyandırma servisi

Paul Weller / *Wake Up The Nation* (Island)

İstanbul Blues Kumpanyası üyelerinden Sarp Keskiner "güvenilir insan" derdi Paul Weller için. Tas-tamam öyle. Şimdi kendisine "millî servet" dediklerinde ağzına galiz küfürler gelecek gibi olmasından, son albümünde yine kraliyet ailesine giydirmesinden de belli ya, hep böyleydi zaten. İngiliz işi rock'un, Mod âleminin çocuğu: İki dirhem bir çekirdek giyinişini, kılık kıyafet zevkini, soul'a, funk'a düşkünlüğünü biraz da o mirasa borçlu. Sokaklardan ve pub'lardan ses verdiği The Jam'deyken tanıştığı punk, lisans eğitimi. '80'lerde sınıf savaşımını hikâye ettiği, grevdeki madencilerin yardımına yetiştir-diği disko baladları söylediği Style Council master'ı. Doktorasını, uzun aranın ardından çıkardığı "Stanley Road", "Wild Wood" gibi nefis albümlerle aldı. O

zamanan beri -birkaç sene evvel Açıkha-va Tiyatrosu'nda da şahit olduğumuz gibi-ordinaryüs şarkı-yazarları arasına yükseldi. Son albümü "Wake Up The Nation", bir önceki duble albümü "22 Dreams"ın rüyalı, büyülü, asude ahenginin aksine, gürül gürül bir albüm. Türlerin iç içe geçtiği, '70'lerde beraber çaldığı bazı isimlerin de eşliğiyle çeşitlenen, gitarın, piyanonun, davulun, hele ki bas gitarın kanlı canlı hayat bulduğu, uğultunun durulmadığı, ama hep ince müzikal dokunuşlarla şaşırtan bir albüm "Wake Up The Nation"... Olgun bir öfke, neşeli bir isyan var Paul Weller'in sesinde...

- Merve Erol

Göçebe nağmeler

Aynur / *Rewend* (Sony Türkiye)

Aynur Doğan "Keçe Kurdan"la patladığında Civan Haco'nun yolundan gidecek az sayıda isimden biri olacağını belli etmişti. Fakat söyleşilerde giderek daha sade bir müziğe yöneleceğinin sinyallerini veriyordu, öyle de yaptı. Güçlü sesi "Ahmedo"daki gibi daha az çınlasa da, yorum ve inandırıcılık açısından hiçbir şey kaybetmedi, fakat arkasındaki müziğin hak ettiği kadar sağlam durduğunu söylemek zor. Yok, çok iyi icra edilmiş, çok temiz bir müzik "Rewend"deki, ama murad edilen etkiden de sanki biraz uzak. Yine de, şarkılar güzel: Söz ve müziğini kendisinin yazdığı "albüme adını veren parça", göçmenliğe, muhacirliğe, sürgüne şurasından burasından dokunan Kürtçe türküler, albümün tek Türkçe türküsü "Yaranmaz Aşık" Aynur'un sesinden hep güzel. Fatih Akın'ın "Rewend" için Hasankeyf'te çektiği klibi aman kaçırmayın...

- M.E.

Kucağında çocuk, elinde kafein

The National / *High Violet* (4AD)

Keder beni gençken yakaladı / Keder bekledi ve keder kazandı... The National on yıldır müteahhitliğini hüznün yaptığı bir şehirden böyle şarkılar söylüyor. Külliyyatları boyunca metropol ve kırsal arasına sıkışmış insanın endişe dolu dünyasına ve vicdanına tesirli bir bakış atan beşli, alt-country/Americana ile başladıkları yolculuklarını adım adım indie rock'a kaydırıp Tindersticks ve Wilco gibi öncülleriyle arasına mesafe koydu. The National şarkılarının başkahramanı "Alligator"da gençliğini günlük kaygılara ve ham öfkelerle kurban edip arzu ve hayallerini tatmin edemiyor, "Boxer"da ise hayatın sillesini yiyip kusurlarla dolu yetişkin benliğini etrafındakilerin zahmetsiz ve gösterişli varoluşlarıyla kıyaslıyor, gençliğinde inşa ettiği beklentilerin yabancılığıyla baş etmeye çabalıyordu. "High Violet"da artık 40'larına merdiven dayamış bu karakter, kucağında çocuk ve elinde kafeinle gezen, büyük şehri terk etme hayalleri kuran, iyi bir eş ve baba olma baskısı altında iç çatışmalar yaşayan bir adama dönüşmüş. Tıpkı The National üyeleri gibi. Matt Berninger'in uğuldayan baritonu eksiklik, yokluk, kayıp ve uzaklığa dair imalı cümle parçacıklarını seslendirip nakkaş ustalığıyla hikayeler resimlerken grubun yıllar süren yaratım müzakereleriyle özgün sesleri haline getirdiği müzikal unsurlar birer birer ortaya çıkıyor. Zengin bir dekor oluşturan ikiz gitarlar, devingen davullar, nefesliler ve yaylılarla

sağlanan orkestral etki katmanlaşarak üst üste biniyor, hakkıyla nüfuz edebilmek için mükerrer dinle-yişleri gerekli kılıyor. The National şarkıları müte-madiyen fokurduyor, ama fay hattı bir türlü kırılmı-yor, gerilim çözülmemiyor -alev alev değil, köz gi-bi yanan şarkılar bunlar. Obama'nın seçim kampan-yasının demirbaşı The National, politik ve kişisel olanın iç içe geçtiği yaşam kesitleri sunuyor; evini düşününce aklına ilk gelen şey borçları olan bir adam hayatını feda etmek için daha mânâlı bir savaş arıyor. On sene önce bomboş salonlara çalarken bu-gün ABD menşeli bağımsız müziğin aydınlık sınıfı-na dahil olan The National yine evlâdiyelik bir al-büm kaydetmiş.

- Yiğit Atılgan

Kara Tren: Engin Yörükoğlu (1945 - 2010)

Memleketin en köklü gruplarından Moğollar eksik kaldı, masanın en sağlam ayaklarından biri koptu: Grubun kurucularından Engin Yörükoğlu, uzun zamandır boğuştuğu hastalıktan kurtulamayarak 23 Nisan sabahı aramızdan ayrıldı. Boğuşmak kelimesini bu kez "adet yerini bulsun" diye değil, yerli yerinde kullanıyoruz, çünkü Yörükoğlu sahiden kansere savaş açmıştı. Hastalığın ilerleyen dönemlerinde, kendini iyi hissetmezken ve hatta bir yanına felç inmişken bile sahneye çıktı ve bagetlerini salladı.

1963'te Gölcük'te başladığı müzik yolculuğunun ilk durağı Selçuk Alagöz Orkestrası'ydı: İkinci Altın Mikrofon'a bu orkestra bünyesinde, üçüncüsüne ise kendi grubu Moğollar'la katıldı. Moğollar'ın ilk Paris seferi sonunda orada kaldı, ama '70'lerde, Paris'te bulunduğu yıllarda Cahit Berkay'la birlikte Moğollar'ı sürdürdü. İlerleyen yıllarda Paris'e gelen müzisyenlerle de çalışmalar yaptı: Zülfü Livaneli'nin 1980 tarihli (ve Tülay German'lı) "Günlerimiz" albümüne yaptığı katkı unutulmaz. Arada Türkiye'ye döndüğünde Kurtalan Ekspres'in kuruluşuna katıldı, Barış Manço'yla konserler verdi. '90'lı yıllarda JazzStop'u açtı, sahnesini gençlere emanet etti. Bu anlamda, memleketteki rock patlamasının en büyük müsebbiplerinden.

Engin Yörükoğlu, genç rock'çuların hamisi, kendi kuşağının erenlerindendi; herkes ondan feyz aldı. Abi, baba ve dedeydi; sözünü dinletmek için çabalamadı, tanıyan herkes onu cankulağıyla dinledi. Son yıllarında Bodrum'a yerleşmişti, orayı evi bildi ve yaşadığı evin karşısındaki mezarlığa gömüldü. Çocuk gibiydi, inatçıydı ve huysuzdu. Serhat Ersöz'den aktaralım: Yaptığı en büyük çocukluk 23 Nisan'da ölmek oldu. Moğollar'daki boşluğu elbette doldurulmaz ama en önemlisi, memleket rock'unda bıraktığı boşluk: Onun gibi davul çalan biri bir daha kolay gelmez.

Moğollar'ın "Dört Renk" albümünü CD-çalarımıza takıyoruz ve onu kendi bestesi "Güm Güm"le uğurluyoruz.

– Murat Meriç

Yaşaaa Nesrin Sipahiiiiii

Nesrin Sipahi / Nesrin Sipahi'den Türküler (Odeon)

Fenerbahçe Türkiye kupasını son kaldırdığında sene 1983'tü. Çok umutlandığı son maçta üç golden ikisini atan Trabzonsporlular da (Umut ve Engin) 1983 doğumlu. O yıllarda Nesrin Sipahi herhalde artık long-play'lerini yapıyordu. Fenerbahçe namına en iyi marş plağını ("Yaşaaa Fenerbahçe...") çıkardığındaysa takvimler 1974'ü gösteriyordu.

Bu güzel geyik bir yana, Nesrin Sipahi yakın tarihimizin en büyük seslerinden biri. Ne mutlu ki, yeniden basılan albüm ve şarkılarıyla yeniden hayat buluyor. Yıllarca Selmi Andak, Nino Varon, Bora Ayanoğlu, Ülkü Aker, Norayr Demirci gibi isimlerin şarkılarını yorumlayan Sipahi, Üç-Hürel gibi rock'çularla da sahne paylaşmıştı bir dönem. Tamer Yiğit eşliğinde sinemada yüzünü bir kere gösterdi, ama Türkan Şoray, Hülya Koçyiğit gibi oyunculara da sesiyse

hayat verdi. En son 1992'de Kudsi Ergüner'le "Sharki" isimli bir albüm yapan ve bir daha stüdyoya girmeyen Sipahi, uzun yıllar sonra bu kez türkü formunda eserlerle dinleyiciyle buluşacak. Türk sanat müziği eserlerinden oluşan üç Nesrin Sipahi albümü yayınlayan Odeon Müzik bu kez Sipahi'nin türkü yorumlarını sunuyor. Albümde İstanbul'dan Ankara'ya değişik yörelere ait türkülerin yanı sıra Azeri kaynaklı türküler ağırlığını koyuyor. Türkülerin kimisi alaturka, kimisi pop, kimisi ise folk hattında aranje edilmiş. "Doldurun Kadehleri", "Dağlarda Duman Güzeldir Şimdi", "Süreyya", "Araz Üste Buz Üste", "Haydar Haydar", "Kadifeden Kesesi" gibi nağmeler, artık Sipahi yorumuyla elimizin altında. 1983 karaplakların son dönemi, aradan CD geldi geçti, dijital çağa geçtik. Nesrin Sipahi bu çağa da ulaştı, Fenerbahçe bu çağda da kupasız kaldı. Bir sonraki çağda yine Sipahi'yle görüşmek üzere... – U.B. & M.E.

HENRI MICHAUX

Çin'de İdeogramlar

engelleri dolu
sağ ellerle, sol ellerle
tutuşmuş, birbirine karşılık veren,
sonsuzluk dek kavuşmuş ellerle dolu
karşılıklı ellerle
tetikteki ellerle, meşgul ellerle dolu
sabahlarla dolu
kupa ile dolu
bulutlardan damla damla düşen suyla
dolu
bir kuyudan ötekine gönen sallar ile dolu
toprak setlerle dolu
kırpaktarla

H.M.

Norgunk

www.iknktia.com

Ergenekon'dan derin devlete...

Ertuğrul Mavioğlu & Ahmet Şık
Ergenekonda Kim Kimdir?
KIRK KATIR KIRK SATIR 2

Kırk Katır Kırk Satır İhtisâs, müdafilerinin "askeri vesayetin tasfiyesi", "demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla inşa süreci" ve "sivilleşme" olarak tanımlayıp coşkuyla karşıladığı; muandislerininse "muhalifetin tasfiyesi" olarak tanımlayıp siddetle karşı çıktığı Ergenekon Davaları'yla başlayan ve baş döndürücü bir hızla emekli ve muvazzaf subaylardan emniyet görevlerine, siyasetçilerden mafya yapılarına, yargı mensuplarına, bürokratlara, gazetecilere ve akademisyenlere, iş adamlarına ve sıradan insana dek uzanan dev bir anafora dönüşen "derin" sürecin, bu sürecin tüm taraflarını ve tarihsel arka planını enine boyuna inceliyor.

Contact Support **PURIT** 1-800-828-6882 or 1-800-828-6883 support@purit.com or www.purit.com

Van Dijk İstanbul'da

Söylembilimin Marksist profesörü Teun A. Van Dijk, Hrant Dink Vakfı'nın düzenlediği "Nefret Söylemi" semineri için İstanbul'a geldi. Bugün orada burada yumruklar sallanıyorsa, bunun bir de söylemsel geçmişi/yatağı var. Yumruğun atılması için önce nasıl yumruk atılması gerektiğinin öğretilmesi, hatta teşvik edilmesi gerek, sözlü ve yazılı, belki de görsel olarak.

Gömleğinin üzerinde yaka mikrofoni var. Ayakta, dolaşarak konuşuyor. Salondaki izleyicilerin gözlerinin içine bakarak anlatıyor söylem tahlilinin nasıl yapılması gerektiğini: "The Text and The Context" (Metin ve Bağlam).

9 Nisan Cuma akşamüstü Bilgi Üniversitesi'nin Dolapdere Kampüsü'nde Hollandalı söylembilim uzmanı Teun A. Van Dijk'ı dinliyoruz. Salon öyle aman aman kalabalık değil.

Van Dijk sabah da İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde medya söylemi üzerine bir konferans vermiş. Esra Hoca, "Doktora salonu yetmedi, yan salona ekran koyduk, o da tıklım tıklımdı, Konya ve Eskişehir İletişim'den de akademisyenler geldi. Çok iyi geçti" dedi. Sevindim.

Futbolda Messi ne ise, medya söylem tahlilinde de Van Dijk o! Üstelik bu adam öyle cırt pırt Türkiye'ye gelebilen bir uzman da değil. Anlamıyorum yani medya ile, dil ile ilgilenen akademisyen, uzman ya da meraklı biri, iki eli kanda olsa, her şeyi bırakıp Van Dijk'a gelmeli, gelmeliydi. İlk kez Tarih Vakfı'nın bir semineri için gelmişti birkaç yıl önce. O zaman da hak ettiği ilgiyi görememişti sanki. Nedir? İyi niyetle düşünelim: Van Dijk'ın birkaç makalesi hariç Türkçe pek bir çalışması yayınlanmadı. Peki tamam, herkes tarafından bilinmiyor, tanınmıyor olabilir. Çoğu zaman Amerikan aksanıyla da olsa o bülbül gibi İngilizce konuşan akademisyenler/aydınlar/öğrenciler nerede? Nedir bu ilgisizlik, nedir bu meraksızlık! Ama sanki bence bu kesimi (kimseyi özel olarak suçlamıyorum) rahatsız eden başka bir yan var: Van Dijk sıkı bir Marksist!

Teun A. Van Dijk

Van Dijk, önkabul olarak ırkçılığın bir egemenlik ideolojisi olduğunu belirtiyor, ama sonra ezilen ulusların yayınlarındaki ayrımcı, hatta bazen ırkçı söylemi de "Direniş Söylemi" olarak algılamak gerektiğini savunuyor.

Uluslararası Hrant Dink Vakfı, 2.5 günlük "Nefret Söylemi" (nefretsoylemi.org) konulu seminer için davet etmişti Van Dijk'ı. Güzel de bir çalışma yapmış Vakıf. Türk egemen medyasındaki nefret söylemini dört kategoriye ayırmışlar:

- Abartma/Yükleme/Çarpıtma
- Küfür/Hakaret/Aşağılama
- Düşmanlık/Savaş Söylemi
- Doğal kimlik ögesini nefret/aşağılama unsuru olarak kullanma/simgeleştirme...

Egemen medyayı taramışlar, bu nefret söylemine en çok da köşeyazılarında, sonra başlık ve spotlarda rastlamışlar. Bir ilginç bulgu da, ne kadar aşırı sağcı, sağcı, tutucu yayın organı varsa, hepsi de nefret söylemi üretimi-

minde ligin ilk sıralarına düşmüşler: Yeniçağ, Ortadoğu, Vakit, Sözcü, Milli Gazete ilk beşe girmiş, sonra bilin bakalım, eşit puanla hangi iki güzide ceridemiz geliyor? Hürriyet ve Cumhuriyet! Yaaa....(Ayrıntılar nefretsoylemi.org'da.)

Seminerin organizatörlerinden Özlem Dalkıran, sağolsun, cuma akşamı bir grup katılımcıyı akşam yemeğinde bir araya getirdi. Bu sırada da Van Dijk'la sohbet etme fırsatım oldu. Olağanüstü alçakgönüllü bir adam. Genç gösteriyor, ama yetmişine yaklaşıyor. Altı dilde makale yazıp konferans veriyor. Müthiş çalışkan. On yıl kadar önce yayınlanan "İdeoloji" hâlâ yapıtı. Latin Amerika'daki öğrenci ve izleyicilerinin ne kadar sıcak kanlı ve içten olduğunu anlatıyor, ardından da ekliyor: "Yıllardır Amsterdam'da ders veririm, şimdiye kadar bir tek öğrenci gelip de memnuniyetini ya da rahatsızlığını herhangi bir şekilde ifade etmedi."

Noam Chomsky, Pierre Bourdieu gibi benzerleriyle olan ilişkilerinden söz etti, soru üzerine.

Yine de iki konuda takıldım. Biri önemsisiz: Van Dijk tanıdığı insanlara önce hemen nereli olduğunu soruyor, sonra da oranın diliyle, o kenti anlatmaya başlıyor. Millî, etnik ve tabii ki linguistik kökenlere meraklı bir ağabey!

İkincisi ideolojik bir sorun: Van Dijk, önkabul olarak ırkçılığın bir egemenlik ideolojisi olduğunu belirtiyor (ki doğru), ama sonra ezilen ulusların yayınlarındaki ayrımcı, hatta bazen ırkçı söylemi de "Direniş Söylemi" olarak algılamak gerektiğini savunuyor. Mesele Kürt medyasından açılınca, ezilenlerin de (tepki olarak belki...) ırkçı söyleme kapılabileceğini kabul etmenin ötesinde, bunun olumlu bir söylem (Direniş Söylemi) olduğunu söyledi. Ben haddimi bildiğim için tartışmayı uzatmadım ama, "Metin ve Bağlam" teorisinin, tartıştığımız örnekte, ezilenlere ırkçılık yapma hakkını tanıdığını söyledim. Çünkü Van Dijk, metinle bağlam arasındaki ilişkide, o akşam "bağlam her şeydir, her şeyi bağlam saptır" türünden bir cümle de sarfetti. Gülün dikenini...

Ragıp Duran

Medyada nefret söylemi nedir?

Türkiye'de sık sık medyanın tarafı, önyargılı ve ayrımcı bir dil kullandığına tanık oluyoruz. Özellikle de azınlık hakları, siyahlı çatışmalar ve AB üyelik süreci gibi konularda bu dil kendini daha fazla gösteriyor. Haberlerde, özellikle de manşetler ve haber başlıklarında kullanılan provokatif, ırkçı ve ayrımcı dil, toplumda düşmanlık ve ayrımcı duyguları tetikleyen, kalıp yargıları güçlendiren birer araca dönüşüyor. Her ne kadar evrensel ve ulusal gazetecilik ilkeleri, hatta bazı medya kuruluşlarının kendi gruplarının yayınladığı basın etik ilkeleri bulunsun da, birçok haber ürünü bu ilkeleri ihlâl edebiliyor. Böylesi bir dilin kullanılması ise toplumda huzursuzluk ve savunmasız gruplara yönelik yaygın bir önyargının yerleşmesine yol açıyor. Hedef alınan kişi ve gruplar ise tedirginleşiyor, sessizleşiyor ve demokrasinin olmazsa olmazı olan sosyal ve siyasal yaşama katılım şanslarından zorunlu feragat ediyorlar. Bu kısırtıcı ve hedef gösterici dil kullanımı zaman zaman tartışılan ve marjinalleştirilen grupların üyeleri ya da mekânlarına yönelik saldırılarla sonuçlanabiliyor.

Nefret söyleminin temelinde önyargılar, ırkçılık, yabancı korkusu/düşmanlığı, tarafgirlik, ayrımcılık, cinsiyetçilik ve homofobi yatar. Kültürel kimlikler ve grup özellikleri gibi unsurlar nefret söyleminin kullanılmasını etkiler, ancak yükselen milliyetçilik ve farklı olana tahammülsüzlük gibi koşullarda, nefret dili yükselir ve etkisini artırır.

www.nefretsoylemi.org

Gümüşlük Akademisi, Latife Tekin'in kaptanlığında yol alan bir gemi, Bodrum'a, memleketi nefes aldırarak kurtarılmış bir bölge. 28-30 Mayıs tarihlerinde düzenlenen "3. Kozmos'dan Kaos'a Atölye Çalışması" Türkiye Düzensiz Sistemler Çalışma Grubu bilim kurulu başkanı ve İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi Gediz Akdeniz koordinatörlüğünde gerçekleştirilecek. Akademide konuşma imkânı mevcut.

expressroll@gmail.com

Kılavuz

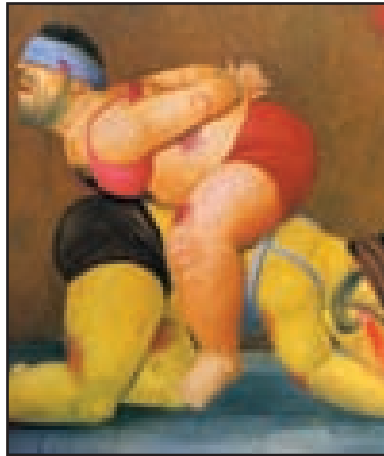
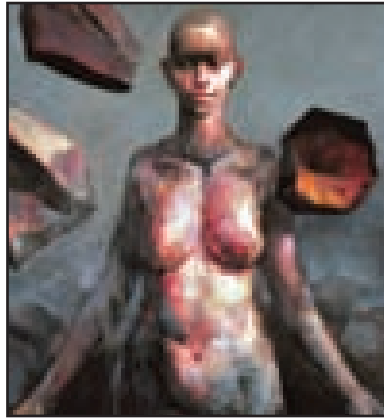
Yıldız Teknik Üniversitesi Fotograf Kulübü 24-28 Mayıs tarihlerinde, söyleşi ve video gösterimlerine de yer verecek 10. Amatör Fotograf Günleri düzenliyor. Program, sergi akışı www.ytufok.org adresinden takip edilebilir.

Ahmet İnsel ve Michel Marian "Ermeni Tabusu Üzerine Diyalog" için buluşuyor, geçmişte yaşananları, bugünün inşası için tartışıyor. 13 Mayıs'ta Bilgi Üniversitesi Dolapdere'de, 18:30'da...

ses ve ışık gösterisi

Taşlar-Kadınlar-Küler

Gazeteci Erol Dernek Sokak, No:11'de konuşlanan Karşı Sanat Çalışmaları, 30 Mayıs'a dek Nurettin Erkan'ı ağırlıyor. Lutfiye Bozdağ'ın sergi kataloğu için kaleme aldığı değerlendirmelerine bağlanalım: "Dilin imkânları, yaşanmışlığın tüm dokusuna nüfuz etmede başarısız olunca, sözcüklerin ve kavramların, erişemediği hakikatlere, başka yollardan ulaşma arayışı Nurettin Erkan'ı merkezinde 'beden' olan metaforik bir dile yöneltir. Evrenin gerçekliğinden yola çıkarak insan'ın özüne varmak isteyen sanatçı için, bu yolculuk 'beden' de son bulur. Beden kendisini çevreleyen eşyalar, giysiler, tüm dünyevi varlıklardan arındırılır, hatta bu arındırma o kadar derinlere ulaşır ki bin yıllarca kabul görmüş beden algısını belirleyen en temel kimlik olan cinsiyet bile göz ardı edilir. Etrafındaki her şeyden arındırılan beden, tüm yalnlığıyla insanın özünü dışı vuran bir metafordur artık."

Şişmanlar

"Sıfır beden" kültürüne sevgilerle... Sanat çevrelerinde şişman, varlıklı insan figürlerini konu ettiği resimlerle ve sanat tarihine geçmiş ikonografik imgeleri meşrebince yeniden yorumladığı çalışmalarıyla tanınan Kolombiyalı ressam, politik tavrını Irak'ta, Ebu Garip'te yaşanan insanlık dışı sahneleri tuvale aktararak belli etmişti. 18 Temmuz'a kadar Pera Müze'sinde açık olacak Botero'nun 64 hacimli yapıtını barındıran sergi bölümlere ayrılmış: sirk, boğa güreşi, Latin Amerika halkı, Latin Amerika yaşamı, natüromortlar, Ebu Garip ve sanat tarihinin büyük ustalarından uyarlamalar... Gittiği her şehre bir heykelini hediye edermiş Botero. Naçizane önerimiz, Diyarbakır! Okul mu olsun, müze mi tartışmaları süren kentin cezaevinde yaşananlar Irak'ta olanlara rahmet okutur.

Cesaria Evora

Senegal açıklarında, 500 yıl boyunca Portekiz sömürgeci olmuş Cabo Verde adacıklarının insanlığı armağanı Cesaria Evora. Öyleki adaya gelen turistlerin en çok görmek istediği yer, bugün 70'ine merdiven dayamış (1941 doğumlu) teyzenin eviymiş. Dünya müziğinin yalınayaklı divası olarak anılan Cesaria Evora, Portekiz fadolarını değil, anadilinde, kreolce mornaları Küba ve Afrika kıyılarına uzanan şarkılarını dillendirmeye geliyor. Dumanı üstünde albümü "Nha Sentimento" ile çıktığı turne kapsamında, 18 Mayıs'ta Cemal Reşit Rey'de sode'de'lardan, aşklardan, meşklerden, ılıman Cabo Verde hikâyelerinden dem vuracak. Ayın 12'si ise bir başka güzel gece: Blues ve gospel'i birbirine kararak sonradan ritim and blues olarak anılacak türün babası James Brown anılacak CRR'de. Brown'ın yoldaşı, saksofoncu aranjör Pee Wee Ellis'in liderliğinde Afrika'nın en mahir müzisyenleri yanyana geliyor, "Still Black, Still Proud" projesiyle, inadına Afrika!

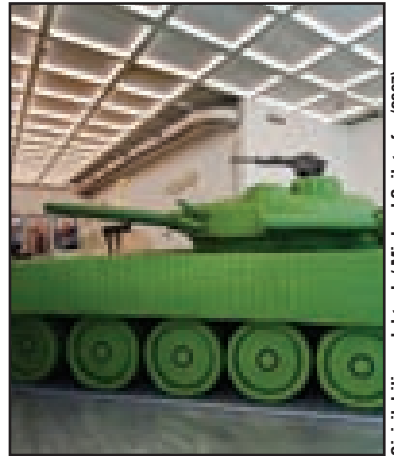

Bruno Barbey'in İstanbul'u

Yakın geçmişte izleyiciyle buluşan "Mayıs 68" ve "İtalyanlar" sergilerinin sahibi, Fas asıllı Fransız fotoğrafçı nicedir (beş yıl) İstanbul sokaklarını arşınılıyordu. "Fotograf çekerken sadece renklerle ve gölgelerle ilgilenmem, tarihle de ilgilenirim. Beni daha çok etkileyen, derin tarihi birikimleri olan kadim coğrafyalar ile o coğrafyaların insanlarıdır" diyen Magnum Ajansı üyesi Barbey, tamamına erdiğinde Fas, Portekiz, Gabon, Polonya, Nijerya, İran serilerinden oluşan kitaplarının yanına koyacak belli ki İstanbul serisini. 60 kareden oluşan "Bruno Barbey'in İstanbul'u"nda şehrin renksel uçuştusunun, Doğu ve Batı'nın arasında kalmışlığın, gündelik yaşamdan hallerin, alışkanlıkların, ilişki biçimlerinin izleri sürülmüş. 30 Mayıs'a dek Beyoğlu Yapı Kredi Sermet Çifter Salonu'nda görülebilir.

Anadolu'nun Büyüleri

Büyük insanlığın kadim bilgisi, kadim pratiği. Dünyanın dört yanında, mağara resimlerinden bu yana insan benzer sembol ve ritüellerle, dileklerini, arzularını, hırslarını ifade ediyor. Büyük bir yakarış ya da dua değil, insanın "feleğin tekerine çomak soktuğu", kozmik güçleri yardıma çağırarak gidişatı değiştirmeye meylettği ve geleceğe yönelttiği bir silah aslında. Kağan Güner'in 6 Mayıs-1 Haziran tarihlerinde Fındıklı'daki Meke Sanat Galerisi'ndeki resim sergisinin adı da "Anadolu Büyüleri". İsmet Zeki Eyuboğlu'nun aynı adlı kitabından ilham alan, gündelik hayatımıza fark etmediğimiz kadar sinmiş büyüün devrimci niteliğiyle uğraşılıyor bu sergi. Modernizmin babaları ile doruğa ulaşan "dünyayı değiştirmek" talebinin "büyü" ile olan dansının izlerini sürüyor. "Dünyayı yorumlamak yetmez, büyülemek lazım!" diyor sergide, hacimli fırça darbeleri, renk paletinden fıskıran tonlar ve kompozisyonlarla büyüleniyorsunuz gerçekten...

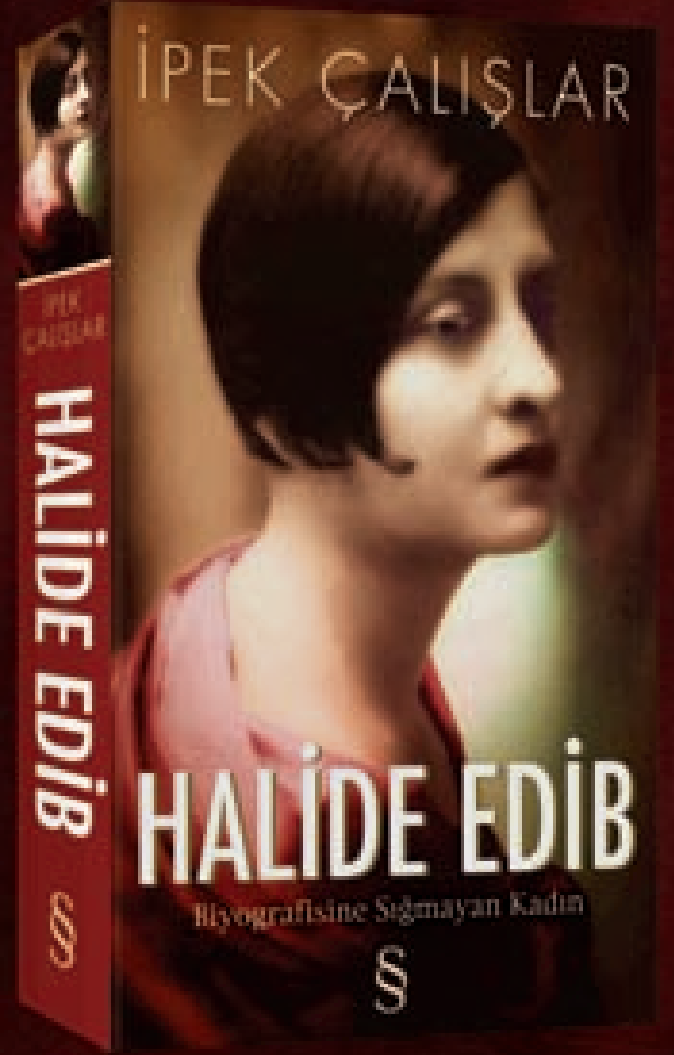

Şişirilebilir model tank / Michael Sailstorfer (2007)

Arter Starter

"Müze değil, sanat için alan" diyor Arter için. Paneller, seminerler, atölye çalışmaları ve sanatçı buluşmaları da müstakbel programlar içinde düşünüldüyor. "Starter" başlıklı açılış sergisi, Türkiye'de ve dünyada çağdaş sanatın özgün örneklerini veren 1960'lardan günümüze 87 sanatçı ve 160'ı aşkın eserle zühür ediyor. René Block küratörlüğünde hazırlanan seçkide kimler yok ki? Adel Abidin, Halil Altındere, Nevin Aladağ, Maja Bajević, Elina Brotherus, Cevdet Ere, Ebru Özseçen, Michael Sailstorfer, Joseph Beuys, John Cage, Cengiz Çekil, Ayşe Erkmen, Rebecca Horn, Gülsün Karamustafa ve Nam June Paik'in güncel ve kavramsal çalışmaları, İstiklal Caddesi No: 211'de...

“Latife Hanım” kitabıyla
yakın tarihimize farklı bir gözle
bakmamızı sağlayan
İpek Çalışlar’dan çarpıcı bir
“Halide Edib Gerçeği”!..

HALİDE EDİB

Biyografisine Sığmayan Kadın

EVEREST

Ticarethane Sk. No: 53 34110 Cağaloğlu/İSTANBUL Tel: 0(212) 513 34 20-21 Faks: 0(212) 512 33 76 e-posta: info@everestyayinlari.com www.everestyayinlari.com

"Gülerek davul çalıyor ya... Ömrü uzayasınca... Gülerek çalıyor."
Eksisözlük'te, Kasım 2007'de "forgotten hopes" imzalı yorum böyle demişti. Aşağı yukarı aynı günlerde, Taner Öngür bir özel sohbette "Moğollar üyesi olmayı" şöyle anlatmıştı:
"Bazen bir televizyon programına gideriz, 'İşte Türkiye'de rock müziğin babaları' diye anons ederler. 'Moğollar gibi efsane bir grupta çalmak nasıl bir duygu?' diye sorarlar. Biz kendimizi hiç rock yıldızı olarak görmedik ki. Şimdi de öyle baba rockçı falan gibi hissetmiyoruz. Biz çocukken birlikte kurduğuş hayalin, maceranın hala peşinden giden arkadaşlarınız sadece. Sahnede çalarken Engin'e bakardım, bunca yıl sonra bile çocuk gibi gülerek göz kırpar. Benim için Moğollar üyesi olmak işte o andır."